

TAMPEREEN
AMMATTIKORKEAKOULU

YHDESSÄ OPPIMISTA JA ILMAISUN ILOA

Tampereen pianoleiri 2016

Mia Muona

Opinnäytetyö
Joulukuu 2016
Musiikkipedagogi YAMK

TIIVISTELMÄ

Tampereen ammattikorkeakoulu
YAMK Musiikki
Musiikkipedagogi

MUONA, MIA:
Yhdessä oppimista ja ilmaisun iloa
Tampereen pianoleiri 2016

Opinnäytetyö 94 sivua, joista liitteitä 16 sivua
Joulukuu 2016

Tampereen Pianoseura ry järjesti Tampereen pianoleirin ensimmäistä kertaa kesäkuussa 2016. Pianoleiri oli tämän toiminnallisen opinnäytetyön toiminnallinen osuus. Tampereen pianoleiri 2016 -hankkeen muita tuotoksia olivat Tampereen pianoleirin tuotannosta laadittu tuotantokäsikirja sekä leirin tiedotusta varten perustettu pianoleiriblogi. Tässä kirjallisessa raportissa kuvataan Tampereen pianoleiri 2016 -hankkeen toimintaympäristö, teoreettinen tausta, tavoitteet ja toimijat sekä raportoidaan hankkeen vaiheista, tuotoksista ja tuloksista.

Tampereen pianoleiri 2016 -hankkeen taustalla oli havainto siitä, että Tampereen seudulla ei ollut riittävästi musiikkileirejä pianonsoiton harrastajille. Tampereen pianoleirin tavoitteena oli antaa pianonsoiton harrastajille kokemuksia yhteisöllisyydestä ja tutustuttaa heitä entistä enemmän toisiinsa. Pianoleirin tavoitteena oli myös mahdollistaa yhdessä ja toisilta leiriläisiltä oppiminen. Leiriin kuului olennaisena osana myös ilmaisutaidon kurssi, joka laajensi yhdessä tekemisen tapoja ja toi lisää valmiuksia itseilmaisun ja esiintymiseen.

Opinnäytetyön tutkimuksellinen ote pohjautui itsereflektioon. Oppilaille ja heidän vanhemmilleen teetettiin myös pienimuotoiset kyselyt leirin aluksi ja lopuksi. Niillä selvitettiin leiriläisten odotuksia ja kokemuksia leiristä. Kyselyillä kartoitettiin myös leirin oppilasprofiilia ja tulevien leirien suunnitteluun liittyviä asioita.

Tampereen pianoleiri 2016 -hanke onnistui hyvin. Leiri osoittautui tarpeelliseksi, ja se kannattaa järjestää uudestaan. Tuotantokäsikirjasta on apua leirin seuraavissa toteutuksissa, ja pianoleiriblogia voi käyttää jatkossakin leiristä tiedottamiseen. Leiriä kannattaa kehittää edelleen esimerkiksi houkuttelemalla leirille lisää vähän vanhempia oppilaita, motivoimalla leiriläisiä aktiivisempaan harjoitteluun ja kehittämällä yhdessä oppimiseen tähtävää pedagogiikkaa.

ABSTRACT

Tampereen ammattikorkeakoulu
Tampere University of Applied Sciences
Master's Degree Programme in Music

MUONA, MIA:
Learning Together and Expressing with Joy
Tampere Piano Camp 2016

Master's thesis 94 pages, appendices 16 pages
December 2016

Tampereen Pianoseura ry (Tampere Piano Association) organised the Tampere Piano Camp for the first time in June 2016. The piano camp served as the functional part of this functional thesis. The other outputs of the Tampere Piano Camp 2016 project were the production handbook of the Tampere Piano Camp and the piano camp blog established for gaining publicity for the event. The operational environment, the theoretical background, the purpose, and the operators of the Tampere Piano Camp 2016 project are described in this written paper. Additionally, the stages, outputs and results of the project are reported.

In the background of the Tampere Piano Camp 2016 project, there was the realisation that there were not enough music camps for piano students in the Tampere region. The purpose of the Tampere Piano Camp was to give the sense of community for the piano students and help them meet each other more than before. The purpose was also to enable learning together and from each other. An essential part of the piano camp was also the course about articulation, which expanded the ways of acting together and gave the students more transferable skills to express themselves and to perform.

The research method of the thesis was based on self-reflection. Small-scale enquiries were also given to the pupils and their parents at the beginning and at the end of the camp to examine their expectations and experiences. The profile of the pupils and facts concerning the plans for the next piano camps were also surveyed.

The Tampere Piano Camp 2016 project succeeded. The camp turned out to meet the participants' needs and it would be beneficial to organise it again. The production handbook is helpful in the next implementations of the camp and the blog of the piano camp is usable for the publicity of the piano camp also in the future. The camp should be developed for instance by attracting more slightly older pupils, by motivating the pupils to practice more effectively, and by developing the pedagogy which aims at learning together.

Key words: music camps, music education

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	6
2	TAMPEREEN PIANOLEIRI 2016 -HANKKEEN TOIMINTAYMPÄRISTÖ	8
2.1	Tampereen Pianoseura ry.....	8
2.2	Musiikkileirit ja pianonsoiton harrastaminen Pirkanmaalla	9
3	TAMPEREEN PIANOLEIRI 2016 -HANKKEEN TAVOITTEET JA TOIMIJAT.....	11
3.1	Tampereen pianoleiri 2016 -hankkeen tavoitteet.....	11
3.2	Tampereen pianoleiri 2016 -hankkeen toimijat	11
4	TAMPEREEN PIANOLEIRIN PEDAGOGINEN TAUSTA	13
4.1	Pianonsoitto harrastuksena	13
4.2	Yhdessä oppiminen ja yhteisöllisyys	14
4.3	Itsetuntemus ja itseilmaisu.....	16
4.4	Esiintymiskokemukset ja esiintymistaidot.....	17
4.5	Musiikkileirit osana soiton harrastamista	18
4.6	Pianopajaopetus osana Tampereen pianoleiriä	20
4.7	Ilmaisu- ja soitonkurssi osana Tampereen pianoleiriä.....	21
5	METODOLOGIA	23
5.1	Tutkiva toiminta ja toiminnallinen oppinäytetyö.....	23
5.2	Dokumentti- ja muistiinpanoaineisto.....	24
5.3	Muun aineiston keruu	24
5.4	Aineiston analysointi	26
5.5	Tutkimusetiikka	27
6	TAMPEREEN PIANOLEIRI 2016 -HANKKEEN KUVAUS JA TULOKSET	28
6.1	Tampereen pianoleiri 2016 -hankkeen eteneminen	28
6.2	Tampereen pianoleirin 2016 suunnittelu ja valmistelu.....	29
6.2.1	Ideointivaihe.....	29
6.2.2	Suunnitteluvaihe.....	31
6.2.3	Valmisteluvaihe	34
6.3	Tampereen pianoleiri 2016 -hankkeen toteutus	40
6.3.1	Leiriläisten kuvaus	40
6.3.2	Leiriläisten ennako-odotukset	44
6.3.3	Oppitunnit	48
6.3.4	Vapaa-aika ja harjoittelu	52
6.3.5	Havainnot	54
6.3.6	Viimeinen leiripäivä – konsertit.....	56
6.4	Tampereen pianoleiri 2016 -hankkeen jälkityöt	59

6.5	Tampereen pianoleiri 2016 -hankkeen muut tuotokset.....	60
6.5.1	Tampereen pianoleirin 2016 tuotantokäsikirja.....	60
6.5.2	Pianoleiriblogi.....	60
6.6	Tampereen pianoleiri 2016 -hankkeen arviointi.....	62
6.6.1	Opettajien päätöspalaveri.....	62
6.6.2	Kyselyiden kautta saatu arviointiaineisto.....	64
6.6.3	Tampereen pianoleiri 2016 -hankkeen loppukatsaus.....	66
6.6.4	Tampereen pianoleiri 2016 -hankkeen luotettavuus ja vakuuttavuus.....	67
7	JOHTOPÄÄTÖKSET JA KEHITYSEHDOTUKSET.....	69
	LÄHTEET.....	73
	LIITTEET.....	79
	Liite 1. Tutkimuslupapyyntö.....	79
	Liite 2. Tutkimuskysely 1.....	80
	Liite 3. Tutkimuskysely 2.....	81
	Liite 4. Tampereen pianoleirin 2016 juliste.....	82
	Liite 5. Ilmoittautumislomakkeessa kysytyt tiedot.....	83
	Liite 6. Tampereen pianoleirin 2016 säännöt.....	84
	Liite 7. Tampereen pianoleirin 2016 tuotantokäsikirja.....	85

1 JOHDANTO

Työssäni pianonsoitonopettajana olen huomannut, että pianonsoittoa harrastavat lapset jäävät usein yksinäisiksi harrastuksensa parissa. Orkesterisoitinten soittajat tutustuvat toisiinsa orkestereissa pienestä pitäen, ja tuttuja kasvoja löytyy aina musiikkiopiston käytäviltä. Soitin itse lapsena ja nuorena pianon ohella myös viulua. Olen usein sanonut, että jos en olisi soittanut viulua ja päässyt orkesterisoiton kautta tutustumaan muihin soittaviin lapsiin, olisin tuskin jaksanut ylläpitää myöskään pianonsoittoharrastusta. Musiikki oli minulle yhteisöllinen harrastus.

Orkesterisoiton lisäksi soittoharrastustani kannattelivat kesäiset musiikkileirit. Ne olivat minulle lapsuuden kesien kohokohtia. Samanhenkinen seura, intensiiviseen harjoitteluun innostava ilmapiiri, musiikilliset elämykset erityisesti konserteista ja orkesterisoi-
tosta sekä hauskat hetket kavereiden kanssa vetivät minua puoleensa kesä toisensa jäl-
keen. Myös ammattiopiskeluaikana kesiini kuuluivat musiikkileirit ja mestarikurssit. Sain ensimmäisen musiikkialan työpaikkanikin musiikkileiriltä säestäjänä, ja sitä työtä tein monena kesänä.

Koska musiikkileirit olivat olleet minulle hienoja kokemuksia, halusin, että omilla oppi-
laillani ja muilla pianonsoiton harrastajilla olisi mahdollisuus kokea jotain yhtä muka-
vaa ja innostavaa. Kun vasta perustettu Tampereen Pianoseura ry käynnisti Tampereen
Pianoleiri 2016 -hankkeen keväällä 2015, olin hankkeessa aktiivisesti mukana. Hank-
keen tavoitteina oli suunnitella ja toteuttaa Tampereelle pianoleiri kesäksi 2016 sekä
laatia leirin tuotannosta tuotantokäsikirja.

Aloitin musiikkipedagogin YAMK-opinnot tammikuussa 2016, ja minulle tarjoutui ti-
laisuus tehdä Tampereen pianoleiri 2016 -hankkeesta opinnäytetyöni. Käytin tilaisuuden
hyväkseni. Halusin, että itse pianoleiri olisi osa opinnäytetyötäni. Siitä tulikin opinnäy-
tetyöni toiminnallinen osuus. Tässä kirjallisessa raportissa puolestaan kuvaan Tampe-
reen pianoleiri 2016 -hankkeen taustaa, tavoitteita, etenemistä, tuotoksia ja tuloksia.

Raportin alussa kerron Tampereen pianoleiri 2016 -hankkeen toimintaympäristöstä,
tavoitteista ja toimijoista. Tärkeä osa raporttia on hankkeen tietoperustan, Tampereen
pianoleirin pedagogisen taustan esittely. Se tapahtuu luvussa 4. Avaan siinä pianoleirin

kannalta tärkeitä ajatuksia pianonsoiton harrastamisen erityispiirteistä, yhdessä oppimisesta ja yhteisöllisyydestä, itsetuntemuksesta ja itseilmaisusta sekä esiintymiskokemuksista ja esiintymistaidoista. Luon myös katsauksen musiikkileireihin osana soiton harrastamista sekä esittelen Tampereen pianoleirin pianopajojen ja ilmaisutaitokurssin taustoja ja tavoitteita.

Luvussa 5 esittelen opinnäytetyön metodologiaa. Työ on toiminnallinen opinnäytetyö, ja sen tutkimusote pohjaa pitkälti itsereflektioon. Selvitin oppilaiden odotuksia leiristä ja leirillä saatuja kokemuksia pienimuotoisilla kyselyillä leirin aluksi ja lopuksi. Kyselyillä kartoitin myös leirin oppilasprofiilia ja tulevien leirien suunnittelemiseen liittyviä asioita.

Luvussa 6 kuvaan Tampereen pianoleiri 2016 -hankkeen etenemisen vaihe vaiheelta. Luon katsauksen siihen, millaisia leiriläisiä pianoleirillä oli ja mitä he leiriltä odottivat, sekä miten itse leiri sujui. Kuvaan myös hankkeen aikana pianoleirin lisäksi syntyneitä tuotoksia: tuotantokäsikirjaa sekä ilman ennakkosuunnitelmaa alkunsa saanutta pianoleiriblogia. Kerron myös hankkeen arvioinnista. Opinnäytetyön viimeisessä luvussa esittelen johtopäätöksiä ja kehitysehdotuksia tulevia Tampereen pianoleirejä ajatellen. Pohdin siinä myös omaa opinnäytetyön tekemisen myötä tapahtunutta ammatillistani kehittymistäni.

Tästä opinnäytetyön kirjallisesta raportista ja Tampereen pianoleiri 2016 -hankkeen aikana koostamastani tuotantokäsikirjasta on hyötyä tulevien Tampereen pianoleirien suunnittelemisessa ja toteuttamisessa. Ne voivat antaa vinkkejä myös samankaltaisten tapahtumien toteuttamiseen muualla.

2 TAMPEREEN PIANOLEIRI 2016 -HANKKEEN TOIMINTAYMPÄRISTÖ

2.1 Tampereen Pianoseura ry

Olen työskennellyt Tampereen suurimmissa musiikkioppilaitoksissa ensin säestyksen ja kamarimusiikin lehtorina, sittemmin pianonsoitonopettajana viidentoista vuoden ajan. Koko tämän ajan olen ihmetellyt sitä, että niin harva tamperelaisissa musiikkioppilaitoksissa pianonsoittoa harrastavista lapsista käy kesäisin musiikkileireillä. Etsiessäni omille oppilailleeni musiikkileiriä kesän 2014 virikkeeksi aloin tarkastella Pirkanmaan alueen musiikkileiritarjontaa lähemmin. Totesin, että Tampereella tai sen lähistöllä voisi olla tilausta uudelle pianoleirille. Ehkä kynnys lähteä leirille olisi matalampi, jos leiri olisi lähellä ja siellä olisi tuttuja opettajia.

Olin haaveillut jo aikaisemmin siitä, että Tampereella olisi enemmän tapahtumia ja toimintaa pianomusiikin saralla. Pianistikolleganikin innostuivat jossain vaiheessa asiasta, mutta aktiivisia vastuunkantajia ei kuitenkaan löytynyt. Keväällä 2014 pohdiskelin ääneen pianokollegion kokouksessa Tampereen konservatoriolla, että olisi hienoa, jos alueella olisi oma kesäleiri pianonsoiton harrastajille. Mainitsin myös, että sen organisoinniseksi tarvittaisiin virallinen yhdistys. Uusi kollegani, Tampereen konservatorion pianonsoiton lehtori Jani Aarrevaara oli suunnitellut pianoyhdistyksen perustamista jo aikaisemmin, ja hän otti minuun myöhemmin yhteyttä yhdistyksen ideoimiseksi.

Suunnitteluvaiheen jälkeen yhdistys perustettiin Tampereella 16.2.2015. Se sai nimekseen Tampereen Pianoseura ry. Perustamiskokouksessa oli läsnä yhdeksän pianopedagogia Tampereen suurimmista musiikkioppilaitoksista: Tampereen konservatoriolta, Pirkanmaan musiikkiopistolta ja Tampereen ammattikorkeakoulun Musiikin koulutuksesta. (Tampereen Pianoseura ry 2015a.) Yhdistyksen puheenjohtajaksi valittiin jo yhdistyksen perustamisen eteen paljon töitä tehnyt Jani Aarrevaara (Tampereen Pianoseura ry 2015b). Hän jatkaa puheenjohtajana edelleen. Itse olen toiminut pianoseuran hallituksen sihteerinä alusta saakka. (Tampereen Pianoseura ry:n hallitus 2015a; 2016a.)

Tampereen Pianoseura ry toimii nimestään huolimatta Tampereen lisäksi koko Pirkanmaan alueella. Yhdistyksen toiminta painottuu länsimaiseen taidemusiikkiin. Yhdistyksen tarkoituksena on pianomusiikin ja pianonsoiton aseman vaaliminen ja edistäminen,

pianonsoitonopetuksen ja pianomusiikin esittämisen toiminnallinen tukeminen ja kehittäminen sekä yhteisen toiminnan luominen pianomusiikin ammattilaisille, opiskelijoille ja ystäville. (Tampereen Pianoseura ry 2015c.) Samankaltaisia alueellisia pianoyhdistyksiä toimii Suomessa muuallakin: Pianoaura ry Varsinais-Suomen alueella (Pianoaura ry 2016) ja Pianokymi ry Kouvolassa (Helander 2016).

Pianoleirin järjestäminen oli mukana jo Tampereen Pianoseuran ensimmäisessä toimintasuunnitelmassa (Tampereen Pianoseura ry 2015d). Lisäksi yhdistys on järjestänyt konserttisarjan Tampereen Raatihuoneella sekä pienimuotoisen pianofestivaalin mestarikurssineen ja konsertteineen (Tampereen Pianoseura ry 2015e; 2016a). Parhailtaan yhdistys valmistelee ensimmäistä valtakunnallista Tampereen pianokilpailua, joka järjestetään keväällä 2017 (Tampereen Pianoseura ry 2016a).

Yhdistyksen jäsenmäärä on kivunnut neljäänkymmeneen. Jäsenistö koostuu Pirkanmaan alueen musiikkioppilaitosten ja Tampereen ammattikorkeakoulun Musiikin koulutuksen pianonsoitonopettajista sekä pianonsoiton ammattiopiskelijoista. (Tampereen Pianoseura ry 2016b.) Yhdistys on järjestänyt jäsenilleen myös vapaamuotoisia illanistujaisia ja lounaita (Tampereen Pianoseura ry 2015e).

2.2 Musiikkileirit ja pianonsoiton harrastaminen Pirkanmaalla

Rondo Classic -lehden leirikalenterin mukaan kesällä 2015 pianonsoitonopetusta tarjottiin Suomessa noin 25 musiikkileirillä tai mestarikurssilla. Pianonsoitonopetusta tarjoavista leireistä Pirkanmaan alueelle sijoittuivat Ikaalisten Vesimusiikki (14.–19.7.2015), Lempäälä soi (kaksi pianokurssia 13.–18.7.2015 ja yksi 19.–25.7.2015), Mäntän musiikkijuhlien mestarikurssit (3.–7.8.2015), Soli Deo Gloria -musiikkileiri Sastamalan Karkussa (26.7.–1.8.2015) ja Pyynikin pianopäivät Tampereella (3.–8.8.2016). (Leirikalenteri 2015.) Kaikki nämä leirit ovat vakiinnuttaneet paikkansa vuosien saatossa, ja ne järjestetään joka kesä suunnilleen samoihin aikoihin (Leirikalenteri 2014; 2015; 2016). Lisäksi Pirkanmaan Suzukisoittajien Kannatusyhdistys ry järjesti viikonloppuleirin piano- ja viuluoppilaille Tampereella 31.7.–2.8.2015 (Tampereen Suzukikoulu 2015).

Näistä leireistä Mäntän musiikkijuhlien mestarikurssit ja Pyynikin pianopäivät sekä kaksi kolmesta Lempäälä soi -tapahtuman pianokurssista on suunnattu pääasiassa pit-

källe edenneille harrastajille ja ammattiopiskelijoille. Jäljelle jääneistä leireistä Karkun Soli Deo Gloria -leirillä on näkyvästi kristillinen painotus toiminnassaan. (Leirikalenteri 2015.) Pirkanmaan Suzukisoittajien Kannatusyhdistyksen järjestämää viikonloppuleiriä mainostettiin vain Suzuki-soittajille, vaikka leiri sinänsä olikin kaikille avoin (Haapanen 2016). Tavallisille pianonsoiton harrastajille suunnattuja katsomus- ja metodivapaita musiikkileirejä ei näin ollen jää jäljelle kuin Ikaalisten vesimusiikki ja yksi Lempäälä soi -tapahtuman pianokursseista.

Pianonsoittoa voi harrastaa pelkästään Tampereella ainakin 14:ssä musiikin taiteen perusopetusta antavassa musiikkikoulussa ja -opistossa. Näistä kolme – Tampereen konservatorio, Pirkanmaan musiikkiopisto ja Musiikkiopisto Appassionato – tarjoaa taiteen perusopetuksen musiikin laajaa oppimäärää, loput yleistä oppimäärää. (Tampereen kaupunki 2016.) Sähköpostitiedustelujeni mukaan piano-oppilaita on näissä oppilaitoksissa yli 600. Tiedusteluihini vastasi kahdeksan oppilaitosta. Lisäksi pianonsoitonopetusta voi saada Tampereen seurakuntien Kirkkomusikanttitoiminnassa, jossa on piano-oppilaita noin 300 (Kirkkomusikantit 2016; Välimäki 2016), vapaan sivistystyön puitteissa sekä useilta yksityisiltä opettajilta.

Tampereen ympäristökunnissa pianonsoitonopetusta on niin ikään tarjolla lukuisissa oppilaitoksissa. Taiteen perusopetuksen musiikin laajaa oppimäärää voi opiskella Valkeakosken musiikkiopistossa (Valkeakoski, Akaa, Pälkäne), Pirkan opistossa (Lempäälä, Vesilahti, Nokia, Pirkkala) sekä Pirkanmaan musiikkiopistossa, jolla on toimipisteet Tampereen lisäksi Kangasalla, Ylöjärvellä ja Hämeenkyrössä. Tämän opinnäytetyön puitteissa ei ollut tarkoituksenmukaista tarkastella taiteen perusopetuksen musiikin yleisen oppimäärän opetusta kaikkien Tampereen ympäristökuntien osalta.

Tämä toimintaympäristön tarkastelu oli samalla Tampereen pianoleiri 2016 -hankkeen pohjana toiminut tarveanalyysi. Analyysin perusteella voi todeta, että Tampereella ja sen lähiympäristössä asuu paljon pianonsoiton harrastajia, joille ei ole tarjolla riittävästi musiikkileirimahdollisuuksia. Potentiaalisia pianoleiriläisiä on varsin runsaslukuinen joukko, ja uudelle pianoleirille on tilaa alueen kesäleiritarjonnassa. Hankkeen käynnistäminen pianoleirin toteuttamiseksi oli näin ollen perusteltua.

3 TAMPEREEN PIANOLEIRI 2016 -HANKKEEN TAVOITTEET JA TOIMIJAT

3.1 Tampereen pianoleiri 2016 -hankkeen tavoitteet

Tampereen pianoleiri 2016 -hankkeen tärkeimpänä tavoitteena oli suunnitella ja toteuttaa Tampereen Pianoseura ry:n toimintasuunnitelmien 2015 ja 2016 (Tampereen Pianoseura ry 2015d; 2016a) mukaisesti Tampereelle pianoleiri, joka tarjoaisi Tampereen ja sen lähiympäristön pianonsoitonharrastajille korkeatasoista opetusta ja mahdollisuuden elämykselliseen oppimiseen ja yhteisöllisyyden kokemuksiin soittoharrastuksen parissa.

Tampereen pianoleirin tavoitteena oli antaa oppilaille kokemuksia yhteisöllisyydestä, tutustuttaa heitä entistä enemmän toisiinsa ja mahdollistaa yhdessä ja toisilta leiriläisiltä oppiminen. Leiriin kuului olennaisena osana myös ilmaisutaidon kurssi, joka laajensi yhdessä tekemisen tapoja ja toi lisää valmiuksia itseilmaisuun ja esiintymiseen. (Tampereen pianoseura ry:n hallitus 2015c.)

Hankkeen toisena tavoitteena oli laatia Tampereen Pianoseura ry:lle pianoleirin tuotantokäsikirja, joka helpottaa tulevien pianoleirien järjestämistä ja Tampereen pianoleirin kehittämistä edelleen. Samalla se tekee näkyväksi kaikki ne seikat, joita oli otettava huomioon ensimmäistä leiriä järjestettäessä. Tuotantokäsikirjan avulla kuka tahansa pystyy tarvittaessa ottamaan vastuun pianoleirin toteuttamisesta.

3.2 Tampereen pianoleiri 2016 -hankkeen toimijat

Tampereen pianoleirin järjesti Tampereen Pianoseura ry, jonka hallitus valitsi minut pianoleirin hankevastaavaksi syyskuussa 2015 (Tampereen Pianoseura ry:n hallitus 2015e). Pianoseuran hallituksen lisäksi leiriä oli mukana ideoimassa Pirkanmaan musiikkiopiston pianonsoiton ja säestyksen lehtori Sanna Viitaniemi. Hän osallistui myös leirin toteuttamiseen opettamalla leirillä pianonsoittoa sekä pianonsoiton ryhmätunteja kehittämiensä pianopajaopetuksen muodossa. Esittelen pianopajaopetusta luvussa 4.6. Viitaniemen lisäksi pianonsoittoa leirillä opettivat Tampereen konservatorion pianonsoiton lehtorit Jani Aarrevaara ja Annika Hautamäki-Hänninen. Itse opetin leirillä kahta

oppilasta. Pääosa ajastani leirillä kului erilaisten käytännön järjestelyjen sekä leiriläisten vapaa-ajan ohjaamisen ja valvomisen parissa.

Tampereen pianoleiriin sisältyi myös ilmaisutaidon kurssi, jota vetivät Reija Iso-Mustajärvi ja Suvi Vanhala Drama Queen oy:stä. Leirin vapaa-ajan ohjaajana työskenteli musiikkipedagogiopiskelija Iina Sihvonen. Leirin järjestämisen mahdollisti Pirkanmaan musiikkiopisto tarjoamalla leirille tilat käyttöön. Tampereen konservatorio ja Peurankallion palvelutalo tarjosivat leirille konserttipaikat viimeisen leiripäivän konsertteihin. Taloudellista tukea hanke sai Taiteen edistämiskeskukselta ja Tampereen kaupungin kulttuuripalveluilta. Tukea leirille antoi talkootyön muodossa myös pianovirittäjä, joka ei halua nimeään julkistettavan.

Hankkeen toimijat jakaantuivat tekijöihin ja tukijoihin. Alla olevaan taulukkoon on koottu hankkeen toimijat ja heidän tehtävänsä hankkeessa tai heidän tarjoamansa tuen muoto (vrt. Toikko & Rantanen 2009, 79). Taulukosta näkyy, kuinka muutama toimija (Aarrevaara, Muona, Viitaniemi) oli aktiivisesti monessa roolissa mukana.

TAULUKKO 1. Tampereen pianoleiri 2016 -hankkeen toimijat

Tekijät		Tukijat	
Toimija	Tehtävä	Toimija	Tuen muoto
Tampereen Pianoseura ry:n hallitus, erityisesti puheenjohtaja Jani Aarrevaara ja sihteeri Mia Muona	Ideointi, päätösten tekeminen	Pirkanmaan musiikkiopisto	Tilojen tarjoaminen leirin käyttöön
Hankevastaava: Mia Muona	Suunnittelu, organisointi, toteuttaminen, juoksevien asioiden hoitaminen, vapaa-ajan ohjaaminen ja valvonta, raportointi	Tampereen konservatorio	Salin tarjoaminen leirin päätöskonserttiin
Suunnittelutiimi: Mia Muona ja Sanna Viitaniemi	Suunnittelu, käytännön järjestelyt	Peurankallion palvelutalo	Konserttimahdollisuuksien tarjoaminen
Jani Aarrevaara, Annika Hautamäki-Hänninen, Mia Muona, Sanna Viitaniemi	Pianonsoiton opettaminen, pianopajaopetus (Sanna Viitaniemi)	Taiteen edistämiskeskus	Taloudellinen tuki
Drama Queen oy: Suvi Vanhala ja Reija Iso-Mustajärvi	Ilmaisutaidon opettaminen	Tampereen kaupungin kulttuuripalvelut	Taloudellinen tuki
Iina Sihvonen	Vapaa-ajan ohjaaminen ja valvonta	Pianovirittäjä	Talkootyö

4 TAMPEREEN PIANOLEIRIN PEDAGOGINEN TAUSTA

4.1 Pianonsoitto harrastuksena

Oman kokemukseni mukaan pianonsoitto on usein melko yksinäinen harrastus. Tämän näkemyksen jakavat myös muut aiheeseen perehtyneet. Musiikkikasvatuksen yliopistonlehtori Erja Kosonen (2010, 304) toteaa, että siinä missä orkesterisoitinten opiskeluun liittyy luontevasti yhteismusisointia eri muodoissaan opintojen alusta saakka, pianon kohdalla on pitkään korostunut vahva soolosoitinperinne. 2000-luvulla piano-opintojenkin kohdalla on alettu huomioida yhteismusisoinnin merkitys sekä pianon rooli säestyssoittimena (emt., 304–305).

Kososen (2001) väitöstutkimus *Mitä mieltä on pianonsoitossa?* pureutuu pianonsoittoa harrastavien nuorten motivaatioon. Tärkeimmäksi soittoharrastuksen motiiviksi tässä tutkimuksessa nousi itse musiikki – soittamisen ilo ja musiikkielämykset. Pianonsoiton harrastajat näkivät soittotaidon itseisarvoisen tavoitteen sijaan välineenä musiikista nauttimiseen. (Emt., 72–73.) Yksin omassa rauhassa soittaminen nähtiin erityisen merkitykselliseksi ja soittoharrastus kaiken kaikkiaan hyvin henkilökohtaiseksi asiaksi, josta ei juuri edes keskustella ystävien kanssa (emt. 78, 95, 111–112). Toisaalta pianonsoittajat kokivat yhteismusisoinnin rentouttavaksi, virkistäväksi ja tärkeitä yhteisiä kokemuksia tuottavaksi (emt., 80, 112).

Kosonen (2001) kiinnitti huomiota siihen, että musiikin tekemisen yhteisöllisyys jää toissijaiseksi länsimaisen taidemusiikin parissa. Pääasiassa populaarimusiikkia soittavilla pianonsoiton harrastajilla yhteisöllisyys, yhteismusisointi ja siitä saadut yhteiset kokemukset olivat merkityksellinen osa harrastamista. (Emt., 116.) Musiikkiopistojen suoritusorientoituneessa ympäristössä sen sijaan saattoi käydä niin, että yhteismusisointi jäi opintoja tahdittavien suoritusten varjoon. Sille ei jäänyt aikaa oman ohjelmiston harjoittelun lomassa, vaikka se olisi oppilaita kiinnostanut ja innostanutkin. (Emt., 97–98.)

Taiteen perusopetuksen musiikin opetussuunnitelmien perusteissa korostetaan yhteismusisointia, jonka tulisi sisältyä opintoihin kiinteästi (Opetushallitus 2002, 8; Opetushallitus 2005, 5). Suomen musiikkioppilaitosten liitto ry:n (SML) vuonna 2005 julkaisemissa pianon tasosuoritusten sisällöissä ja arvioinnin perusteissa yhteismusisointia

suositellaan paitsi osaksi opiskelua myös osaksi tasosuorituksia kaikilla tasoilla (SML 2005). Jokaisen taiteen perusopetuksessa pianonsoittoa opiskelevan tulisi näin ollen saada opintojensa aikana kokemuksia yhteismusisoinnista. Edelleen on kuitenkin pitkälti opettajasta ja oppilaitoksen tarjoamista resursseista kiinni, kuinka paljon yhteismusisointia kunkin piano-oppilaan opintoihin sisältyy.

Lehtori Annu Tuovila (2003) huomasi lasten musiikkiopisto-opiskelua käsittelevässä väitöstutkimuksessaan "Mä soitan ihan omasta ilosta!", että pianonsoitto lopetetaan kesken selvästi useammin kuin muiden instrumenttien soittaminen. Pianonsoitto näyttäytyi Tuovilan tutkimuksessa muita instrumentteja yksinäisempänä harrastuksena. Lisäksi piano-opetuksessa käytettiin tavallisesti pelkästään perusohjelmistoa toisin kuin useimmissa muissa instrumenteissa. (Emt., 235.)

4.2 Yhdessä oppiminen ja yhteisöllisyys

Vallitsevan sosiokonstruktiivisen oppimisenäkemyksen mukaan oppiminen tapahtuu rakentamalla tietoa ja taitoa vuorovaikutuksessa muiden ihmisten kanssa tietyssä sosio-kulttuurisessa kontekstissa. Myös opittavan asian sisäistämisen sekä sisäinen ja vuorovaikutuksellinen pohdinta kuuluvat oppimisen luonteeseen. (Kauppila 2007, 51.) Vuorovaikutus ja yhteistoiminnalliset työmuodot tuovat esille erilaisia näkökulmia, rikastuttavat ja syventävät oppimista sekä kehittävät itsensä ilmaisemisen kykyä (De Lisi 2002, 5; Kauppila 2007, 156). Ne kuuluvat nykyään kiinteästi yleissivistävään opetukseen (Opetushallitus 2014, 17; Hellström, Johnson, Leppilampi & Sahlberg 2015, 90).

Hyry-Beihammerin, Joukamo-Ampujan, Kymäläisen ja Leppäsen (2013, 48) mukaan konstruktivismi tarkoittaa instrumenttiopetuksessa sitä, että "soiton- tai laulunoppiminen ymmärretään yksilölliseksi ja yhteisölliseksi taitojen ja tietojen rakennusprosessiksi". Musiikkikasvatuksen professori Jukka Louhivuori (2009, 16) toteaa, että soitonopetus on pitkälti tukeutunut solististen taitojen kehittämiseen. Nykyään ymmärretään jo paremmin musiikkiharrastuksen merkitys sosiaalisten suhteiden ja verkostojen luomiselle, ja yhteismusisointiin kiinnitetään enemmän huomiota (emp.). Valitettavasti edelleen muiden kuin orkesteri-instrumenttien yhteismusisointi jää monessa oppilaitoksessa sangen vähäiseksi puutteellisen resursoinnin ja solistista oppimista korostavien opetuskäytäntöjen takia.

Yhteismusisointia, instrumenttitaitojen ryhmäopetusta ja muita soittamisen yhdessä oppimisen muotoja voi perustella ihmisen psykologiaan ja oppimisen motivaatioon liittyvillä seikoilla. Yhteenkuuluvuuden tunne on yksi ihmisen perustarpeista (Maslow 1943, 380–381). Musiikin psykologian dosentti Suvi Saarikallion (2010, 283) mukaan musiikki vahvistaa yhteenkuuluvuuden tunnetta tehokkaasti ja monipuolisesti muun muassa mahdollistamalla yhteistä toimintaa ja yhteisiä elämyksiä.

Lastenpsykiatri Jari Sinkkonen (2005, 19–20) huomauttaa, että alakouluikäisillä lapsilla toverisuhteiden merkitys ja ryhmäytymisen tarve on suuri, ja että ryhmämuotoiset harrastukset kuten joukkuepelit tai orkesterisoitto ovat silloin omiaan tukemaan lasten kehitystä. Ryhmässä harrastaminen ei kuitenkaan automaattisesti tuo mukanaan ryhmäytymistä tai ystäväystymistä. Ryhmän toimintaa suunniteltaessa ja järjestettäessä on mahdollistettava ryhmän jäsenten tutustuminen esimerkiksi esittäytymisen tai tutustumisleikkien avulla sekä sovittava ryhmän pelisäännöistä ja tavoitteista (Pennington 2005, 72; Hyry-Beihammer 2013, 176).

Soittavan toveripiirin merkitys ja soittoharrastuksen sosiaalinen ulottuvuus voivat olla jopa ratkaisevan tärkeitä soittoharrastuksen jatkumiselle (Tuovila 2003, 224; Gooding 2009, 37). Ryhmässä oppiminen ja yhdessä soittaminen tuovat musiikkiharrastukseen mielekkyyttä, motivaatiota, hauskuutta ja soittamisen iloa. (Hyry-Beihammer ym. 2013, 177–178.) Väheksyä ei voi myöskään sosiaalisten taitojen ja ryhmässä toimimisen oppimista, jota tapahtuu ryhmämuotoisessa musiikin- ja soitonopetuksessa (Louhivuori 2009, 16; Hyry-Beihammer ym. 2013, 178).

Ryhmämuotoinen opetus mahdollistaa musiikilliset pelit ja leikit, jotka tuovat monipuolisuutta oppimisen tapoihin. Myös vertaisilta oppiminen, tietojen ja taitojen yhdessä rakentaminen ja uuteen ohjelmistoon tutustuminen toisten soittoa kuunnellessa mahdollistuvat ryhmämuotoisessa opetuksessa. Ryhmällä on myös enemmän luovaa voimaa kuin yksilöllä. (Hyry-Beihammer ym. 2013, 178.) Toisten kanssa soittaessa voi harjoitella ja oppia yhteissoittotaitoja, esimerkiksi kuuntelemista, reagoimista ja oman soiton sopeuttamista muihin. Yhdessä oppiminen monipuolistaa musiikillisten taitojen oppimista sekä laajentaa musiikillista ilmaisua ja elämyksiä. Yhteisölliset työtavat ovat tärkeitä siis myös puhtaasti musiikin ja soittotaidon oppimisen kannalta.

Tuovila (2003, 233) huomasi väitöstutkimuksessaan, että yhteismusisointiryhmä toimii parhaiten, jos sen jäsenet ovat muutenkin tovereita keskenään ja musisoivat yhdessä omasta aloitteestaan ja halustaan. Aina on tietenkin mahdollista, että myös opettajajohdoisesti muodostettujen ryhmien jäsenet ystäväystyvät ajan myötä keskenään. Niin ei kuitenkaan pääse kovin nopeasti tapahtumaan, jos soittajat tapaavat toisensa aina vain opettajan ollessa läsnä. Soittamista harrastavat lapset tarvitsisivatkin tilaa ja aikaa tutustua toisiinsa (emt., 248). Tämä mahdollistuu esimerkiksi orkesterien ja kuorojen harjoitusten tauoilla sekä pienempien yhtyeiden kohdalla musiikkiopistolla tai lasten kotona tapahtuvien yhteisten harjoittelutuokioiden aikana. Musiikkileirit ovat erittäin hyviä toisiin soittaviin lapsiin tutustumisen mahdollistajia.

4.3 Itsetuntemus ja itseilmaisu

Kuvataiteen yliopistonlehtori Marjo Räsänen (2011, 127) toteaa, että taidepedagogiikan ja taiteiden oppimisen päätavoitteena tulisi olla "kyky käyttää taidetta sosiaalisen ja persoonallisen maailman laajentamiseen". Esittävän säveltaiteen tutkimuksen professori Kari Kurkelan (1994, 284) mukaan musiikki mahdollistaa iloa tuottavan tekemisen, joka voi tuottaa niin yksilökohtaista kuin sosiaalistakin tyydytystä. Kurkela (emt., 314–315) korostaa, että hyvin toteutettu musiikkikasvatus tukee lapsen ja nuoren itsetuntemuksen kehitystä antamalla oppilaalle mahdollisuuden tutustua omiin tunteisiinsa ja oppia hyväksymään ne.

Saarikallion (2010) mukaan musiikin avulla voi työstää identiteettiään ja vahvistaa itsetuntemustaan heijastamalla musiikkiin omia kokemuksiaan ja tunteita. Musiikkiharrastus voi tuottaa myös tärkeitä itsensä toteuttamisen, oppimisen ja onnistumisen elämyksiä. (Emt., 283–284.) Se voi antaa myös "välineitä tunteiden ilmaisuun ja mahdollisuuksia muiden kohtaamiseen ja yhteisöllisiin musiikkikokemuksiin" (Hyry-Beihammer ym. 2013, 152). Käsitys siitä, että henkilökohtaiset kokemukset ovat jaettavissa muiden kanssa, kuuluu niin sosiokonstruktiiviseen kuin kokemuksellisuutta korostavaan humanistiseenkin oppimiskäsitykseen (Kauppila 2007, 31).

Luova muusikkous ja itseilmaisu soittamalla mahdollistuvat soittotekniikan kehittymisen myötä (Hyry-Beihammer ym. 2013, 158). Luovan, persoonallisen ilmaisun ja tulkinnan harjoittamisen tulisi kuitenkin kuulua instrumenttiopetukseen alusta saakka.

Luovuutta voi harjoitella esimerkiksi improvisaation ja säveltämisen kautta. (Emt. 174.) Luovuus mahdollistuu psykologisesti turvallisessa oppimisympäristössä, jossa ei tarvitse pelätä virheiden tekemistä tai kasvojen menettämistä (Rogers 1976, Hyry-Beihammerin ym. 2013, 174 mukaan).

Pianopedagogi Kristiina Junttu (2010) kuvaa improvisaatiota pianonsoiton alkuopetuksessa tohtorintutkimuksen raportissaan Vauhdin hurmaa ja liikkeen hiljaisuutta koskettimilla. Junttu toteaa, että improvisoidessaan lapset unohtavat virheiden tekemisen pelon ja keskittyvät sen sijaa musisointiin. Improvisointia voi luontevasti opetella myös yhdessä toisten kanssa, jolloin samalla kehittyy myös vuorovaikutusta, kuuntelemisen taitoa, sosiaalisia taitoja ja musiikillista kommunikaatiota. (Emt., 178–179.)

4.4 Esiintymiskokemukset ja esiintymistaidot

"Musiikki on pohjimmiltaan vuorovaikutusta ja sosiaalista toimintaa", toteaa Louhivuori (2009, 16). Yhdessä musisoimisen lisäksi musiikin sosiaalinen aspekti korostuu musiikin esittämisessä. Musiikkikasvatusfilosofi David Elliott (1995, 33, 173) kirjoittaa, että esitettäessä musiikin tekemisen eri ulottuvuudet yhdistyvät, ja musiikkiteoksesta tulee täyttä musiikkia vasta silloin. Musiikkikasvatukseen tulisikin hänen mukaansa aina kuulua myös esittämistä. Esiintyminen voi olla luonnollinen osa musiikin opiskelua, kun sen sitoo osaksi opetusta jo opintojen alusta alkaen (Arjas, Hirvonen & Nikkanen 2013, 226; Hyry-Beihammer ym. 2013, 158).

Esiintymistilanteet ovat monen musiikinharrastajan mielestä jännittäviä, mutta silti mieluisia ja arvokkaita kokemuksia. Myönteiset esiintymiskokemukset ja realistisen positiivinen palaute tekevät esiintymisestä palkitsevaa. (Kosonen 2001, 80–81.) Esiintyminen tarjoaa mahdollisuuden onnistumisen, esiintymisen ilon ja huippukokemuksen, flow'n¹ kokemiseen: hetkeen, jossa yhdistyvät harjoitellun asian osaaminen, musisoinnista nauttiminen ja musiikillisen kokemuksen jakaminen mahdollisten yhteissoittokumppaneiden ja yleisön kanssa (Arjas ym. 2013, 225, 242). Huippukokemuksia soittamisesta voi toki saada myös yksin musisoidessa tai muuten kuin esiintymistilanteessa muiden kanssa soittaessa (Kosonen 2001, 81–82; 2010, 305).

1

Ks. *Csikszentmihalyi mm. 1990.*

Esiintyminen voi aiheuttaa myös riittämättömyyden, huonouden tai häpeän tunteita (Kurkela 1994, 175–179; Arjas ym. 2013, 226). Esiintymisjännitys, joka kuuluu esiintymisen luonteeseen ja aiheuttaa fysiologisia pelkoreaktioita (Kurkela 1994, 172–173), voi muuttua suoranaiseksi esiintymispeloksi. Tuovilan (2003) tutkimuksessa yhteissoittokavereiden puute, esiintymispelko ja soittotunneilla käytettävän musiikin kokeminen tylsäksi näyttäytyivät turhautumiseen ja soittoharrastuksen lopettamiseen johtavina asioina. Soittoharrastuksen yksinäisyys heijastui kokemuksiin esiintymisistä. Ne lapset, joilla ei ollut yhteissoittokokemusta toisten samanikäisten kanssa, pelkäsivät esiintymisiä. Myös esiintymisten vähäisyys ja heikko itsearvostus lisäsivät esiintymispelkoa. (Emt., 233.)

Opettajan tehtävänä on auttaa oppilaita saamaan myönteisiä esiintymiskokemuksia. Esiintymistilanteista tulisi luoda kannustavia ja esiintymisen kynnyksiä madaltavia esimerkiksi yhteismusisoinnin ja riittävän usein toisille oppilaille soittamisen kautta. (Hyry-Beihammer ym. 2013, 158.) Yhteissoittokavereiden löytyminen ja positiiviset esiintymiskokemukset saattavat johtaa soittoharrastuksen arvostuksen lisääntymiseen ja opiskelun kokemiseen antoisaksi (Tuovila 2003, 233). Musiikkileirit mahdollistavat omalta osaltaan tällaisen positiivisen kierteen syntymisen.

Myös esiintymistaitoa voi oppia ja opettaa, ja se kannattaakin nivoa osaksi instrumenttiopetusta alusta saakka (Arjas ym. 2013, 226, 228). Esiintymistaitoon kuuluvat esimerkiksi instrumentin käsittelytaito, kyky välittää musiikin erilaisia tasoja kuulijoille, kommunikaatio- ja vuorovaikutustaidot sekä kyky toimia paineen alla ja säilyttää itsetuottamus myös epäonnistuessa. Esiintymistaitoa voi rakentaa tietoisesti ja harjoitella esimerkiksi erilaisten rentoutus-, keskittymis- ja hengitysharjoitusten kautta. Opettajan tulisi myös vahvistaa oppilaan itsetuottamusta sekä opettaa ulkoa opettelun, nuotinluvun ja harjoittelun tekniikoita. (Arjas ym. 2013, 228.)

4.5 Musiikkileirit osana soiton harrastamista

Musiikkileirejä on järjestetty Suomessa 1960-luvulta lähtien, ja ne ovat vakiintuneet osaksi suomalaista musiikkikasvatusta ja -koulutusta (Pesonen 2002, 5–6). Koska leirien järjestäjillä ei ole yhteistä organisaatiota tai kattojärjestöä (vrt. Pesonen 2002, 13),

täydellistä kuvaa leirien kokonaisuudesta on mahdotonta saada. Kattavimman kokonaiskuvan musiikkileireistä antaa Rondo Classic -lehdessä keväisin julkaistava tulevan kesän leirikalenteri. Keväällä 2016 pelkästään tässä kalenterissa ilmoitettiin 63 leiristä ympäri Suomen (Leirikalenteri 2016). Musiikkileirejä on jonkin verran tätä määrää enemmän – kaikista leireistä ei välttämättä laiteta ilmoitusta Rondo Classicin leirikalenteriin.

Ottaen huomioon, kuinka paljon musiikkileirejä järjestetään, on niitä Suomessa tutkittu varsin vähän. Yliopistotasoisia tutkimuksia löysin vain kolme. Anneli Korhosen (1983) musiikkiteorian pro gradu -tutkielma kuvaa neljän keskisuomalaisen musiikkileirin toimintaa. Katri Pesosen (2002) historian pro gradu -tutkielma käsittelee Juuan musiikkileiriä osana Pohjois-Karjalan musiikinopetuskulttuuria. Tämän opinnäytetyön kannalta antoisin lähde oli Tuuli Lehtomäen (2014) musiikkikasvatuksen maisterintutkielma, joka tarkastelee Keuruun musiikkileiriä oppimisympäristönä sekä leirille osallistumisen merkitystä soitto-opintojen motivaatiolle. Sen lisäksi käytin lähdemateriaalinani Anne Peltosen ja Inka Puhakan (2008) opinnäytetyötä, joka pureutuu Raudaskylän puhallinmusiikkileirin oppilaiden kokemuksiin leiristä. Airi Hirvonen (2003, 68, 74–74, 81, 136–137) käsittelee jonkin verran musiikkileirikokemuksia väitöstutkimuksessaan Pikkupianisteista musiikin ammattilaiseksi. Tutustuin myös muutamiin musiikkileirejä käsitteleviin kansainvälisiin tutkimuksiin (Bergee ym. 2001; Paul 2010; Diaz & Silveira 2013).

Leila Långin (1994) lopputyö käsittelee Lapinlahden musiikkileirin opettajien suhtautumista leiriopetukseen. Maiju Kopran (2007) AMK-opinnäytetyö luo kuvaa Klemetti-Opiston Nuorison Orkesterikurssille osallistuvista lapsista ja nuorista sekä heidän opiskelumotivaatiostaan. Karoliina Paunonen (2011) antaa AMK-opinnäytetyössään vinkkejä viikonloppuleirien järjestämiseen. Näiden opinnäytetöiden tulokset olivat samansuuntaisia kuin edellisessä kappaleessa mainitsemieni tutkielmien. Tero Haikalan ja Ville Paakkunaisen (2003) AMK-opinnäytetyö puolestaan keskittyy Suomen Työväen Musiikkiliiton puhallinorkesterileirin markkinoinnin kehittämiseen.

Musiikkileirit tarjoavat mahdollisuuden musiikin ohjattuun opiskeluun myös musiikkioppilaitosten ja orkestereiden kesätauolla. Leirien innostava ilmapiiri, hyvät harjoittelumahdollisuudet ja itseään taitavampien leiriläisten seuraaminen saavat harjoittelemaan tavallista ahkerammin (Hirvonen 2003, 68; Peltonen & Puhakka 2008, 52). Musiikilliset

tavoitteet ovatkin merkittävässä roolissa leireille osallistumisen suhteen (Peltonen & Puhakka 2008, 60; Paul 2010, 17). Diaz ja Silveira (2013) tutkivat optimaalisten kokemusten, flow-kokemusten² ilmenemistä musiikkileiriläisillä opiskeluun liittyvissä toiminnoissa ja sosiaalisissa tilanteissa. Tutkimuksen mukaan flow-kokemuksia koettiin musiikkileireillä erityisesti oppimiseen liittyvissä musiikillisissa toiminnoissa, ei niinkään vapaa-ajan sosiaalisissa tilanteissa (emt., 317).

Leirien tarjoama intensiivinen opetus ja lisääntynyt harjoittelu tuottavat usein tavallista nopeampaa oppimista, joka antaa soittoharrastuksen motivaation kannalta tärkeitä osaamisen kokemuksia (Lehtomäki 2014, 35, 44). Leirien innostavalla vaikutuksella sekä leireiltä saatavilla opettajakontakteilla ja yhteismusisointikokemuksilla voi olla merkitystä jopa ammatinvalintaan ja musiikkialalle hakeutumiseen saakka (Bergee ym. 2001; Hirvonen 2003, 68, 73).

Soittotaidon tavoitteellisen edistämisen lisäksi leireillä on myös muita merkityksiä, joista yhteisöllisyys ja vertaisryhmän muodostuminen ovat tärkeimpien joukossa. Niillä näyttäisi olevan sitä suurempi merkitys mitä nuoremasta leiriläisestä on kyse. (Hirvonen 2003, 68; Peltonen & Puhakka 2008, 55.) Yhteisöllisyys ja samanhenkisten ikätoverien kanssa tutustuminen voivat tukea soittoharrastuksen jatkuvuutta ja auttaa jopa ylittämään harrastuksen jatkumisen kannalta kriittisiä kriisivaiheita (Lehtomäki 2014, 45–46). Musiikkileireillä saatavat kokemukset, elämykset ja hyvän mielen tunne edistävät myös osaltaan harrastuksen jatkuvuutta ja siihen motivoitumista. Leirit tarjoavat monipuolisia mahdollisuuksia niin musiikin kokonaisvaltaiseen kokemiseen kuin musiikista ja musisoimisesta nauttimiseenkin, mikä kasvattaa oppilaiden musiikillistainnostusta. (Emt., 43–45.)

4.6 Pianopajaopetus osana Tampereen pianoleiriä

Pirkanmaan musiikkiopisto, Länsi-Pirkanmaan musiikkiopisto, Valkeakosken musiikkiopisto ja Ylä-Satakunnan musiikkiopisto toteuttivat 1.8.2012–31.12.2013 Pianonsoiton yhdessä oppiminen -hankkeen. Hankkeen yhtenä tavoitteena oli kehittää ja lisätä yhdessä oppimisen muotoja pianonsoiton oppimiseen. Hankkeeseen osallistuneissa op-

pilaitoksissa kokeiltiin Pirkanmaan musiikkiopiston pianonsoiton ja säestyksen lehtori Sanna Viitaniemen kehittämää pianopajatyöskentelyä. Viitaniemi kehitteli hankkeen aikana menetelmää edelleen. (Lähtenmäki 2014.)

Pianonsoiton yhdessä oppiminen -hankkeen jälkeen Viitaniemi on julkaissut pianopajatyöskentelyssä kehittämänsä oppimateriaalia. Siriuksen syntymäpäivät (Viitaniemi 2014) sisältää kokonaisvaltaisen yhdessä oppimisen mahdollistavaa materiaalia pianonsoiton alkeisopetukseen. Karusellipiano 1 (Viitaniemi 2015) ja Karusellipiano 2 (Viitaniemi 2016a) keskittyvät asteikkosoittoon, vapaaseen säestykseen ja improvisaatioon luovalla ja hausalla tavalla sekä yhdessä oppimisen mahdollistaen.

Pianopajatyöskentelyssä Viitaniemi opettaa neljän oppilaan ryhmiä luokassa, jossa on viisi sähköpianoa. Opetukseen sisältyy yhteissoittoa, vapaata säestystä, improvisointia, kehorytmiikkaa ja leikkimielisiä harjoituksia. Harjoitukset tähtäävät musiikillisten ilmiöiden ja musiikin perusteiden parempaan ymmärtämiseen iloisen ja innostavan oppimisen kautta. Sähköpianojen käyttäminen mahdollistaa sen, että oppilaat voivat välillä harjoitella tehtäviään kuulokkeet päässä yksin soittaen. Tunneilla soitetaan myös yhdessä kaikilla viidellä pianolla. (Viitaniemi 2016c.)

Tampereen pianoleirin 2016 kantavina ajatuksina olivat pianonsoiton harrastajien yhteisöllisyyden lisääminen sekä yhdessä oppimisen ja yhteissoittokokemusten mahdollistaminen. Pianopajaopetuksen sisällyttäminen leirin ohjelmaan tähtäsi näiden tavoitteiden saavuttamiseen. Tarkoituksena oli, että pianopajat toisivat leiriläisille iloisia yhdessä oppimisen elämyksiä sekä mahdollisuuden yhdessä soittamiseen, kokemukselliseen oppimiseen ja itseilmaisuun. Pianopajojen tavoitteena oli myös auttaa leiriläisiä tutustumaan toisiinsa ja ryhmäytymään pienryhmätoiminnan myötä.

4.7 Ilmaisutaitokurssi osana Tampereen pianoleiriä

Pianopajojen lisäksi mahdollisuuksia improvisaatioon ja muuhun itseilmaisuun tarjosi Tampereen pianoleiriin sisällytynyt ilmaisutaitokurssi. Ilmaisutaito on draamakasvatuksen lehtori Erkki Laakson (1995a, 123) määritelmän mukaan "eri viestintäkeinoin, sanallisesti, kuvallisesti, musiikillisesti, liikunnallisesti tai draamallisesti tapahtuvan ilmaisun taito". Oppiaineena ilmaisutaidon juuret ovat englantilaisessa draamapedagogiikassa

(Laakso 1995b, 17). Ilmaisutaidon tavoitteita ovat muun muassa itsetuntemuksen lisääminen, itseluottamuksen vahvistaminen sekä itseilmaisun ja esiintymisvalmiuksien lisääminen (Laakso 1995b, 21–22; Töölön yhteiskoulu 2016). Ilmaisutaidon työtapoihin kuuluvat esimerkiksi tutustumisharjoitukset ja -leikit, fyysinen ilmaisu, puheilmaisu ja äänenkäyttö, improvisaatio, rentoutumis- ja keskittymisharjoitukset sekä loppuproduktion valmistaminen (Laakso 1995b, 23–24; Töölön yhteiskoulu 2016).

Tampereen pianoleirin 2016 ilmaisutaitokurssin tavoitteena oli rohkaista leiriläisiä esiintymään, unohtamaan virheiden pelon ja esiintymään luontevasti. Lisäksi ilmaisu-aidon kurssin tarkoituksena oli mahdollistaa leiriläisten tutustuminen ja ryhmäytyminen sekä luova itseilmaisu. Ilmaisutaitokurssilla oli tavoitteena myös esityksen valmistaminen leirin päätöskonserttiin. (Vanhala 2015.)

5 METODOLOGIA

5.1 Tutkiva toiminta ja toiminnallinen opinnäytetyö

Tampereen ammattikorkeakoulun opinnäytetyöohjeistuksessa korostetaan opinnäytetyön työelämälähtöisyyttä. Opinnäytetyöllä on kyseisen ohjeen mukaan aina jokin tutkiva, kehittävä tai selvittävä tavoite. (Tampereen ammattikorkeakoulu 2013.) Hanna Vilka ja Tiina Airaksinen (2003) luonnehtivat ammattikorkeakoulujen opinnäytetöitä työelämälähtöisiksi ja käytännönläheisiksi. Olennaista on heidän mukaansa myös, että opinnäytetyö on toteutettu tutkivalla asenteella ja että se osoittaa alan hallintaa. Nämä seikat yhdistyvät toiminnallisessa opinnäytetyössä, joka muodostuu toiminnallisesta osuudesta ja tutkimusviestinnän keinoin toteutetusta kirjallisesta raportista. (Emt., 9–10.)

Kari Salonen (2013) käsittelee kehittämishanketta toiminnallisena opinnäytetyönä. Hän erottaa toiminnallisen opinnäytetyön tutkimuksellisesta opinnäytetyöstä korostamalla sen tuotosta, toimijoita ja toimijoiden välistä dialogista vuorovaikutussuhdetta (emt., 5–6). Tuotos on opinnäytetyön toiminnallinen osuus (emt., 25). Toimijat ovat niitä keskeisiä henkilöitä, jotka ovat mukana hankkeessa sen eri vaiheissa (emt., 21). Toiminnallisen opinnäytetyön tekijä ei tee työtään yksin vaan vuorovaikutuksellisessa yhteistyössä hankkeen muiden toimijoiden kanssa. Sosiaalinen vuorovaikutus ja dialogisuus ovat osa toimintaa hankkeen kaikissa vaiheissa. (Emt., 6.)

Tämä opinnäytetyö on toiminnallinen opinnäytetyö, jonka suunniteltuja tuotoksia ovat Tampereen pianoleiri 2016 ja Tampereen pianoleirin tuotantokäsikirja. Lisäksi etukäteen suunnittelematta syntyi pianoleiriblogi. Tässä kirjallisessa osuudessa puolestaan kuvaan Tampereen pianoleiri 2016 -hankkeen toimintaympäristön, teoreettisen taustan, tavoitteet ja toimijat sekä raportoin hankkeen eri vaiheista ja sen tuloksista.

Pirkko Anttila (2006) huomauttaa, että itsereflektointiin perustuva tutkimusote muodostuu ensisijaiseksi tutkivan toiminnan, käytännön tekemisen ja oman alanhallinnan osoittamisen yhdistyessä. Hänen mukaansa tekijän ja tutkijan roolin yhdistyessä murtuu ajatus siitä, että tutkimuskohde olisi tekijän ulkopuolinen. (Emt., 5.) Tässäkin opinnäytetyössä itsereflektiolla on merkittävä rooli. Sen lisäksi lähestymistapani on deskriptiivi-

nen eli toteava. Kuvaan ja selitän Tampereen pianoleiri 2016 -hanketta. Koska olin itse monessa roolissa mukana hankkeessa, näkökulmani on väistämättä subjektiivinen. Pyrin kuitenkin tekemään mahdollisimman objektiivisia havaintoja ja pysymään puolueettomana, jotta kuvauksesta tulisi luotettava. (Ks. Anttila 2006, 285.)

5.2 Dokumentti- ja muistiinpanoaineisto

Dokumentointi on olennaisen tärkeä osa tutkivaa toimintaa kaikissa hankkeissa. Dokumentoinnilla tarkoitetaan ratkaisevien seikkojen tunnistamista ja muistiin merkitsemistä. (Anttila 2006, 209.) Dokumenttiaineisto tekee näkymättömän näkyväksi sekä asettuu käytännön työn ja kirjallisen raportin välille mahdollistaen keskeisten kysymysten ja toiminnan tarkastelun aineiston valossa (emt., 426). Timo Toikko ja Teemu Rantanen (2009, 80) toteavat, että dokumentaatiota voidaan pitää käytännön kehittämistoiminnan välineenä, jonka kautta kehittämistoiminnan seuranta systematisoidaan.

Tämän opinnäytetyön dokumenttiaineisto koostuu hankkeen aikana kertyneistä muisti-
oista, kokouspöytäkirjoista, kirjallisista suunnitelmista ja toiminnan kuvauksista, apurahakemuksista, budjetin eri versioista sekä hankkeen aikana kertyneistä sähköpostiviesteistä. Lisäksi kirjoitin ja äänitin henkilökohtaisia muistiinpanoja hankkeen eri vaiheissa. Nämä muistiinpanot toimivat lisämuistinani hankkeesta raportoidessani.

5.3 Muun aineiston keruu

Tampereen pianoleirin alkaessa keräsin leiriläisten huoltajilta tutkimusluvut (liite 1) aineiston keräämistä varten kirjallisesti. Leirin henkilökunnalta kysyin luvat suullisesti. Leirin aikana keräsin aineistoa havainnoimalla leiriläisten ja leirin henkilökunnan toimintaa ja tunnelmia leirin aikana. Toikon ja Rantasen (2009, 143) määritelmän mukaan "osallistuvassa havainnoinnissa tutkija on aktiivisesti vuorovaikutuksessa havainnoitavan toimintaympäristön kanssa". Koska olin koko ajan mukana leirin toiminnassa monin tavoin, havainnointini oli väistämättä luonteeltaan osallistuvaa. En juuri ehtinyt istahtaa erikseen observeerimaan, vaan tein havainnointia koko ajan muun toiminnan ohessa. Tein havainnoistani muistiinpanoja. Osan havainnoistani purin jo saman päivän aikana pianoleiriblogiin kirjoittamiini teksteihin.

Havainnoinnin lisäksi toteutin leiriläisille kyselyt leirin aluksi ja lopuksi (liitteet 2 ja 3). Kyselyihin voi vastata leiriläinen itse, leiriläisen vanhempi tai leiriläinen ja vanhempi yhdessä. Kyselyillä kartoitin leiriläisten taustoja ja aikaisempia kokemuksia musiikkileireistä, odotuksia ja kokemuksia leiristä, heidän odotustensa toteutumista, muutosehdotuksiin ja halukkuuttaan osallistua vastaavalle leirille tulevina kesinä. Kyselyt olivat luonteeltaan selvityskyselyjä, eivät tieteelliseen tutkimukseen tähtääviä tutkimuskyselyjä, vaikka ne tutkimuskyselyiksi otsikoinkin (ks. Alasuutari 2011, 59).

Sekä alku- että loppukyselyssä oli vastaajan taustatietoja kartoittava osa. Lomaketta laatiessani käytin apuna niitä tietoja, joita sain leirin ilmoittautumisista. Laadin vastausvaihtoehdot niin, etten pystyisi jäljittämään yhtäkään yksittäistä leiriläistä kyselyn perusteella. En esimerkiksi kysynyt tarkkaa ikää vaan jaoin ikävuodet sellaisiin kategorioihin, joista ei yksittäinen leiriläinen erotu joukosta. Taustatietojen lisäksi kyselyissä oli muutamia kyllä/ei-kysymyksiä sekä avoimia kysymyksiä. Avoimiin kysymyksiin vastaamisen avuksi lisäsin loppukyselyyn apukysymyksiä, joiden avulla toivoin vastaukseksi helpommin löytyvän jotain muuta kuin "en tiedä".

Jaoin paperisen alkukyselyn oppilaille heidän ilmoittautuessaan leirille. Suurin osa heistä täyttikin sen vanhempiensa kanssa saman tien. Loput palauttivat kyselyn täytettynä parin seuraavan päivän aikana. Kyselyn palautti yhteensä 18 niistä 21 leiriläisestä, jotka olivat paikalla leirin alussa. Vastausprosentti oli 86 %. Loppukyselyn laadin verkkopalveluun, ja lähetin leiriläisten vanhemmille leirin jälkeen linkin kyselyyn sekä salasanan siihen pääsemiseksi. Vain yhdeksän kyselyn saaneista 21 leiriläisestä vastasi loppukyselyyn, vastausprosentti jäi alhaiseksi (43 %). Yksi leiriläinen jäi molempien kyselyjen ulkopuolelle. Hän oli paikalla vain kahtena viimeisenä leiripäivänä, joista vain yksi oli tavallinen leiripäivä, joten hän ei valitettavasti ehtinyt päästä kunnolla mukaan leirin toimintoihin.

Videoin leirin viimeisen päivän konsertit siltä osin kuin se oppilailta ja heidän vanhemmiltaan keräämiäni tutkimuslupien myötä oli mahdollista. Osa leiriläisistä kielsi omien esitystensä videoinnin. Lisäksi osa heistä, jotka sallivat videoinnin, kielsivät videon liittämisen osaksi opinnäytetyötä. Siksi videomateriaali jäi vain minun henkilökohtaiseen käyttööni.

Leirin opettajien ja muiden aktiivisten toimijoiden kanssa olin jatkuvassa dialogisessa vuorovaikutussuhteessa. Vaikka minulla oli päävastuu ja -valta leirin toteuttamisessa, pyrin kuuntelemaan myös muiden ajatuksia, mielipiteitä ja ratkaisuehdotuksia. Leirin aikana kyselin suullisesti opettajien ja vapaa-ajan ohjaajan kokemuksista. Lisäksi kirjoitin leirin pianonsoitonopettajien kokemuksia leiristä loppupalaverin muodossa.

5.4 Aineiston analysointi

Tämä kirjallinen raportti on kuvaus Tampereen pianoleiri 2016 -hankkeen toteuttamisesta. Kyse ei ole tieteellisestä tutkimusraportista, vaikka hanke toteutettiin tutkimuksellisella otteella. Koska tavoitteena ei ollut hankkeen tieteellinen tutkiminen, eikä aineiston kerääminen tähdännyt tieteelliseen lopputulokseen, ei aineiston analysointiin voi tavoittaa tieteen kriteerejä. Salonen (2013, 24) toteaa, että kehittämishankkeen aineistojen käsittelytavan on oltava selkeä ja sekä tuotosta että arviointia palveleva. Siihen olen tässä raportissa pyrkinyt.

Toikon ja Rantasen (2009, 143) mukaan kehittämishankkeen dokumenttiaineiston tutkimuksellinen käyttö vaatii niiden "systemaattista analysointia ja lähdekriittistä tarkastelua". Olen käynyt käytettävissäni olevan dokumenttiaineiston systemaattisesti läpi. Se on auttanut minua muodostamaan kokonaiskuvan hankkeen etenemisestä. Erityisesti epävirallisten muistioiden, omien muistiinpanojeni ja sähköpostikeskustelujen tarkastelu valaisi suunnitelmien kehittymistä ja hankkeen toimijoiden erilaisia näkökulmia. Kokouspöytäkirjoissa näkyvät vain lopulliset päätökset, mutta muut dokumentit kertovat, mitä on tapahtunut ennen virallisten päätösten tekemistä. Kaikkea tätä en olisi pelkän muistini varassa voinut jäljittää jälkikäteen.

Dokumenttiaineistoa analysoidessani itsereflektiolla oli merkittävä rooli. Anttila (2006, 417) määrittelee itsereflektion omien tunteiden ja ajatusten tiedostamiseksi. Pohdin omaa moninaista rooliani Tampereen pianoleiri 2016 -hankkeessa, tuntemuksiani hankkeen eri vaiheissa ja onnistumistani hankkeen toteuttamisessa. Toisaalta pyrin myös tarkastelemaan asioita objektiivisemmin ja vain kuvaamaan hankkeen etenemistä ja toteutumista.

Alku- ja loppukyselyt analysoin viitteellisesti käyttäen niin kvantitatiivisen kuin kvalitaatiivisenkin analyysin keinoja. Analysoin kyselyt tavoitteenani selvittää

- millainen oli leirin asiakasryhmä
- millaisia odotuksia leiriläisillä oli leiristä
- millaisia kokemuksia leiriläiset saivat leiriltä
- muutosehdotukset
- mitä markkinointikanavia kannattaa käyttää tulevia leirejä markkinoidessa
- onko leiriläisillä halukkuutta osallistua leirille uudestaan seuraavana kesänä
- mikä on sopiva ajankohta seuraavalle leirille.

Alkukyselystä sain varsin kattavat taustatiedot leiriläisistä. Täydensin näitä tietoja ilmoittautumislomakkeen tiedoilla, ja loin siltä pohjalta tilastollisen kuvauksen leiriläisistä lukuun 6.3.1. Näistä tilastoista on hyötyä tulevien leirien suunnittelua ja markkinointia ajatellen. Leiriläisten odotuksia leiristä kysyin avoimin kysymyksin. Tältä osin puran alkukyselyä luvussa 6.3.2, jossa myös kerron tarkemmin analyysin vaiheista. Loppukyselyn vastauksia käsittelem hankkeen arvioinnin yhteydessä luvussa 6.6.2.

5.5 Tutkimusetiikka

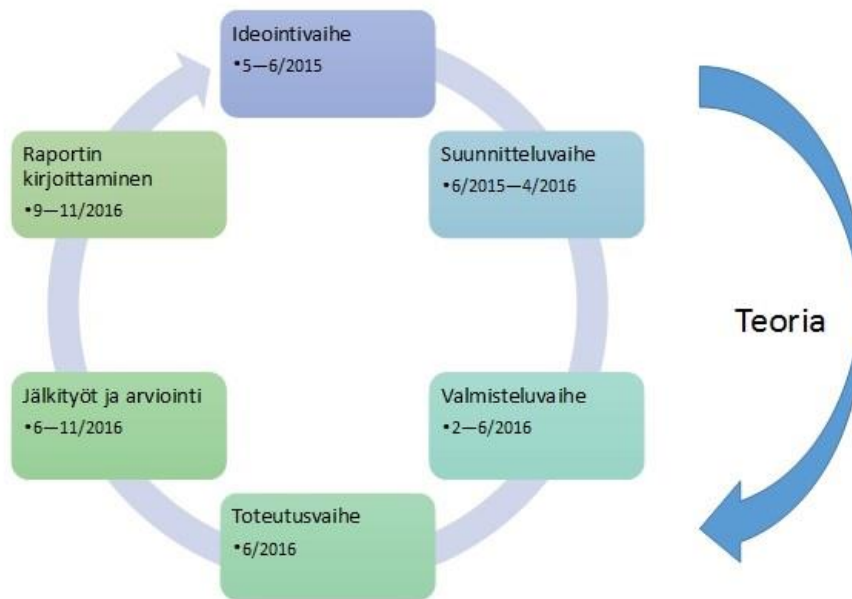
Noudatin opinnäytetyöprosessin kaikissa vaiheissa hyvän tieteellisen käytännön periaatteita (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012, 6–7). Hankin tarvittavat tutkimusluvut, noudatin tehtyjä sopimuksia sekä toimin muutenkin rehellisesti ja huolellisesti hankkeen kaikissa vaiheissa. Kyselyjä laatiessani huolehdin siitä, etteivät vastaajat olisi yksilöitävissä vastauslomakkeissa kysytyjen tietojen perusteella.

Raporttia kirjoittaessani pidin huolta asianmukaisista lähdeviittauksista sekä hankkeen kuvauksen ja aineistojen analysoinnin läpinäkyvyydestä. Tein myös oman positioni ja subjektiivisuuteni selväksi. Näkemykseni mukaan olen toiminut kaikin tavoin hyvän tieteellisen käytännön periaatteiden mukaisesti.

6 TAMPEREEN PIANOLEIRI 2016 -HANKKEEN KUVAUS JA TULOKSET

6.1 Tampereen pianoleiri 2016 -hankkeen eteneminen

Tampereen pianoleiri 2016 -hanke oli projektityyppinen kehittämishanke, jolla oli selkeä tavoite, määräaika, projektiresurssi ja aikataulu (ks. Salonen 2013, 11). Toikko ja Rantanen (2009, 64) toteavat, että yksinkertaisin tapa kuvata projektin etenemistä on lineaarinen malli, jossa eri vaiheet seuraavat toisiaan. Toisaalta kyse oli yksittäisen projektin toteuttamisen lisäksi nimenomaan kehittävästä toiminnasta, joka voidaan hahmottaa jatkuvana syklinä eli spiraalina: jokaisen syklin jälkeen alkaa uusi kierros, jossa hyödynnetään edellisen syklin aikana kertynyttä tietoa ja kokemusta (emt., 66). Hahmotin tämän hankkeen kehittävästä toiminnasta spiraalimallin ensimmäisenä syklinä (kuvio 1).

KUVIO 1. Tampereen pianoleiri 2016 -hankkeen eteneminen

Tampereen pianoleiri 2016 -hanke eteni melko suoraviivaisesti touko- ja kesäkuun 2015 ideointivaiheesta sitä seuranneeseen suunnitteluvaiheeseen, joka jatkui helmikuuhun 2016 saakka ja jonka aikana suunnitelmat kehittyivät verkalleen. Helmikuun lopusta kesäkuun alkuun 2016 oli varsinaisten valmistelujen aika. Suunnitelmia vielä viimeisteltiin tänä aikana, joten suunnittelu ja valmistelu etenivät osittain päällekkäinkin. Ke-

vään 2016 aikana myös loin hankkeen tietoperustaa tutustumalla pianoleirin kannalta olennaiseen tutkimuskirjallisuuteen.

Kesäkuussa oli hankkeen kulminaatiopiste: Tampereen pianoleiri pidettiin 13.–17.6.2016. Sen jälkeen oli jäljellä enää jälkitöitä, jotka hoituivat suurelta osin jo kesäkuun 2016 lopussa ja viimeisiltäkin osin marraskuussa 2016. Tämän raportin kirjoittaminen ajoittui syyskuusta marraskuuhun 2016. Seuraavan Tampereen pianoleirin suunnittelu on käynnistynyt syksyn 2016 aikana, joten spiraalin toinen sykli on jo käynnissä tätä kirjoittaessani.

Toikko ja Rantanen (2009, 69–72) toteavat, että kehittämishankkeiden kaavamaiset mallit ovat aina yksinkertaistuksia todellisuudesta, luovat todellisuutta progressiivisemmän kuvan hankkeen etenemisestä ja sisältävät niukasti itsekritiikkiä. Tämänkin hankkeen osalta tämä kritiikki on kohdallaan. Asiat eivät todellisuudessa tapahtuneet yhtenäisenä ja suoraviivaisena jatkumona. Eri vaiheet limittyivät ja kietoutuivat toisiinsa, ja välillä toiminnassa oli katkoksia. Tuon näitä seikkoja esiin kuvatessani hankkeen etenemistä seuraavissa luvuissa tarkemmin.

6.2 Tampereen pianoleirin 2016 suunnittelu ja valmistelu

6.2.1 Ideointivaihe

Alkuperäinen idea uudesta pianoleiristä Tampereen seudulle oli minun. Ajatus kypsyi mielessäni vähitellen vuosien 2013 ja 2014 aikana. Koin, että pianonsoiton oppilaat olivat liian yksin harrastuksensa kanssa. Heidän täytyisi saada mahdollisuus tutustua toisiin pianisteihin ja myös soittaa enemmän yhdessä toisten kanssa. Musiikkileiri toisi mahdollisuuden toteuttaa näitä asioita.

Halusin sisällyttää leiriin myös jotain aivan muuta kuin soittamista. Minulla oli omassa nuoruudessani upeita kokemuksia esimerkiksi Pihtiputaan kamarimusiikkikurssista, johon sisältyi kaikille pakollisena ilmaisutaidon kurssi. Myös Tanskan Odensessa pidetyllä pohjoismaisella kamarimusiikkikurssilla oli mieltä avartava toimintakonsepti: joka iltapäivä oli toimintaa jonkin muun taiteen kuin musiikin parissa. Yhtenä päivänä har-

joittelimme elävän mallin piirtämistä, toisena tanssimme tansseja eri aikakausilta – joka päivä jouduimme kosketuksiin aivan uusien asioiden kanssa. Se oli monin tavoin inspiroivaa ja luovuutta vapauttavaa. Halusin, että Tampereellakin voisi tehdä jotain samankaltaista.

Tampereen Pianoseura ry:n hallitus alkoi ideoida ensimmäistä Tampereen pianoleiriä keväällä 2015. Päädyimme siihen, että uusi leiri olisi helpointa toteuttaa päiväleirinä, jolloin järjestettävää ei olisi niin paljon kuin yöpymisjärjestelyt vaativalla leirillä olisi. Ensimmäiset suunnitelmat sisälsivät ajatuksen jonkun nimekkään pianopedagogin kutsumisesta leirille päiväksi. Luovuimme tästä ajatuksesta vähitellen, ja leirin sisältösuunnitelmaksi vakiintui pianonsoiton opettaminen yksilö- ja ryhmätunneilla sekä ilmaisutaidon kurssin sisällyttäminen leirin ohjelmaan. Tavoitteena oli saada leirille noin 20 oppilasta. (Tampereen Pianoseura ry:n hallitus 2015b; 2015e; 2015f.)

Hallituksen puheenjohtaja Jani Aarrevaara neuvotteli kesäkuussa 2015 Pirkanmaan musiikkiopiston rehtori Jouni Auramon kanssa. Pirkanmaan musiikkiopiston tilat ja soittimet saatiin pianoleirin käyttöön viideksi päiväksi ilman korvausta. Leirin päätöskonserttia varten Aarrevaara kysyi alustavasti Tampereen konservatorion Pyynikkisalun käyttömahdollisuutta. (Aarrevaara 2015.)

Ensimmäisten suunnitelmien mukaan Jani Aarrevaaran ja minun oli tarkoitus toimia pianoleirin opettajina. Pianonsoiton ryhmäopettajaksi ja tarvittaessa myös pianonsoiton yksilötuntien opettajaksi hallitus kaavaili Pirkanmaan musiikkiopiston pianonsoiton ja säestyksen lehtori Sanna Viitaniemeä. Hallitus päätti pyytää häntä mukaan myös leirin suunnitteluun. (Tampereen Pianoseura ry:n hallitus 2015b.)

Ilmaisutaidon opettajia etsin henkilökohtaisten kontaktieni kautta. Drama Queen oy valikoitui vahvimaksi tarjokkaaksi varsin pian. Drama Queen oy:n toimitusjohtaja Suvi Vanhala kiinnostui leiri-ideastamme ja esitti jo ensimmäistä puhelinkontaktiamme seuranneen sähköpostikeskustelun aikana hyviä ideoita pianoleirin ilmaisutaitokurssin sisällöksi (Vanhala 2015). Leirillä alkoi olla hyvä pohja, ja varsinainen suunnittelutyö pääsi vauhtiin.

6.2.2 Suunnitteluvaihe

Tampereen Pianoseura ry:n hallitus laati ensimmäisen apurahahakemuksen leiriä varten kesäkuussa 2015 kiireisellä aikataululla. Apurahahakemusta varten laadittu budjetti oli melko viitteellinen. (Tampereen Pianoseura ry:n hallitus 2015d.) Tätä alustavaa budjettia ja apurahahakemuksen liitteenä ollutta hankesuunnitelmaa hallitus käytti myöhemmin myös kahden muun apurahahakemuksen pohjana (Tampereen Pianoseura ry:n hallitus 2015g; 2015h).

Tampereen Pianoseura ry:n hallitus valitsi minut Tampereen pianoleiri 2016 -hankkeen hankevastaavaksi syyskuussa 2015 (Tampereen pianoseuran hallitus 2015e). Sain vapaat kädet leirin suunnitteluun. Hallituksen aikaisempien kaavailujen (Tampereen pianoseura ry:n hallitus 2015b) mukaan pyysin avukseni suunnittelutyöhön Sanna Viitaniemen. Hän suostui mielellään ja lupautui samalla tulemaan leirille opettamaan pianopajoja. Syksyn 2015 aikana kypsyttelimme hiljalleen leiriajatuksia, ja minun ja Sanna Viitaniemen muodostaman suunnittelutiimin ensimmäinen palaveri oli vasta 29.10.2015.

Leirin pääasiallinen sisältö oli jo tässä vaiheessa selvä: pianotunnit, pianopajatunnit ja ilmaisutaito kuulusivat leirin ohjelmaan. Lisäksi ajattelimme aloittaa jokaisen leiripäivän yhteisellä musiikkipitoisella tuokiolla, joka loisi yhteishenkeä. Leirin viimeiselle päivälle suunnittelimme kahta konserttia, joista toinen olisi jossain vanhainkodissa, palvelutalossa tai muussa vastaavassa paikassa. Päätöskonsertti olisi suunnitellusti Tampereen konservatorion Pyynikkisalissa, jonka käytöstä Jani Aarrevaara oli sopinut Tampereen konservatorion rehtori Sampsa Konttisen kanssa aiemmin syksyllä. Päätimme myös antaa jokaiselle leiriläiselle todistuksen leirille osallistumisesta.

Palaverin aikana koostamastani miellekartasta näkyy, että keskityimme suunnittelussa leirin sisältöön ja siihen, mitä leiripäivien aikana tapahtuu. Emme juurikaan pohtineet talousasioita. Ainoastaan vapaa-ajan ohjaajan tarve herätti huolta budjetin riittämättömyydestä. Mietimme, löytyisikö talkoohenkisiä vanhempia tai työharjoittelua tarvitsevia opiskelijoita tähän tehtävään. Markkinointia tai leirin hintaa emme tässä palaverissa käsitelleet.

KUVIO 2. Miellekartta ensimmäisen suunnittelutiimin palaverin jälkeen 29.10.2015

Tämän innostuneen suunnittelupalaverin jälkeen leiriajatukset jäivät taka-alalle. Sairastuin vakavasti, minkä seurauksena aloin pohtia mahdollisuksiani opettaa lainkaan leirin aikana. Lisäksi mielessäni pyöri ajatus siitä, että koska minulla on niin iso vastuu leiristä, minulla pitäisi myös leirin aikana olla aikaa keskittyä ihan muihin asioihin kuin opettamiseen. Kenet saisin tilalleni opettamaan? Onnistuisiko leiri lainkaan? Onko kaikki minusta kiinni? Leirin rahoituskin alkoi huolettaa. Entä jos emme saisikaan mitään tukea leirillemme?

Ratkaisu mieltäni kalvaviin epäilyksiin löytyi Pianopedagogit ry:n järjestämän Valtakunnallisen pianoseminaarin aikana 6.–7.2.2016. Sain purettua huoliani pianoleirin suhteen Sanna Viitaniemelle ja Jani Aarrevaaralle. Yhdessä päätimme ratkaista tilanteen tavalla tai toisella. Yksi ratkaisu näyttikin löytyvän heti. Kysyimme Tampereen konservatorion pianonsoiton lehtori Annika Hautamäki-Hänniseltä, olisiko hän halukas tulemaan leirille opettamaan. Annika suostui, jos vaan saisi järjestettyä leirin ajan vapaaksi.

Pidimme Sanna Viitaniemen kanssa suunnittelutiimin toisen palaverin 12.2.2016. Tässä palaverissa keskityimme käytännön järjestelyjen suunnittelemiseen. Päätimme kilpailuttaa leirin lounastarjoilut ja pohdimme leirikahvilan tai -kioskin mahdollisuutta. Sovimme ilmoittautumislomakkeen laatimisesta ja leirin julisteen teettämisestä. Päätimme tiedustella, olisiko mahdollista, että Pirkanmaan musiikkiopistolla siviilipalvelustaan suorittava nuori mies osallistuisi leirin toteutukseen vapaa-ajan ohjaajana ja valvojana. Pohdimme myös pianopajatuntien ja yksilötuntien pituuksia. Mietimme jonkin verran myös leirin hinnoittelua.

KUVIO 3. Miellekartta toisen suunnittelutiimin palaverin jälkeen 12.2.2016

Pian suunnittelupalaverin jälkeen tuli tieto siitä, että Taiteen edistämiskeskus myönsi pianoleirin järjestämistä varten hakemamme apurahan. Tämä vakuutti minut lopullisesti siitä, että leiri voidaan järjestää, ja että suunnitelmat kannattaa viedä loppuun saakka. Tässä vaiheessa päätin tehdä opinnäytetyöni pianoleirihankkeesta. Tampereen Pianoseura ry:n hallitus myönsi minulle luvan siihen, ja myöhemmin puheenjohtaja Jani Aarrevaara allekirjoitti hallituksen valtuuttamana sopimuksen opinnäytetyön tekemisestä.

Ilmaisutaitokurssin osalta suunnittelu venyi huhtikuulle saakka. Tapasin ilmaisutaitokurssia opettamaan tulevat Suvi Vanhalan ja Reija Iso-Mustajärven ensimmäistä kertaa kasvotusten 14.4.2016. Siihen asti olimme olleet yhteydessä sähköpostitse ja puhelimitse. Kerroin palaverissa pianoleirin toiminnasta ja pedagogisista tavoitteista. Vanhala ja Iso-Mustajärvi esittelivät omia suunnitelmiaan ilmaisutaitokurssin sisällöksi. Totesimme ajatustemme ja tavoitteidemme olevan hyvin samanlaisia, joten muutoksia suunnitelmiin ei tarvinnut tehdä.

Ilmaisutaidon kurssille oli suunnitteilla monipuolisia harjoituksia, jotka tutustuttaisivat leiriläiset ilmaisutaidon maailmaan sekä antaisivat heille keinoja ilmaista itseään ja hallita itseään esiintymistilanteissa. Musiikkia käytettäisiin osana joitakin harjoituksia, ja myös laulamista oli luvassa. Ilmaisutaitokurssin sisältösuunnitelma näkyy kuviossa 4.

KUVIO 4. Miellekartta Tampereen pianoleirin 2016 ilmaisutaitokurssin sisältösuunnitelmasta 14.4.2016

6.2.3 Valmisteluvaihe

Helmikuun 2016 loppupuolella alkoi olla jo aika päästä kiinni käytännön valmisteluihin. Samaan aikaan alkoi YAMK-opintoihini liittynyt tapahtumatuotannon kurssi. Siitä oli minulle paljon apua pianoleirin suunnitelmien viimeistelyssä ja leirin valmisteluissa. Tein miltei kaikki kurssiin kuuluneet tehtävät pianoleiristä, ja sain kurssin opettajalta, tuottaja Elina Orjatsalolta paljon asiantuntevia neuvoja ja vinkkejä leirin tuotantoon liittyen.

Maaliskuun alussa sain lopullisen varmuuden siitä, että kaikki suunnitellut opettajat pääsisivät leirille. Olin helpottunut, koska varavaihtoehtojakaan ei ollut loppuun asti pohdittu. Kun kerroin opettajien lopullisesta varmistumisesta Tampereen Pianoseura ry:n hallituksen puheenjohtaja Aarrevaaralle, minulle valkeni, etten ollut pitänyt häntä riittävästi ajan tasalla kaikkien suunnitelmien ja epävarmuustekijöiden suhteen. Päätin jatkossa kertoa mahdollisista ongelmista ja suunnitelmien muutoksista heti, ettei kenellekään pääsisi syntymään väärää käsitystä hankkeen etenemisestä missään suhteessa.

Maaliskuun 2016 aikana teetin julisteen tuntemallani graafisella suunnittelijalla. Pyysin häntä ottamaan huomioon sen, että kyse on lapsille suunnatusta kesäleiristä. Halusin julisteen ilmeen olevan värikäs, iloinen ja raikas. Julisteeseen tulevia tekstejä pohdimme pitkässä sähköpostiviestiketjussa Aarrevaaran ja Viitaniemen kanssa (Aarrevaara &

Viitaniemi 2016). Muutamasta julistevaihtoehdosta valikoitui yksi, jota graafinen suunnittelija kehitti eteenpäin toivomustemme mukaan. Lopputulos (liite 4) on mielestäni onnistunut, ja julistetta voikin hyvin käyttää myös jatkossa. Tähän on myös tekijän lupa (Hyrönen 2016).

Julisteeseen piti saada lopulliset tiedot leirin hinnasta ja ilmoittautumisesta sekä siitä, mistä saisi lisätietoja. Niinpä tarkistin budjetin tilanteen tasalle ja laskin sen mukaan leirin hintavaihtoehdot. Kävin niistä myös sähköpostikeskustelua Sanna Viitaniemen ja Jani Aarrevaaran kanssa (Aarrevaara & Viitaniemi 2016). Tampereen Pianoseura ry:n hallitus hyväksyi leirin uudistuneen budjetin ja leirimaksujen suuruudet sähköpostitse 22.3.2016 (Aarrevaara, Kyrö & Mantere 2016a).

Avasin pianoleirille oman sähköpostitilin, jotta leiriä koskevat tiedustelut ja muut viestit ohjautuisivat muualle kuin henkilökohtaiseen osoitteeseeni. Tämä osoitettiin hyväksi ratkaisuksi. Sanna Viitaniemi laati ilmoittautumislomakkeen (liite 5) ja avasi sitä varten Tampereen pianoseuralle oman tilin ilmaiseen nettilomake.fi-verkkopalveluun. Ilmoittautumisaika oli 1.4.–15.5.2016.

Painatin julisteet ja samannäköiset flyerit. Toimitin painotuotteita kaikkiin Tampereen kirjastoihin ja Tampereella sijaitseviin taiteen perusopetusta antaviin musiikkioppilaitoksiin sekä Tampereen ulkopuolelle Pirkan opistoon ja Pirkanmaan musiikkiopiston sivutoimipisteisiin. Myöhemmin myös Valkeakosken musiikkiopiston pianonsoitonopettajat pyysivät julisteita, ja toimitin niitä sinnekin.

Sähköpostitse markkinoin leiriä Tampereen Pianoseura ry:n jäsenille sekä muille Pirkanmaan alueen pianonsoitonopettajille. Perustin Tampereen pianoleirille oman tapahtumasivun Facebookiin sekä pianoleiriblogin osoitteeseen pianoleiri.wordpress.com. Kerron blogista tarkemmin luvussa 6.5.2. Leiri näkyi myös Tampereen kaupungin Nuorten Tampere -sivustolla ja Lasten menot Pirkanmaalla -tapahtumakalenterissa. Lehtimainoksia emme ostaneet.

Huhtikuun alussa sain apua pianoleirin budjetin lopulliseen muotoon hiomiseen Elina Orjatsalolta. Orjatsalon ajatus "budjetti on työsuunnitelma numeroina" avasi minulle budjetin laatimisen perusteita. Hiottu budjetti näytti jo aivan erilaiselta kuin sen alkuperäinen versio kesäkuulta 2015. En avaa budjetin summia tässä raportissa, mutta jo bud-

jetin meno- ja tulopuolten kehittymisen vertailu kertoo paljon ajatusten ja suunnitelmien etenemisestä.

TAULUKKO 2. Tampereen pianoleiri 2016 -hankkeen budjetin kehittyminen. Menot.

Menot 6/2015	Menot 4/2016
Opettajien palkkiot (ilman sivukuluja)	Opettajien palkkiot (sis. sivukulut)
	Leirivastaavan palkkio (sis. sivukulut)
	Matkakulut
Pyynikkisalin tilavuokra	Pyynikkisalin tilavuokra
	Pyynikkisalin vahtimestarikulut
	Pirkanmaan musiikkiopiston tilavuokra
Ilmaisutaitokouluttajien palkkiot	Ilmaisutaidon kurssi
Lounasruokailut	Leiriläisten lounaskulut
	Henkilökunnan lounaskulut
Mainoskulut	Mainostuskulut
	Vakuutukset
	Teosto-maksut
	Muut kulut

TAULUKKO 3. Tampereen pianoleiri 2016 -hankkeen budjetin kehittyminen. Tulot.

Tulot 6/2015	Tulot 4/2016
Osallistujamaksut	Osallistujamaksut
Apurahat ja avustukset	Pirkanmaan musiikkiopiston tila-avustus
	Tampereen konservatorion tila-avustus
	Taiken apuraha
	Tampereen kaupungin tuotantotuki
	Omarahoitus

Olenneisimpia muutoksia budjettiin olivat

- sivukulujen huomioiminen (opettajien ja leirivastaavan palkkiot)
- ilmaiseksi käyttöön saatujen tilojen huomioiminen budjetissa siten, että ne näkyvät yhtä suurina summina tulo- ja menopuolella
- joidenkin kohtien tarkentuminen (esim. lounasruokailut → leiriläisten ja henkilökunnan lounaskulut eriteltyinä, apurahat ja avustukset → tietyt nimetyt apurahat ja avustukset)
- joidenkin kohtien lisääminen budjettiin tarkentuneiden suunnitelmien myötä

(leirivastaavan palkkio, matkakulut opettajalle, joka matkusti leirille päivittäin Helsingistä, Pyynikkisalın vahtimestarikulut jne.).

Tampereen Pianoseura ry:n hallitus hyväksyi budjetin muutokset sähköpostitse 7.4.2016 (Aarrevaara, Kyrö & Mantere 2016b). Käytin tätä hiottua budjettia hakiessani Tampereen kaupungilta tuotantotukea pianoleirille.

Ilmoittautumisajan ollessa käynnissä kilpailutin ryhmätapaturmavakuutuksen leiriläisille ja leirin henkilökunnalle sekä leirin lounasruokailut. Toukokuussa varmistui, että Pirkanmaan musiikkiopiston siviilipalvelusmies olisi käytettävissä leirin vapaa-ajan ohjaajana. Se oli helpottava tieto, koska se vapautti minun aikaani muuhunkin toimintaan leirin aikana. Näissä merkeissä oli miellyttävää esitellä pianoleirihankkeen tilannekatsaus Tampereen Pianoseuran hallitukselle (Tampereen Pianoseura ry:n hallitus 2016b). Kun vielä saimme Tampereen kaupungilta myönteisen päätöksen tuotantotukihakemukseemme, oli olo hyvin luottavainen leirin järjestelyjen onnistumisen suhteen.

Ilmoittautumisajan päättymiseen 15.5.2016 mennessä leirille ilmoittautui 20 oppilasta. Kaksi ilmoittautumista tuli vielä myöhemmin sähköpostitse, joten leiriläisiä oli yhteensä 22. Leirin suunnittelussa, tiedotuksessa ja markkinoinnissa oli lähdetty siitä, että leiri on suunnattu kouluikäisille. Ilmoittautuneiden joukossa oli kuitenkin viisi alle kouluikäistä, joista yksi oli vasta 5-vuotias ja loput neljä olivat aloittamassa koulun syksyllä 2016. Toivotimme heidätkin tervetulleiksi ja mukautimme suunnitelmiamme ottaen huomioon sen, että mukana on ennakoitua nuorempia leiriläisiä. Lähetin leirikutsut ja -laskut sähköpostitse. Myöhemmin lähetin myös infokirjeen leirin käytännön järjestelyistä.

Leiriläisten oli ilmoittautuessaan mahdollista esittää opettajatoive. Tähän mahdollisuuteen tarttui 11 leiriläistä (50 %). Heistä viisi toivoi pääsevänsä oman opettajansa oppilaaksi leirilläkin. Oppilasjakoja tehdessäni tiedustelin myös joiltakin opettajilta, joiden oppilaita leirille oli tulossa, olisiko heillä ehdotusta oppilaidensa leiriopettajiksi. Yksi opettaja antoikin omat suosituksensa perusteluineen. Pystyin toteuttamaan kaikki opettajatoiveet ongelmitta. Yhden leiriläisen kohdalla oma toivomus ja hänen opettajansa ehdotus menivät ristiin, ja asetin siinä tapauksessa leiriläisen oman toivomuksen etusijalle.

Ilmoittautumisen yhteydessä oli mahdollista valita 30 minuutin tai 45 minuutin mittainen oma pianotunti päivittäin. Leiriläisistä 13 (59 %) valitsi pidemmän soittotunnin ja 9 (41 %) lyhyemmän. Osoittautui hyväksi ajatukseksi mahdollistaa tämän valinnan tekeminen. Osalle leiriläisistä 45 minuutin mittainen tunti olisi voinut olla liian pitkä yhtämittaisen keskittymisen paikka. Toisaalta se, että kaikkien tunnit eivät olleet 45 minuutin mittaisia, mahdollisti useamman leiriläisen mahdollistamisen mukaan leirille.

Jaoin leiriläiset pianopajoihin ja ilmaisutaidon ryhmiin iän perusteella. Tämä oli kaikkien mielestä järkevintä ja toimivinta. Ryhmät jakautuivat niin, että pianopajoissa oli 4–5 lasta ja ilmaisutaitoryhmissä 5–9 lasta. Nuorimmat leiriläiset olivat samana yhtenäisenä ryhmänä molemmilla ryhmätunneilla. Ryhmäjaot näkyvät taulukossa 4.

TAULUKKO 4. Pianopajojen ja ilmaisutaitoryhmien ryhmäjako

Pianopajaryhmä	Ilmaisutaitoryhmä
Pianopaja 1, 5 oppilasta	Ilmaisutaito 1, 5 oppilasta
Pianopaja 2, 4 oppilasta	Ilmaisutaito 2, 8 oppilasta
Pianopaja 3, 4 oppilasta	
Pianopaja 4, 5 oppilasta	Ilmaisutaito 3, 9 oppilasta
Pianopaja 5, 4 oppilasta	

Ryhmäjaot tehtyinä aikataulutin jokaisen leiriläisen oppitunnit. Otin huomioon opettajien ja oppilaiden esittämät toiveet omista aikatauluistaan. Pysin huomioimaan myös leiriläisten iät aikatauluja laatiessani. En halunnut venyttää nuorimpien leiriläisten oppitunteja liian pitkälle iltapäivään, jotta he jaksaisivat keskittyä opetukseen paremmin. Koko leirin opetus tapahtui klo 9.15–16.00, ja lounas tarjoiltiin klo 12.00. Taulukossa 5 on esimerkkejä leiriläisten lukujärjestyksistä. Lähetin leiriläisille sähköpostitse heidän omat lukujärjestyksensä ennen leirin alkua.

TAULUKKO 5. Esimerkkejä leiriläisten lukujärjestyksistä

Oppilas 1, 7-vuotias	Oppilas 2, 9-vuotias	Oppilas 3, 11-vuotias
Pianopaja 9.30–10.00	Ilmaisutaito 11.00–12.00	Pianopaja 10.30–11.00
Pianotunti 11.15–12.00	Lounas 12.00	Lounas 12.00
Lounas 12.00	Pianopaja 13.30–14.00	Pianotunti 13.00–13.45
Ilmaisutaito 13.00–14.00	Pianotunti 15.00–15.30	Ilmaisutaito 14.00–15.00

Pari tärkeää asiaa oli jäänyt huomiotta leirin suunnittelussa. Olin unohtanut ottaa huomioon pianonviritykset leirin budjetoinnissa. Asia järjestyi muutamalla puhelinoitolla. Konservatorio huolehtisi Pyynikkisalun flyygelin virityksestä ennen päätöskonserttia. Leirillä opetuskäyttöön tarvittavien soitinten virittämisestä lupasi huolehtia tuttu pianonvirittäjä talkootyönä. Toinen asia, joka oli jäänyt järjestämättä, oli leirikioskin organisointi. Sanna Viitaniemi, joka muutenkin aktiivisesti selvitteli käytännön järjestelyjä Pirkanmaan musiikkiopistolla, sopi musiikkiopiston palvelusihteerin kanssa, että tämä huolehtisi itsepalvelukioskin toiminnasta leirin aikana.

Pianoleirin tuotannossa oli kaksi asiaa, joiden tekeminen tuntui hankalalta ja joita siksi viivytin viikosta toinen. Toinen niistä oli musiikkituokion järjestäminen johonkin palvelutaloon. Pohdin, tulisiko viimeisestä leiripäivästä liian hektinen, jos siihen sisältyisi kaksi konserttia. Toisaalta arastelin tämän konsertin organisointia. Lopulta tarvittiin vain pari sähköpostiviestiä, kun musiikkituokio Peurankallion palvelutaloon oli järjestynyt. Toinen minulle vaikea asia oli lehdistötiedotteen laatiminen. Käytin sen tekemiseen apuna tapahtumatuotannon kurssilta saamaani ohjeistusta. Sain tiedotteen lopulta lähetettyä vasta hieman ennen leirin alkua, eikä se tuottanut juttuja lehtiin.

Päätöskonserttia varten teetin julisteen pianoleirin julisteen pohjaan. Levitin julistetta Tampereen kirjastoihin, museoihin ja muihin paikkoihin, joissa ajattelin liikkuvan konsertista mahdollisesti kiinnostuneita ihmisiä. Laitoin päätöskonsertista ilmoituksia myös Internetin ilmaisiin tapahtumakalentereihin, ja tein Teostolle asianmukaisen tapahtumailmoituksen.

Viisi päivää ennen leirin alkua kävi ilmi, että siviilipalvelusmies, jonka piti olla tulossa vapaa-ajan ohjaajaksi ja valvojaksi leirille, olisikin kiinni muissa tehtävissä leiriviikon ajan. Näytti siltä, että joutuisin huolehtimaan näistä asioista yksin, mikä olisi käytännössä mahdotonta. Laskin nopeasti, kuinka paljon meillä olisi rahaa käytettävissä jonkun palkkaamiseksi tähän tehtävään. Laitoin ilmoituksen tarjolla olevasta työtehtävästä Tampereen Musiikkiakatemian Facebook-sivulle ja soittelin kaikille mieleeni tulleille ihmisille, jotka voisivat auttaa asiassa. Vielä saman päivän iltana musiikkipedagogiopiskelija Iina Sihvonen otti minuun yhteyttä, ja sovimme hänen palkkaamisestaan leirin vapaa-ajan ohjaajaksi viideksi tunniksi päivässä.

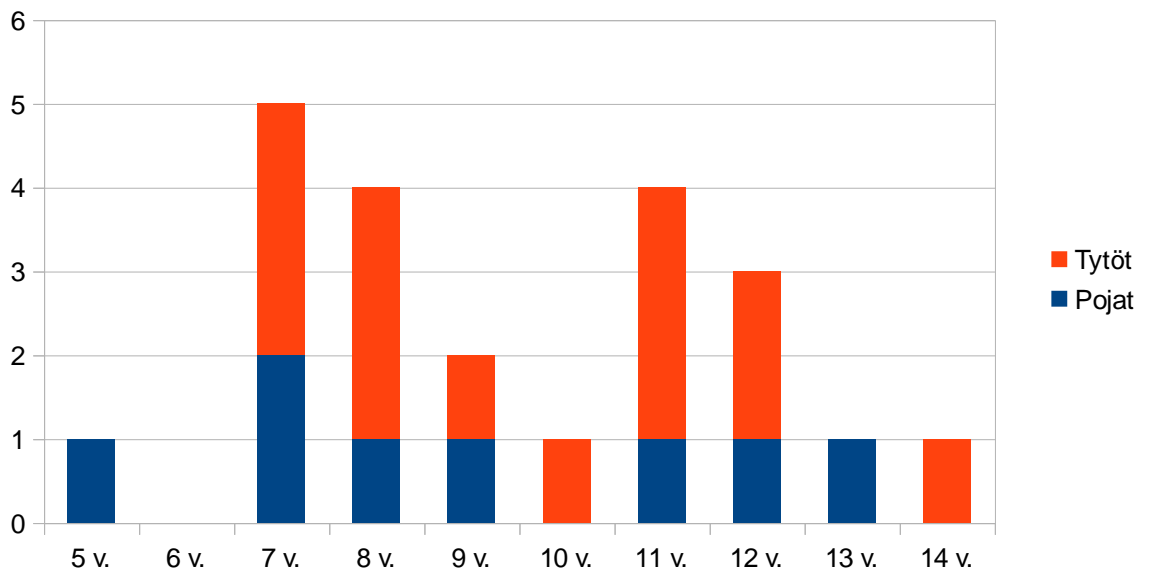
Ennen leirin alkua suunnittelin leirin vapaa-ajan toimintoja sekä kokosin askartelutarvikkeita, pelejä ja ulkoleikkivälineitä. Laadin vielä leirin säännöt (liite 6), printtasin nimilappuja ja harjoitteluvuorolistoja luokkien oviin sekä askartelin leiriläisille ja leirin henkilökunnalle nimikyltit. Leiri olisi valmis alkamaan.

6.3 Tampereen pianoleiri 2016 -hankkeen toteutus

6.3.1 Leiriläisten kuvaus

Ikä ja sukupuoli

Tampereen pianoleirille 2016 osallistui 22 pianonsoiton harrastajaa (N=22). Leiriläiset olivat iältään 5–14-vuotiaita, ja heistä 14 (64 %) oli tyttöjä ja 8 (36 %) poikia. Leiriläisten ikä- ja sukupuolijakauma näkyy kuviossa 5.

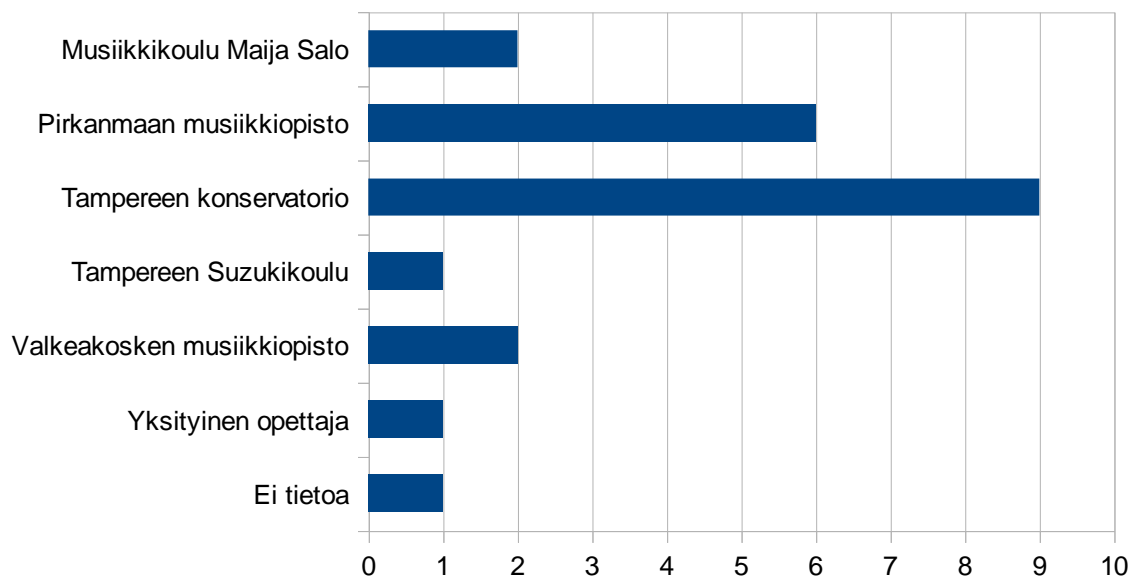
KUVIO 5. Leiriläisten ikä- ja sukupuolijakauma

Merkillepantava seikka leiriläisten iästä on se, että alle kouluikäisiä leiriläisiä oli jopa viisi ja toisaalta yläkouluikäisiä leirille ilmoittautui vain kaksi. Lopulta toinen heistäkin joutui olemaan sairauden takia poissa leiriltä kolme ensimmäistä päivää ja pääsi paikalle vain piipahtamaan loppuleirin ajaksi. Tulevia leirejä suunniteltaessa täytyy pohtia, miten saadaan houkutelua leirille enemmän myös vähän vanhempia pianonsoiton harras-

tajia, jottei kukaan jäisi ikäluokassaan yksin. Toinen vaihtoehto tietysti on suunnata leiri tietoisesti alun alkaenkin vain esimerkiksi alakouluikäisille lapsille.

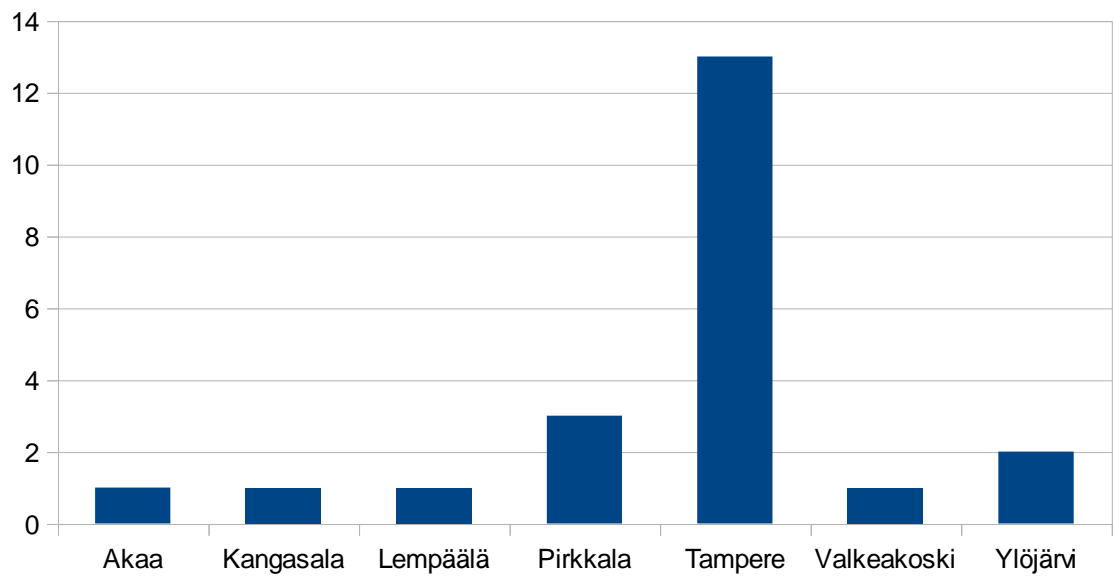
Oma oppilaitos ja kotikunta

Leiriläiset tulivat viidestä eri musiikkioppilaitoksesta. Tampereen konservatoriolta osallistujia oli eniten, 9 leiriläistä eli 41 % kaikista leiriläisistä (N=22). Pirkanmaan musiikkiopistolta, joka toimii Tampereen lisäksi Kangasalla, Ylöjärvellä ja Hämeenkyrössä, tuli 6 leiriläistä (27 %). Tamperelaisesta Musiikkikoulu Maija Salosta ja Valkeakosken musiikkiopistosta oli molemmista kaksi leiriläistä (9 %). Tampereen Suzukikoulusta oli yksi leiriläinen (5 %). Lisäksi yksi leiriläinen (5 %) opiskelee pianonsoittoa yksityisen opettajan johdolla ja yhdeltä leiriläiseltä (5 %) ei ollut taustatietoja aiemmista opinnoista. Leirillä kuulemani perusteella tämä oppilas oli ollut mukana jonkinlaisessa piano-opetuksessa aikaisemminkin, mutta oli käytännössä vasta-alkaja.

KUVIO 6. Leiriläisten omat oppilaitokset

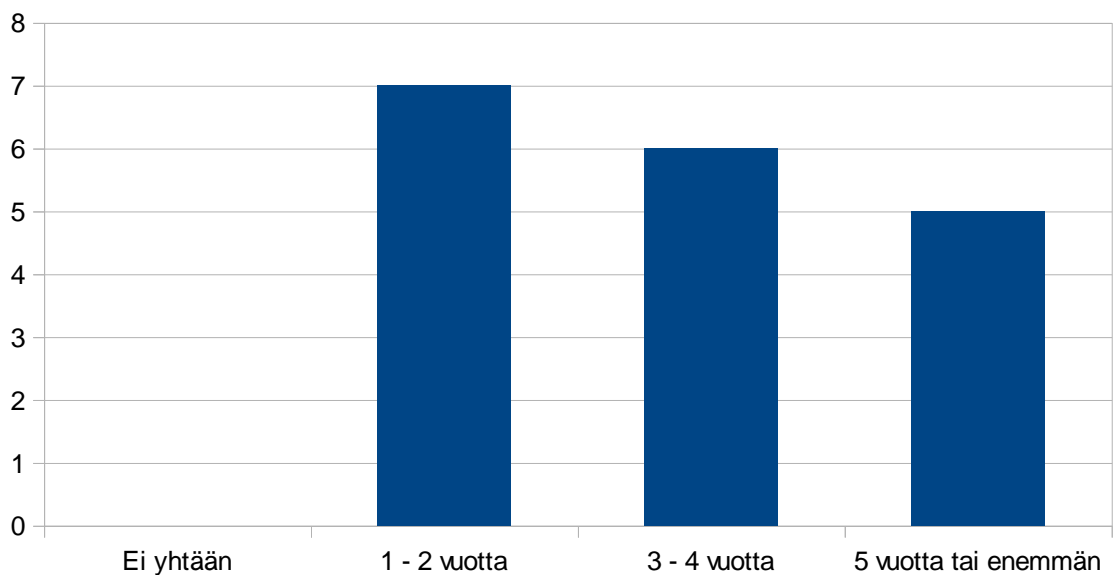
Oli ilahduttavaa huomata, että leiri tavoitti muuallakin kuin Tampereella asuvia lapsia. Lapsia tuli leirille Akaalta, Kangasalta, Lempäälästä, Pirkkalasta, Valkeakoskelta ja Ylöjärveltä saakka. Lisäksi tiedusteluja tuli kauempaakin. Tulevien leirien markkinoinnissa on siis huomioitava se, että muualtakin kuin Tampereelta ja aivan Tampereen välittömästä läheisyydestä voi löytyä kiinnostusta leiriä kohtaan.

KUVIO 7. Leiriläisten kotikunnat

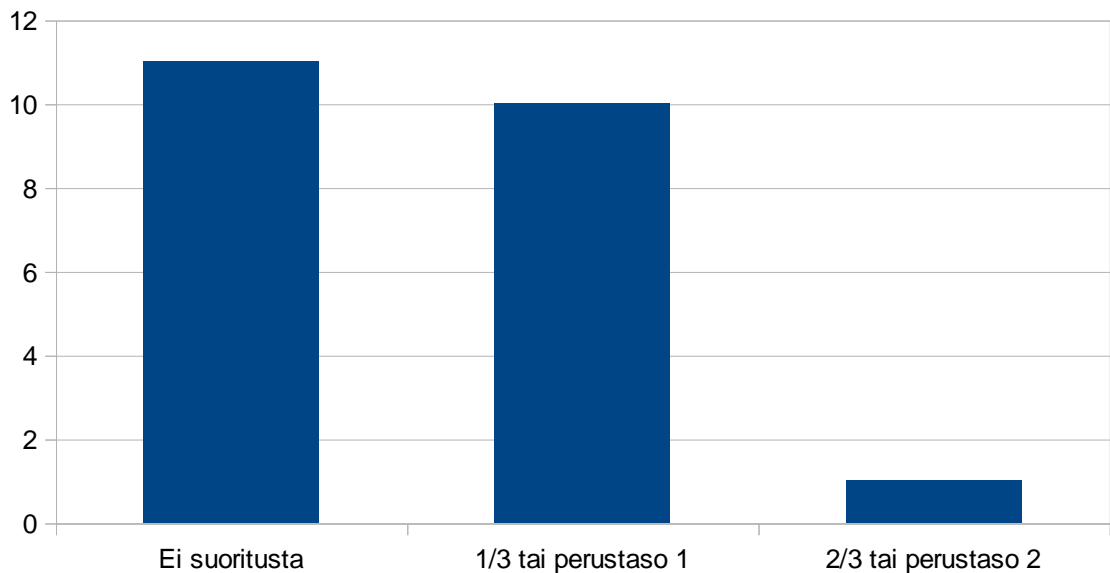
Soittokokemus

Leiriläisten soittokokemus vaihteli hyvin vähäisestä yli viiteen vuoteen. Tutkimuskyselyyn 1 vastasi 18 leiriläistä (N=18), joista seitsemän (39 %) ilmoitti soittaneensa pianoa 1–2 vuotta, kuusi (33 %) oli soittanut 3–4 vuotta ja viisi (28 %) oli soittanut 5 vuotta tai enemmän.

KUVIO 8. Tutkimuskyselyyn 1 vastanneiden soittokokemus

Ilmoittautumislomakkeiden mukaan (N=22) 11 leiriläistä (50 %) ei ollut suorittanut mitään kurssi- tai tasosuorituksia, 10 (45 %) leiriläistä oli suorittanut 1/3-kurssisuorituksen tai perustaso 1 -tasosuorituksen³ ja vai yksi leiriläinen (5 %) oli suorittanut 2/3-kurssisuorituksen tai perustaso 2 -tasosuorituksen. On huomattava, että osa leiriläisistä tuli taiteen perusopetuksen musiikin yleistä oppimäärää opettavista oppilaitoksista, joissa ei ole tätä luokittelua vastaavia instrumenttisuorituksia⁴.

KUVIO 9. Leiriläisten suorittamat instrumenttisuoritukset ilmoittautumislomakkeen mukaan.

Leiriläisten nuori ikä korreloi luonnollisesti melko vähäisen soittokokemuksen ja vähäisten soittosuoritusten kanssa. Jos leirille osallistuisi enemmän vanhempia oppilaita, olisi osaamisen tasokin korkeampi. Pidemmällä olevien leiriläisten kuunteleminen ja heidän työskentelynsä seuraaminen voisi innostaa pienempiä leiriläisiä tavoittelemaan soittotaidon kehittymistä entistä määrätietoisemmin. Jatkossa kannattaakin miettiä, kuinka leirille saataisiin enemmän vanhempia ja hiukan pidemmällä soittotaidoltaan olevia oppilaita.

3 Tampereen konservatoriolla musiikkiopiston perustason instrumenttisuorituksista käytetään nimityksiä 1/3–3/3-kurssisuoritus. Muissa oppilaitoksissa vastaavat suoritukset ovat tasosuorituksia.

4 Suzuki-opetuksessa suoritetaan viikkokonsertteja, jotka eivät vastaa sisällöltään taso- tai kurssisuorituksia.

Aiemmat musiikkileirit ja tutut leiriläiset

Tutkimuskyselyyn 1 vastanneista leiriläisistä (N=18) vain kaksi (11 %) oli osallistunut aiemmin jollekin musiikkileirille ja viisi (28 %) tunsu yhden tai useampia leiriläisiä ennestään. Valtaosa leiriläisistä tuli siis heille uuteen toimintaympäristöön, jossa he eivät tunteneet etukäteen ketään. Pyrimme toimimaan leirin aikana niin, että kaikilla olisi turvallinen ja tervetullut olo heti alusta saakka. Tutustumisleikkejä leikittiin sekä piano-paja- että ilmaisutaitotunneilla. Erityisesti ensimmäisinä leiripäivinä koetimme tietoisesti löytää vapaa-ajalle sellaista tekemistä, joka auttaisi lapsia tutustumaan toisiinsa.

6.3.2 Leiriläisten ennakko-odotukset

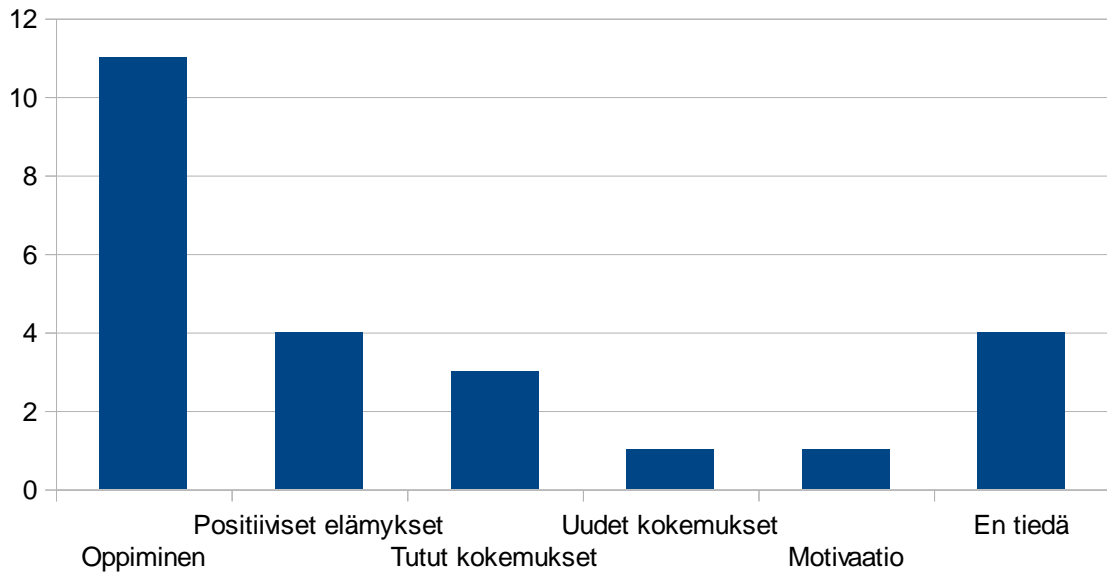
Tutkimuskyselyllä 1 keräsin tietoa leiriläisten ennakko-odotuksista leirin eri osalueiden suhteen. Kyselyyn vastasi 18 leiriläistä (N=18). Analysoin kyselyn vastaukset aineistolähtöisesti. Etsin vastauksista merkittäviä ilmauksia, jotka pelkistin tarvittaessa yksinkertaisempaan muotoon. Ryhmittelin sen jälkeen ilmaukset samankaltaisten ilmauksien kokonaisuuksiksi ja kvantifioin tämän laadullisen aineiston. Tällaista aineiston käsittelyä voidaan Tuomen ja Sarajärven (2002, 107) mukaan kutsua sisällön erittelyksi.

En jättänyt aineiston tulkintaa pelkästään määrällisen mittarin varaan vaan koetin katsoa myös numeroiden taakse, löytää syitä tietynlaisille vastauksille ja pohtia myös sitä, miten aineisto vastasi omia oletuksiani leiriläisten odotuksista. Aineisto oli sen kaltaista, että syvempää tilastollista tai kvalitatiivista analyysia en nähnyt tarpeelliseksi sen enempiä aineiston valossa kuin kehittämishankkeen tai opinnäytetyönkään suhteen. Vastaukset jakautuivat kaiken kaikkiaan melko tasaisesti eri ikäisten leiriläisten suhteen. Ikä ei näyttäytynyt merkittävänä erona sen suhteen, mitä leiriltä odotettiin.

Pianotunnit

Tutkimuskyselyn 1 (liite 2) ensimmäinen avokysymys oli: "Mitä odotat leirin pianotunneilta?" Selkeästi suurimmaksi vastauskategoriaksi nousi **oppiminen**. Siihen viitattiin vastauksissa 11 kertaa erilaisin soittotaidon kehittymiseen ja uusien kappaleiden oppimiseen liittyvin ilmauksin. **Positiivisiin elämyksiin** viitattiin neljä kertaa. Kolme kertaa mainittiin **tutut kokemukset** ja vain kerran **uudet kokemukset**. Yhdessä vastauksessa

viitattiin pianonsoiton harrastamisen **motivaatioon**. Neljä vastausta asetettiin **en tiedä** -kategoriaan.

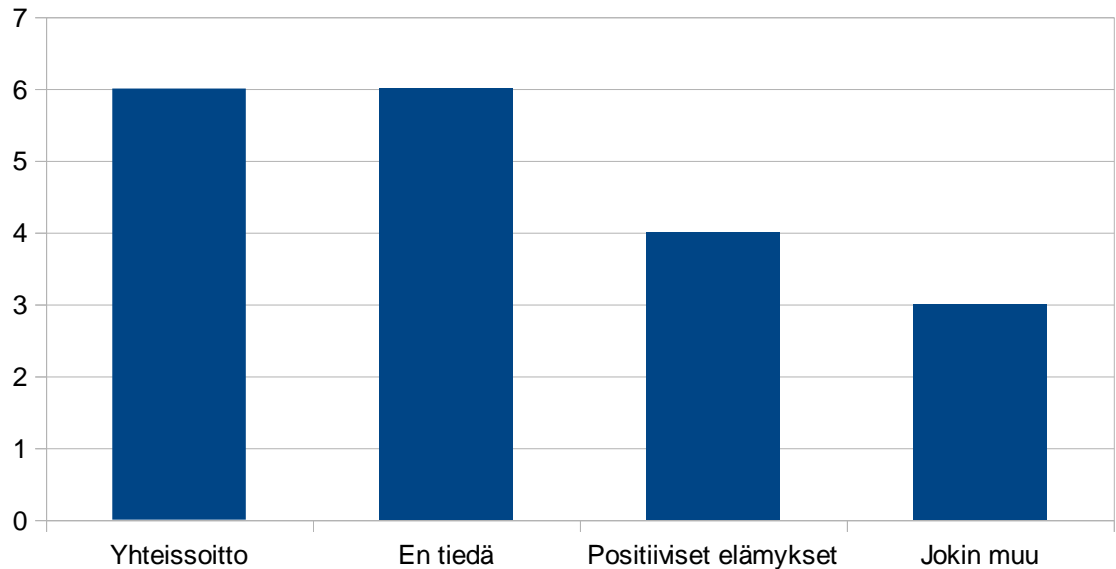

KUVIO 10. Leiriläisten odotukset pianotunneista

Oli ilahduttavaa huomata, että niin monessa vastauksessa päähuomio oli uuden oppimisessa ja soittotaidon kehittymisessä. Leiriläiset eivät siis tähänneet pelkästään mukavaan touhuiluun tullessaan leirille. Oppimisen lisäksi pianotunneilta odotettiin positiivisia elämyksiä, esimerkiksi "että opettaja on kiva ja meillä on hauskaa". Soittotunneilla käyminen oli kaikille leiriläisille ennestään tuttua, ja osa leiriläisistä oli leirillä oman opettajansa oppilaana. Niinpä osan odotukset suuntautuivatkin tuttuihin kokemuksiin: odotettiin "yhtä hyvää opetusta kuin omalta opettajalta" tai "samanlaisia pianotunteja kuin ennenkin". Vain yksi vastaaja kertoi odottavansa nimenomaan "uusia kokemuksia uuden opettajan kanssa".

Pianopajatunnit

Toinen kysymys oli: "Mitä odotat leirin pianopajatunneilta?" Suurimmiksi vastauskategorioiksi muodostuivat **yhteissoitto** ja **en tiedä**, joihin kuhunkin viitattiin kuusi kertaa. **Positiivisiin elämyksiin** viitattiin neljä kertaa. Kolme vastausta sijoittui kategoriaan **jotain muuta**. Tämän kategorian vastaukset olivat: "opetellaan käyttämään sähköpianon eri nappuloita", "sitä, että saisin oppia uutta" ja "että pääsee soittamaan vapaasti". Viimeksi mainittu voi viitata vapaan säestyksen oppimiseen tai johonkin muuhun vapaaseen soittamiseen.

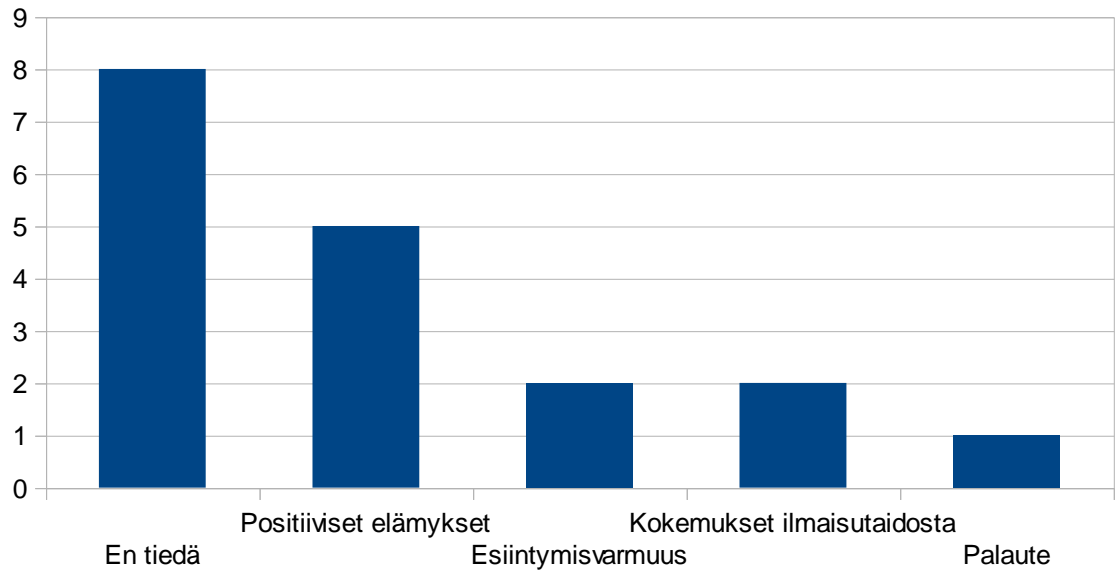

KUVIO 11. Leiriläisten odotukset pianopajatunneista

Tutkimuskyselyyn 1 vastanneista leiriläisistä 13 (72 %) kertoi osallistuneensa aiemmin pianonsoiton ryhmäopetukseen. Kaikilla leiriläisillä oli ollut mahdollisuus tutustua pianoleiriblogin kautta pianopajaopetuksen sisältöön. Ryhmäopetuksen muotona juuri pianopaja oli suurimmalle osalle leiriläisistä kuitenkin uusi. Siksi on ymmärrettävää, että pianopajoihin liitettyjä odotuksia oli vaikeampi muotoilla kuin pianotunteihin liittyviä. Vastaukset olivat lyhyempiä, yksinkertaisempia ja yksiulotteisempia. Yhteissoitto ja positiiviset elämykset olivat ilmeisiä odotuksia, ja ne olivat myös leirimme pianopajojen tavoitteita. Nämä kaksi kategoriaa yhdistyivät vastauksessa "hauskoja yhteissoittoharjoituksia".

Ilmaisutaitotunnit

Kysymykseen "Mitä odotat leirin ilmaisutaitotunneilta?" tuli eniten **en tiedä** -vastauksia. Niitä oli kahdeksan. **Positiivisiin elämyksiin** viitattiin viidessä vastauksessa. Kaksi vastaajaa odotti saavansa ilmaisutaitotunneista **esiintymisvarmuutta** ja toiset kaksi odotti nimenomaan **kokemuksia ilmaisutaidosta**. Yksi vastaus oli: "Haluaisin enemmän soittamista enkä liikuntaa", jonka voi katsoa pikemminkin **palautteeksi** jo koetuista tunteista – tämä kyselylomake palautui vasta parin leiripäivän jälkeen.

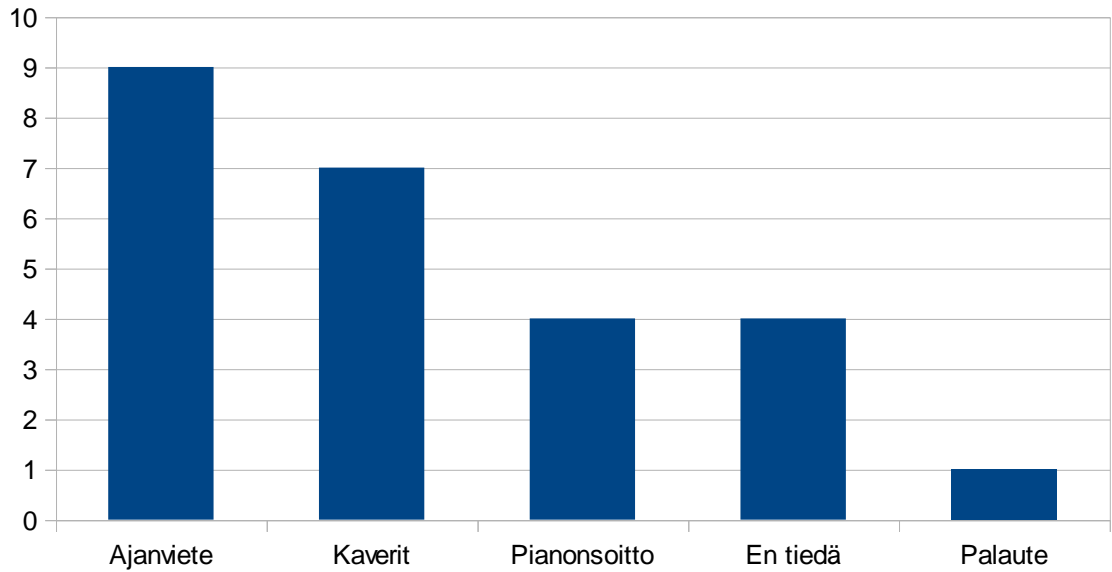

KUVIO 12. Leiriläisten odotukset ilmaisutaitotunneista

Ilmaisutaito oli odotettavasti vierainta leiriläisille etukäteen. Kyselyyn vastanneista vain 6 (33 %) oli osallistunut ilmaisutaidon opetukseen ennen leiriä. Siksi en ollut lainkaan yllättynyt En tiedä -vastausten korkeasta määrästä. Oli hienoa, että edes muutamalla leiriläisellä oli jokin konkreettinen odotus ilmaisutaitotunteihin liittyen, kuten esiintymisvarmuuden harjoittelu tai ilmaisutaitoon tutustuminen ennen kuin se alkaa koulussa oppiaineena. Positiivisten elämysten odottamista ilmaisivat esimerkiksi vastaukset "hauskoja yhteisleikkejä" ja "reipasta, iloista menoa".

Vapaa-aika

Kysymyksen "Mitä odotat leirin vapaa-ajalta?" vastauksissa viitattiin eniten, yhdeksän kertaa erilaisiin **ajanvietteisiin**. Toiseksi suurimmaksi vastauskategoriaksi muodostui **kaverit**, joihin viitattiin seitsemän kertaa. **Pianonsoittoon** ja sen harjoitteluun viitattiin neljässä vastauksessa. **En tiedä** -kategoriaan sijoittui myös neljä vastausta. Yksi vastaus oli taas pikemminkin **palaute** – "enemmän askartelua" – jo koetun perusteella.

KUVIO 13. Leiriläisten odotukset vapaa-ajasta

Yllättävänä harva leiriläinen mainitsi pianonsoiton harjoittelun vastauksissaan. Voi olla, että he eivät mieltäneet sitä vapaa-ajaksi samalla tavalla kuin muut mahdolliset vapaa-ajan aktiviteetit. Muut vastaukset – erilaiset ajanvietetavat ja kaverit – olivat odotusteni mukaisia. Leirin perustavana lähtökohtanakin oli ollut ajatus siitä, että leiriläisillä olisi mahdollisuus tutustua toisiin pianonsoiton harrastajiin ja viettää aikaa yhdessä toisten kanssa. Leiriläiset halusivat viettää vapaa-aikaansa leirillä esimerkiksi leikkien, ulkoilun, lukien tai musiikkia kuunnellen. Kaikkiin näihin olikin leirillä mahdollisuus.

6.3.3 Oppitunnit

Kukin leiriläinen osallistui oppitunneille oman lukujärjestyksensä mukaisesti. Kehotin leirin aloitustilaisuudessa vanhempia asettamaan lastensa matkapuhelimiin hälytyksiä kiinnittämään huomiota lähestyviin oppitunteihin. Lisäksi kirjoitin joillekin leiriläisille heidän aikataulunsa erillisille mukana kuljetettaville korteille. Kaikkien aikataulut olivat myös näkyvissä musiikkiopiston ala-aulan seinällä kahdessa paikassa. Silti oli työlästä saada kaikki leiriläiset oikeaan aikaan oikeaan paikkaan, kun aina periaatteessa viidentoista minuutin välein jollakulla alkoi joku tunti jossain.

Osa leiriläisistä huolehti toki aikatauluistaan itsenäisesti, mutta osaa jouduimme etsiskelemään harjoitteluluokista tai pihalta tuntien jo alettua. Eräs äiti antoikin loppukyseilyssä

palautetta siitä, että erityisesti pianopajatunnit jäivät tämän takia lyhyemmiksi kuin niiden olisi pitänyt olla. Myöhästelyistä huolimatta kaikki sujui kuitenkin pääsääntöisesti hyvin oppituntien osalta.

Pianotunnit

Omilla pianotunneillaan kukin opiskeli omaa ohjelmistoaan ja muuta omaan kehitysvaiheeseen liittyvää. En voinut irrottautua omista tehtävistäni tunteja seuratakseni, mutta vaikutti siltä, että leiriläiset olivat hyvin tyytyväisiä saamaansa opetukseen ja yhteistyöhön opettajan kanssa. Jotkut kommentoivatkin minulle, että parasta leirissä olivat soitto-

tunnit. Opettajat huomasivat, että osaa oppilaista ei harjoittelu liiemmästi kiinnostanut, ja osalla opettajista oli pientä turhautumistakin ilmassa sen suhteen. Yhdellä leiriläisellä oli suuria asennoitumisongelmia soittotunteihin, ja hän yritti kerran jopa livahtaa leiriltä ennen soittotuntiaan. Ilmeisesti tähän tapaukseen liittyi myös jokin parin leiriläisen välinen riitatilanne.

Päätöskonsertin lähestyessä leiriläiset alkoivat keskittyä enemmän esityskappaleiden valmiiksi saamiseen, mikä näkyi entistä keskittyneempänä ja päämäärätietoisempänä asenteena myös soittotunneilla. Tunneilla käsiteltiin viimeisinä päivinä myös esiintymiseen, jännittämiseen ja jännityksen hallitsemiseen liittyviä asioita. Jokaiselle oppilaalle löytyi hänelle sopiva tapa osallistua leirin konsertteihin soolonumerolla tai yhdessä opettajan tai toisen oppilaan kanssa soittaen.

Pianopajat

Pianopajojen opettaja Sanna Viitaniemi oli suunnitellut pajatunnit monipuolisiksi kokonaisuuksiksi. Tunteihin sisältyi tutustumisleikkejä ja kehorytmiikkaharjoituksia, joita tehtiin myös pihalla. Leiriläiset tutustuivat niiden aikana paitsi toisiinsa myös musiikkiopistoon ja sen pihapiiriin. Sähköpianojen ääressä leiriläiset soittivat improvisaatioharjoituksia ja vapaan säestyksen harjoituksia. Osana pianopajatunteja oli yhteissoitokappaleiden harjoittelu. Tunneilla myös laulettiin.

Pianopajatunnit sujuivat kolmen nuorimman ryhmän kanssa suunnitellusti, ja oppilaat tuntuivat nauttivan pianopajatyöskentelystä. Nuorin leiriläinen, joka oli aivan vasta-alkaja, asetti opettajalle haasteita ryhmässä toimimisen kannalta. Kokeneena pedagogina

Viitaniemi kuitenkin löysi tavan saada tämäkin lapsi mukaan ryhmän aktiviteetteihin esimerkiksi rytmisoittimia soittamalla, jos pianon soittaminen tuntui jossain asiassa mahdottomalta. Pienet oppilaat olivat hyvinkin innoissaan pianopajojen annista. Esimerkiksi improvisointi oli heille mieleistä, ja yksi lapsista kommentoikin opettajalle: "Eikös se ole sitä huvikeksintää?" Ilmeisesti musiikin keksiminen oli tuottanut hänelle huvia – niin kuin sen oli tarkoitus tuottaakin.

Kahden vanhemmista oppilaista koostuneen ryhmän kanssa pianopajatyöskentely ei toiminut aivan odotetulla tavalla. Oppilaat olivat tunneilla varautuneita ja syttyivät hitaasti heille kenties aivan uudenlaisiin harjoitteisiin. Oppilaat eivät juuri tunteneet toisiinsa ennestään, mikä vaikutti toimintaan. Joidenkin oppilaiden välillä oli jossain vaiheessa myös riitaa, mikä vaikutti pianopajatunnin ilmapiiriinkin. Kolmantena leiripäivänä näiden ryhmien pianopajatuntia oli seuraamassa kaksi leirin ulkopuolista pianonsoitonopettajaa virikkeitä omaan opetukseen saadakseen. Ylimääräisten ihmisten läsnäolo oli suorastaan lamaannuttanut oppilaat. (Viitaniemi 2016b.)

Näin lyhyen leirin aikana ryhmäytymistä ei päässyt tutustumisleikeistä ja hyväksyvistä ilmapiiristä huolimatta tapahtumaan riittävästi, jotta murrosikäiset olisivat uskaltaneet antautumaan esimerkiksi improvisaatioharjoituksiin toisten läsnä ollessa. Kehorytmiikka tuntui olevan monelle vieras ja jopa nolo alue. Erityisesti näiden murrosikäisten oppilaiden kohdalla tuntui siltä, että näin lyhyt aika – pianopajatunteja oli leirin aikana neljänä päivänä – ei riittänyt tarvittavan luottamuksen luomiseen, jotta oppilaat olisivat rohkaistuneet osallistumaan varauksetta. (Viitaniemi 2016b.)

Ilmaisutaitotunnit

Ilmaisutaito oli suurimmalle osalle leiriläisistä täysin uutta ja ennen kokematon toimintaa. Ensimmäisenä leiripäivänä musiikkiopiston salin oven takana kävikin melkoinen kuhina, kun leiriläiset kuulostelivat, mitä ensimmäisen ilmaisutaitoryhmän tunnin aikana tapahtui. Lapset yrittivät kurkistella oven raosta ja supisivat innoissaan. Salista kantautuvista iloisista äänistä ja tunnin jälkeen salista aulaan purkautuvien lasten ilmeistä päätellen ilmaisutaitotunnit olivat päivästä toiseen mukavia ja riemukkaitakin kokemuksia.

Ilmaisutaidon opettajat Suvi Vanhala ja Reija Iso-Mustajärvi olivat sisällyttäneet kurssiin hyvin monipuolisesti erilaisia ilmaisutaidon osa-alueita ja harjoituksia. Ensimmäi-

senä päivänä ohjelmassa oli tutustumis- ja lämmittelyharjoituksia, liikeimprovisaatiota ja rentoutumisharjoituksia. Toisena päivänä keskityttiin äänenkäyttöön äänenavaus-, hengitys- ja artikulaatioharjoitusten sekä äänenvoimakkuuden säätelyyn keskittyvien harjoitusten ja laulamisen kautta. Kolmantena päivänä tunnit kuluivat erilaisten ilmaisutaito- ja draamaharjoitusten sekä valmiin näytelmän harjoittamisen parissa. Neljäntenä päivänä ilmaisutaitoryhmät harjoittelivat näytelmää ja improvisoivat kohtauksia siihen, ja viimeisenä leiripäivänä ryhmät kokoontuivat kasaamaan näytelmän yhdeksi kokonaisuudeksi illan esitystä varten. (Iso-Mustajärvi & Vanhala 2016.)

Leiriläiset osallistuivat ilmaisutaidon tunneilla tehtyihin harjoituksiin aktiivisesti. Murokaiset oppilaat olivat aluksi varovaisempia, mutta rohkaistuivat vähitellen leirin kuluessa. On hyvin mahdollista, että he kokivat esimerkiksi liike-, ääni- ja näyttämöimprovisoinnin helpommiksi kuin soittamalla tapahtuvan improvisoinnin. Pianon ääressä mukaan astuu helposti soittoharrastuksen aikana omaksuttu oikein soittamisen vaatimus, joka lukitsee soittamalla improvisoimista. (Vanhala 2016.)

Näytelmän valmisteleminen päätöskonsertissa esitettäväksi innosti leiriläisiä. Näytelmällä oli valmis runko, Punahilkka-satu, mutta se työstettiin tunneilla yhdessä improvisaation kautta. Kenelläkään ei siis ollut esimerkiksi valmiiksi kirjoitettuja vuorosanoja. Näytelmässä esiintyivät kaikki kolme ilmaisutaitoryhmää, ja henkilöhahmot vaihtuivat esittäjältä toiselle. Näytelmään sisältyi niitä työtapoja, joita ilmaisutaitotunneilla oli käytetty: liike- ja ääni-improvisaatiota, äänenkäyttöä, laulamista ja harjoiteltua draaman esittämistä. Isoimpien ryhmä oli tehnyt näytelmään myös vaihtoehdoisen lopun, joten lopputuloksena oli näytelmä, jossa oli kolme Punahilkkaa ja kaksi erilaista loppua. (Vanhala 2016.)

Ilmaisutaitotunneilla ei tehty erikseen esiintymisvalmennuksen tyyppisiä harjoituksia, mutta monet tunteihin sisältyneet elementit auttoivat myös esiintymistilanteiden ja jännityksen hallinnassa. Esimerkiksi lämmittely-, rentoutus- ja hengitysharjoitusten omaksuminen ja niiden tarkoituksenmukainen käyttäminen voi auttaa rentoutumaan esiintymistilanteissa. Lisäksi heittäytyminen esimerkiksi erilaisiin improvisaatioharjoituksiin voi auttaa löytämään uusia puolia itsestään ja rohkeutta ilmaista itseään. Tämä voi puolestaan auttaa karistamaan esiintymisjännitystä usein lisäävää virheiden tekemisen pelkoa. (Vanhala 2015.)

6.3.4 Vapaa-aika ja harjoittelu

Oppituntien lisäksi leiripäiviin jäi tietysti myös vapaa-aikaa. Vapaa-aikaa oli koko ajan ohjaamassa ja valvomassa 1–2 ohjaajaa, minä ja nimenomaan tätä tarkoitusta varten leirille palkattu Iina Sihvonen. Aamuisin leiriläiset tulivat paikalle omia aikojaan, ensimmäiset ennen yhdeksää ja viimeiset viimeistään omien oppituntien alkaessa yhteentoista mennessä. Alun perin suunnitelluista yhteisistä aamunavauksista ei siis tullut mitään. Tämän otin toki huomioon jo leirin aikataulutusta tehdessäni, joten suuria suunnitelmia aamutuokioiden suhteen ei kukaan turhaan tehnyt. Leirillä syötiin lounasta klo 12.00. Iltapäivällä leiriläiset lähtivät kukin omien aikataulujensa mukaan klo 15.00–17.00 välillä.

Pirkanmaan musiikkiopiston palvelusihteeri piti leirin aikana itsepalvelukioskia musiikkiopiston aulassa. Leiriläiset hyödynsivät kioskin antimia innokkaasti, ja moni söi herkkuja jo aamupäivän aikana niin, ettei lounasruoka aina oikein maistunut. Niin tervetullut ja toimiva kuin kioski olikin, voisi olla paikallaan, että tulevilla leireillä se olisi auki vasta lounaan jälkeen.

Vapaa-ajan toiminnoista askartelupöytä osoittautui suurimmalle osalle leiriläisistä kaikkein kiinnostavimmaksi, osaa askartelu taas ei kiinnostanut lainkaan. Ulkoleikit vetivät myös puoleensa, ja musiikkiopiston piha osoittautuikin varsin toimivaksi ulkoilupaikaksi. Siellä leiriläiset muun muassa ratsastelivat keppihevosilla, heittelivät rengasta, hypivät hyppynarua ja piirsivät katuliiduilla. Pari leiriläistä vetäytyi mielellään lukemaan pihalle omaan rauhaan.

Vaikka muotoilinkin leirin sääntöihin (liite 6), että ulos saa mennä vain valvotusti, jousitimme tästä säännöstä tilanteen mukaan. Pienimpiä leiriläisiä emme päästäneet yksin ulos, mutta hetken aikaa leiriläisten touhuja seurattuamme totesimme, että kouluikäiset voivat mennä ulos vapaasti, kunhan kertovat siitä aikuiselle lähtiessään. Aidatulta pihalueelta ei saanut kuitenkaan poistua. Kadun toisella puolella on jalkapallokenttä, joka alkuun tuntui kiinnostavan ainakin yhtä isommista leiriläisistä. Sinnekin olisimme antaneet luvan mennä pelailemaan, mutta kukaan ei kuitenkaan lopulta halunnut viettää aikaa siellä. Ehkä sopivaa pelikaveria ei löytynyt.

Leirillä oli hyvät mahdollisuudet pianonsoiton harjoitteluun. Harjoitteluluokkia oli käytössä useita. Niihin oli mahdollista varata aikaa etukäteen, mutta käytännössä tilaa riitti ilman varauksiakin. Osa leiriläisistä hyödynsikin harjoittelumahdollisuuksia ahkerasti, osa piipahti harjoittelemassa jossain sopivassa välissä ja osa tuntui suorastaan välttelyvän harjoittelemista. On toki huomattava, että leiriläiset harjoittelivat myös kotona iltaisin ja joidenkin vanhempien kertoman mukaan myös aamuisin ennen leirille tuloa. Vaikutti siltä, että leirin aikana paljon harjoittelivat ne, jotka muutenkin olivat tottuneet säännölliseen harjoitteluun. Jos taas harjoitteluun ei ollut syntynyt rutiinia aiemmin, ei se juuri houkuttellut leirilläkään. Harjoitteluintoa alkoi viimeisinä päivinä löytyä hieman tavallista enemmän, kun esiintymiset konserteissa lähestyivät.

Leirin alussa kaikki, jotka halusivat, askartelivat oman harjoittelutoukan (kuva 1). Ne kiinnitettiin musiikkiopiston portaikkoon. Toukkaan sai laittaa uuden tarran kuluvaan päivän kohdalle aina viidentoista minuutin harjoittelun jälkeen. Isoimpia leiriläisiä harjoittelutoukka ei luonnollisestikaan juuri kiinnostanut, mutta suurimmalle osalle leiriläisistä toukka ja tarrat tuntuivat olevan tärkeitä. Tarrojen kerääminen selvästi motivoi osaa leiriläisistä harjoittelemaan. Toukan avulla oli myös helppo huomata, jos joku meinasi unohtaa harjoittelun kokonaan, ja muistuttaa harjoittelun tärkeydestä. Kenties joku palkinto leirin ahkerimmalle harjoittelijalle olisi voinut olla vielä paikallaan. Tämän voisi ottaa tulevilla leireillä huomioon.

Kuva 1. Harjoittelutoukka

Alle kouluikäiset leiriläiset työllistivät meitä ohjauksen ja valvonnan suhteen kaikkein eniten. He pysyivätkin melko yhtenäisenä ryhmänä koko leirin ajan. Ulkoleikit, askartelu ja lautapeliä peläminen olivat heille mieleen. Tämän porukan kanssa pystyi toteuttamaan myös pienimuotoisia musiikkituokioita, esimerkiksi rytmikkaharjoituksia,

muun toiminnan lomassa. Pikkuleiriläiset olivat myös melko innokkaita harjoittelijoita, ja moni heistä kävi päivän mittaan harjoittelemassa useita lyhyitä tuokioita kerrallaan.

6.3.5 Havaintoja

Ideaalileiriläiset

Heti ensimmäisenä päivänä kiinnitin huomiota kahteen pikkutyttöön, jotka tulivat iloisesti kikatellen luokseni muutama minuutti ilmoittautumisensa jälkeen. Kysyin tytöiltä, tunsivatko he ennestään toisensa. He kertoivat tutustuneensa vasta hetki sitten. Olin iloisesti yllättynyt, sillä minusta näytti kuin tytöt olisivat olleet ystäviä jo pienestä pitäen. Heistä muodostuikin koko leirin ajaksi erottamaton parivaljakko. He sautuivat olemaan samassa ryhmässä niin pianopajassa kuin ilmaisutaidossakin, joten heidän ei tarvinnut erota toisistaan kuin omien soittotuntien ajaksi – välillä he tosin kuuntelivat toistensa tuntejakin.

Nämä kaverukset hyödynsivät leirin puitteita melko ideaalisella tavalla. He viettivät pitkiä aikoja harjoitteluluokassa leikkien ja yhdessä myös pianon ääressä touhuten. Toinen tytöistä oli minun oppilaani, ja toiseksi viimeisenä leiripäivänä tytöt tulivat yhdessä pianotunnille. He halusivat esittää minulle leirin aikana keskenään säveltämänsä nelikätisen kappaleen nimeltä *Iloinen konsertti*. Sävellys oli vielä keskeneräinen, ja seurasin mielenkiinnolla, kuinka lapset neuvoivat toisiaan siinä, mitä ja miten seuraavaksi pitäikään soittaa. Vertaisoppimista parhaimmillaan! Sävellystyö ilmeisesti jatkui illalla, kun tytöt jatkoivat yhteisiä touhujaan toisen tytön kotona.

Viimeisenä päivänä, kun lapset olivat jo lähdössä musiikkiopistolta pois, sain vielä kunnon kuunnella *Iloisen konsertin* valmiin version. Edellisestä päivästä sävellys oli jäsennyt ja muotoutunut valmiiksi pikkukappaleeksi. Se alkoi yksinkertaisella toonika-dominantti-vaihtelulla ja kolmisointuihin perustuvalla melodialla, jota toinen soittaja säästi staccato-soinnuin. Väliosassa harmoniat olivat vaihtelevampia ja soittajat soittivat vuorotellen alhaalta ylös nousevia kuvioita. Lopuksi palattiin alun kaltaiseen jaksoon, jolla kuitenkin oli hieman erilainen ilme kuin kappaleen alussa.

Olin tämän sävellyksen kuultuani suorastaan mykistynyt. Muutamassa päivässä ennestään toisilleen tuntemattomat lapset olivat luoneet oma-aloitteisesti varsin täysipainoi-

sen pikkusävellyksen. He olivat ystäväystyneet ja kohdanneet toisensa niin leikkien kuin musiikinkin maailmassa tavalla, joka tuotti heille iloa, elämyksiä, luovaa ilmaisua ja oppimista – kaikkea sitä, mitä olimme asettaneet pianoleirin tavoitteeksi. Tuntui siltä, että vaikka vain tämän hetken takia tämä leiri kannatti järjestää!

Innokkaat askartelijat

Järjestin musiikkiopiston aulaan askartelupöydän vapaa-ajan virikkeeksi. En arvannut, että siitä muodostuisi osalle leiriläisistä koko leirin keskipiste. 11–12-vuotiaat tytöt nauttivat askartelemisesta paljon, ja uppoutuivat sen pariin pitkiksi ajoiksi. Askarrellessaan he jutustelivat keskenään. Ainakin pari tyttöä tunsivat toisensa jo etukäteen, ja muutkin pääsivät joukkoon mukaan yhdessä askarrellessa. Yksi tyttö piirteli omassa rauhasaan aluksi vähän sivummalla. Vähitellen hän siirtyi piirtämään muiden viereen, mutta pysytteli edelleen hiljaisena eikä osallistunut keskusteluun.

Muut tytöt alkoivat toisena leiripäivänä ihastella tuon yksin piirtäneen tytön varsin taidokkaita lyijykynäpiirustuksia. Vähitellen piirtäjä uskaltautuikin osallistumaan myös keskusteluun, kun hänet vedettiin mukaan porukkaan positiivisilla kommentteilla. Lopuleirin ajan hän olikin mukana muiden tyttöjen joukossa eikä jättäytynyt enää yksin. Oli hienoa seurata sivusta tällaista ryhmän täysivaltaiseksi jäseneksi pääsemistä.

Innokkaimpien askartelijoiden suhteen ongelmana oli, että osa heistä ei oikein suostunut irtautumaan askartelupöydästä harjoittelemista varten. Yritimme houkuttaa heitä harjoittelemaankin välillä ja vaikka soittamaan omia kappaleita toisilleen. Yhdessä harjoittelemisen tai omien soittoläksyjen esittäminen toisille vaikutti olevan näille lapsille ennenkuulumaton ja mahdoton ajatus. Ehkä soittaminen oli heille niin henkilökohtainen asia, ettei sitä haluttu jakaa toisten kanssa – tai ehkä he olivat liian epävarmoja omasta osaamisestaan, eivätkä siksi halunneet muiden kuuntelevan. Toisaalta kun kävi ilmi, että kaksi näistä tytöistä sattui soittamaan samaa nelikätiskappaletta, he innostuivat harjoittelemaan sitä yhdessä ja saivatkin siitä kivan esityksen päätöskonserttiin.

Yksinäiset

Suurimmalle osalle leiriläisistä löytyi mukavasti oman ikäistä seuraa. Osalla oli jo ennestään tuttuja kavereitakin leirillä, mutta myös uusia kaverisuhteita syntyi. Valitettavasti isompia leiriläisiä oli niin vähän, että he tuntuivat jäävän melko yksinäisiksi leirillä. Myös ujous ja arkuus saattoivat ajaa jonkun viettämään aikaa enemmänkin yksin

kuin toisten kanssa. Keskimäärin näytti siltä, että pojat olivat tyttöjä arempia hakeutumaan toisten seuraan. Poikia olikin leirillä vähemmän kuin tyttöjä, eikä siitä pienestä joukosta ehkä niin helposti löytynyt juuri itselle sopivaa kaveria.

Omaan kirjaan keskittyminen tai omassa rauhassa harjoittelemisen olivat enimmäkseen yksin aikaansa viettäville leiriläisille tärkeintä puuhaa. Yritin kysellä muutamalta tällaiselta yksinäiseltä leiriläiseltä, mitä he haluaisivat leirillä tehdä, mutta mitään konkreettisia ideoita en heiltä saanut. Lukeminen ja soittaminen tuntuivat riittävän – ainakin tämän leirin tilanteessa, jossa sopivaa kaveria ei luontevasti löytynyt.

6.3.6 Viimeinen leiripäivä – konsertit

Leirin viimeinen päivä oli monin tavoin poikkeuksellinen muihin leiripäiviin verrattuna. Leiriläiset soittivat pienen musiikkituokion Peurankallion palvelutalolla klo 10.30, ja koko leirin päätöskonsertti oli Pyynikkisalissa Tampereen konservatoriolla klo 18.00. Koska ennen leirin alkua ei ollut mahdollista tarkasti tietää, mitä ohjelmaa näihin konsertteihin olisi tulossa, jouduin odottamaan suunnitelmien selkiytymistä ennen kuin laadin viimeisen leiripäivän poikkeusaikataulun. Tiedotin leiriläisille ja heidän vanhemmilleen jo ennen leiriä, että perjantai olisi tavallisesta poikkeava päivä. Lopullisen aikataulun lähetin leiriläisten vanhemmille kolmantena leiripäivänä.

Musiikkituokio Peurankallion palvelutalossa

Peurankallion palvelutalossa esiintyi 15 leiriläistä. Kävelimme yhdessä opettajien ja oppilaiden kanssa palvelutalolle, jossa meidät otettiin sydämellisesti vastaan. Kävi kuitenkin ilmi, että konserttipaikan viereisessä tilassa oli alkamassa muistotilaisuus tasan puoli tuntia musiikkituokiomme alkamisen jälkeen. Meidän oli siis pidettävä tiukasti kiinni aikataulusta. Päätimme, että tarvittaessa jättäisimme loppuun suunnitellun yhteisen laulesityksen pois ohjelmasta. Toivoin, että kaikki ehtisivät kuitenkin soittaa omat kappaleensa.

Musiikkituokio pidettiin palvelutalon aulassa, joka oli melko levoton läpikulkupaikka esiintymistä ajatellen. Yleisöä oli paikalla noin 10 henkeä. Esiintyjät istuivat itse vastapäätä yleisöä odottamassa omaa vuoroaan. Tämä hämmensi osaa esiintyjistä niin, että

he tulivat epähuomiossa niianneeksi tai kumartaneeksi toisille leiriläisille selin varsinaiseen yleisöön. Juonsin tilaisuuden ja Jani Aarrevaara huolehti videoinnista.

Lapset olivat selvästi vähän hämmentyneitä levottomassa paikassa pienelle yleisölle esiintyessään. Olimme kertoneet heille, kuinka tärkeää on, että menemme ilahduttamaan soitolla sellaisia ihmisiä, jotka eivät pääsisi tulemaan muualle konserttiin. Nyt kuitenkin tuntui jossain määrin siltä, että olimme tulleet melkein pä häiritsemään talon normaalia toimintaa. Ei ollut ihme, että osa esityksistä ei onnistunut parhaalla mahdollisella tavalla. Kaikki saivat kuitenkin omat kappaleensa soitettua juuri ennen kuin oli pakko lopettaa, ettemme häiritsisi alkavaa muistotilaisuutta. Yhteinen laulu jäi laulamatta. Lapset saivat vielä mehua ja keksiä palvelutalon ruokalassa ennen kuin palasimme takaisin musiikkiopistolle.

Pienten leiriläisten rytmikkaesitys

Koska ohjelmaa palvelutalon konserttiin oli tulossa paljon ja koska parin leiriläisen takia vapaa-ajan ohjaajan oli joka tapauksessa jätävä musiikkiopistolle tuon konsertin ajaksi, päädyimme siihen, että alle kouluikäiset leiriläiset jäivät palvelutalokonsertista pois. Sinä aikana, kun me muut olimme palvelutalolla, vapaa-ajan ohjaaja harjoitutti pikkuleiriläisille oman rytmikka- ja lauluesityksen. He esittivät sen muille leiriläisille lounaan jälkeen ja saivat innokkaan vastaanoton yleisöltään.

Päätöskonsertti

Iltapäivä kului päätöskonsertissa esiintyvien pianopajaryhmien ja kaikkien leiriläisten yhteisen ilmaisutaitoesityksen harjoituksissa musiikkiopistolla. Pienen hengähdystauon jälkeen tapasimme uudestaan konservatorion Pyynikkisalissa, jossa kaikilla oli mahdollisuus pieneen saliharjoitukseen ennen konserttia. Tämä oli monelle leiriläiselle ensimmäinen kerta, kun he pääsivät soittamaan isoon konserttisaliin oikealla konserttiflyygeillä. Osalle sali taas oli tullut jo tutuksi konservatorion konserteissa esiintyessä. Harjoittelimme salissa myös esiintymiskäytäntöjä, lavalle menemistä ja sieltä poistumista sekä yleisön tervehtimistä niaamalla tai kumartamalla.

Päätöskonsertti onnistui hienosti. Yleisöä oli paikalla runsaasti, 94 henkeä. Tunnelma oli korkealla koko konsertin ajan. Juonsin konsertin ja huolehdin myös videoinnista. Vain yksi leiriläinen ei esiintynyt konsertissa. Hän oli sairauden takia päässyt osallistu-

maan vain kahteen viimeiseen leiripäivään, ja lisäksi hän oli perheen kanssa jo viikonloppumatkalla päätöskonsertin aikaan.

Kolme leirin viidestä pianopajaryhmästä esiintyi päätöskonsertissa sooloesitysten lomassa. Näin yleisö sai nähdä ja kuulla väläyksen siitä, mitä pianopajoissa oli viikon aikana touhuttu. Ryhmien esityksissä oli pientä rekvisiittaakin mukana. Sanna Viitaniemi ohjasi pienimpien *Silmälasikäärme*-kappaletta isolla pehmolelukäärmeellä, toinen ryhmä ratsasti lavalle keppihevosilla soittamaan kappaletta nimeltä *Sirkushevosten jenkka*.

Omissa sooloesityksissään leiriläiset onnistuivat pääsääntöisesti huomattavasti paremmin kuin aamupäivän palvelutalokonsertissa. Voikin sanoa, että esiintyminen palvelutalossa oli monelle hyvää harjoitusta illan päätöskonserttia varten. Aikaansaavimmat leiriläiset esittivät eri kappaleita illalla kuin aamupäivällä. Päätöskonsertissa kuultiin myös kolme nelikätesitystä. Kaksi niistä toteutui opettajan ja oppilaan yhteissoittona, ja kolmannessa molemmat soittajat olivat oppilaita.

Leiriläiset esittivät ilmaisutaitotunneilla työstämänsä Punahilkka-näytelmän pienen maskeeraus- ja pukeutumistauon jälkeen. Näytelmä ei yrittänytkään olla mikään viimeistelty tuotos, vaan se oli juuri sellainen, millaiseksi se ehdittiin viidessä päivässä rakentaa. Tärkeintä oli näytelmän työstämisen prosessi sekä erilaisten työtapojen ja ilmaisun muotojen harjoittelu. Kaikki leiriläiset osallistuivat esitykseen, vaikka se ei ollut kenellekään pakollista. Näytelmän rakentamisessa oli huomioitu se, että kukin sai osallistua siihen sen verran kuin halusi. Joillakin oli isompi ja näkyvämpi rooli, toiset jäivät omasta halustaan takariviin.

Näytelmän puhuttelevin hetki oli mielestäni se, kun lapset tekivät keskittyneesti pareitain toistensa peilikuvina liikeimprovisaatioita tunteikkaan musiikin inspiroimina. Tämä kohtaus nousi myös muiden mielestä näytelmän kohokohdaksi. Luultavasti myös esiintyjät itse kokivat jotain erityisen hienoa sen aikana. Tällainen esiintyjien ja yleisön kollektiivinen elämys on hieno kokemus.

Konsertti päättyi yhteislauluun *Kesäaikaan*, jota säesti pianolla yksi leiriläisistä. Muut leiriläiset osallistuivat laulamalla ja soittamalla rytmisoittimia. Konsertista muodostui pitkä ja monipuolinen kokonaisuus, jossa nähtiin ja kuultiin kaikkea sitä, mitä leirin

aikana oli tehty. Konsertti kuvasti mielestäni kaikin puolin hyvin sitä, mitä leiri oli ollut. Eräs äiti jakoi tämän ajatuksen kanssani ja puki sen sanoiksi loppukyselyn kommentissaan: "Kaiken kaikkiaan oikein hienosti toteutettu ja upea leiri sisällöltään, anniltaan ja tunnelmaltaan, mikä mielestäni kuvastui myös positiivisena tunnelmana loppukonsertissa (konsertti oli mielestäni kivoin tämän lapsen konserteista, missä olen käynyt)."

6.4 Tampereen pianoleiri 2016 -hankkeen jälkityöt

Leirin loputtua oli vielä muutamia asioita huolehdittavana. Ilmoitin Teostolle päätöskonsertin ohjelma- ja yleisömäärätiedot laskutusta varten ja lähetin sähköpostitse kiitokset kaikille leirin mahdollistaneille tahoille. Koska en ollut ehtinyt tehdä osallistumistodistuksia leirin aikana, tein ja painatin ne leirin jälkeen. Lähetin ne postitse leiriläisille. Laadin myös palautekyselyn (Tutkimuskysely 2, liite 3) nettilomake.fi-verkkopalveluun. Lähetin leiriläisille sähköpostitse linkin ja salasanan kyselyyn. Toistin viestin vielä kahdesti viikon välein, mutta vastaajien määrä jäi silti vähäiseksi.

Huolehdin pianoleirin laskujen ja palkkojen maksamisesta yhdessä Tampereen Piano-seura ry:n rahastonhoitajan kanssa. Raha-asioita hoitaessamme huomasimme, että yksi leiriläinen ei ollut maksanut leirimaksuaan. Lähetin maksumuistutuksen ja jonkin ajan päästä vielä toisenkin. Saimme tämän maksun yhdistyksen tilille vasta yli kahden kuukauden kuluttua leirin päättymisestä.

Täytin ja toimitin perille Tampereen kaupungin kulttuuripalveluiden myöntämän tuotantotuen saamista varten vaadittavan tilityslomakkeen heti laskujen ja palkkojen maksamisen jälkeen leirin talousasioiden selvittyä riittävällä tarkkuudella. Taiteen edistämiskeskuksen myöntämän apurahan selvitys jäi tehtäväksi myöhemmin, kun viimeinenkin leirimaksu oli saatu tilille ja lopullinen budjetin toteutuma sitä myötä selvinnyt. Laadin leirin tuotannosta myös tuotantokäsikirjan, jonka esittelen seuraavassa luvussa.

6.5 Tampereen pianoleiri 2016 -hankkeen muut tuotokset

6.5.1 Tampereen pianoleirin 2016 tuotantokäsikirja

Tampereen pianoleiri 2016 -hankkeen tavoitteena oli pianoleirin suunnittelemisen ja toteuttamisen lisäksi laatia leirin tuotannosta tuotantokäsikirja. Tuottaja Elina Orjatsalon (2016) mukaan tapahtuman tuotantoprosessi kannattaa dokumentoida seuraavien toteutusten tueksi, jos tapahtuma on tarkoitus järjestää vuosittain tai muuten toistuvasti. Tällaista yksiin kansiin koottua tapahtuman toteuttamiseen liittyvää aineistoa kutsutaan tuotantokäsikirjaksi. Sen tavoitteena on koota käytännön tieto tapahtuman tuotannosta talteen, välittää tätä tietoa muille toimijoille sekä helpottaa tapahtuman seuraavia toteutuksia ja kehittämistä. Tuotantokäsikirja toimii seuraavan vastaavan tapahtuman toteuttamissuunnitelmana. (Emt.)

Laadin Tampereen pianoleirin 2016 tuotantokäsikirjan (liite 7) hyödyntäen leiriä varten laatimaani toimintasuunnitelmaa, jonka tein tapahtumatuotannon kurssin harjoitustyönä toukokuun alussa 2016. Tuotantokäsikirjassa näkyvät kaikki pianoleirin tuotantoon liittyneet seikat, kuten tuotannon aikataulutus, toimijat yhteystietoineen, rahoitus- ja yhteistyötahot, budjetti, markkinointi- ja tiedotussuunnitelma, ilmoittautumisen ja laskutuksen käytännöt, infokirje, erilaiset käytännön järjestelyt ja hankkeen jälkityöt.

Varsinaisessa tuotantokäsikirjassa on kaikki hankkeen aikana kertyneet olennaiset dokumentit ensimmäisestä apurahahakemuksista viimeiseen apurahaselvitykseen. Opin näytetyön liitteenä 7 olevassa sisällysluettelomaisessa versiossa näitä dokumentteja ei ole. Viitaukset niihin on kirjoitettu harmaalla. Tässä versiossa on myös peitetty henkilökohtaiset yhteystiedot. Karsitustakin tuotantokäsikirjasta saa hyvän kuvan siitä, mitä kaikkea leirin järjestäminen on vaatinut.

6.5.2 Pianoleiriblogi

Huhtikuussa 2016 perustin leirin näkyvyyden lisäämiseksi blogin osoitteeseen pianoleiri.wordpress.com. Sain idean blogista YAMK-opintoihini kuuluneella tieto- ja viestintätekniikan verkkoluennolla, ja blogi sai alkunsa hetken mielijohdeesta täysin ilman en-

nakkosuunnittelua. Siitä tuli kuitenkin mielestäni varsin mukava tapa viestittää pianoleiristä laajemmallekin yleisölle. Blogia voi erinomaisesti käyttää tulevienkin Tampereen pianoleirien viestintään. Siksi näen sen yhtenä Tampereen pianoleiri 2016 -hankkeen tuotoksena.

Aloitin blogin kirjoittamalla omia muistojani musiikkileireistä, kertomalla Tampereen pianoleirin syntyhistoriasta ja tiedottamalla valmisteilla olevasta leiristä. Kuvituksena oli Tampereen pianoleirin juliste, josta lukijat saivat halutessaan tarkat tiedot leirin hinnasta, ilmoittautumisesta jne. Jaoin blogikirjoituksen Facebookissa omalla sivullani, Tampereen pianoleirin tapahtumasivulla sekä Tampereen Pianoseura ry:n julkisella ja seuran jäsenten suljetulla sivulla. Tätä käytäntöä jatkoin tulevienkin blogikirjoitusten kanssa.

Pyysin valokuvausta harrastavaa kollegaani ottamaan joitakin kuvia blogin käyttöön, ja hän suostui mielellään. Pyysin myös pianoleirille tulevia opettajia kirjoittamaan blogiin omista ajatuksistaan ja odotuksistaan leirin suhteen ja siten esittäytymään leiristä kiinnostuneille. Kaikki opettajat kirjoittivatkin itsensä näköiset jutut blogiin. Drama Queenin panos oli vuoropuhelun muotoon kirjoitettu humoristinen kertomus siitä, mitä ilmaisutaidon kurssilla olisi luvassa. Sanna Viitaniemi kirjoitti erityisesti pianopajan sisällöistä, jotta leirille osallistumista harkitsevat oppilaat ja heidän vanhempansa tietäisivät, mistä on kyse. Myös Annika Hautamäki-Hänninen ja Jani Aarrevaara kirjoittivat omat esittäytymisensä.

Hieman ennen leiriä kirjoitin lyhyesti leirin lähestymisestä ja sen malttamattomasta odotuksesta. Mainitsin myös leirin päätöskonsertin tiedotusmielessä. Leirin aikana kirjoitin blogiin päivittäin leirin tapahtumista ja tunnelmista. Ensimmäisen leiripäivän innostunut kuhina ja toisen leiripäivän aikana mielessäni pyörineet ajatukset yhdessä oppimisesta päätyivät blogiin tekstin muodossa. Kolmantena päivänä blogissa esittäytyi vapaa-ajan ohjaajamme Iina Sihvonen.

Neljännän leiripäivän sateisena aamuna kirjoitin leirin askartelupöydän tuotoksista ja pohdin, saisivatko harjoittelutoukat tarroja syödäkseen päivän aikana. Illalla raportoin päivän elämellisestä menosta: ilmaisutaitotunneilla eläimiksi maskeeratuista lapsista, origamieläimistä ja harjoittelukärpäsestä. Kerroin myös oman sävellyksensä esittäneistä lapsista ja seuraavana päivänä edessä olevista konserteista. Leirin viimeisen illan tun-

nelmat tallentuivat blogiin otsikolla "Unelmasta tuli totta". Kerroin onnistuneesta päätöskonsertista ja siitä, miten hienolta tuntui, kun paljon työtä vaatinut leiri onnistui niin mainiosti. Kiitin myös leiriläisiä, opettajia ja leirin mahdollistaneita yhteistyökumppaneita.

Sain blogista paljon kiittävää palautetta. Monet tuttuni lukivat mielenkiinnolla jokaisen blogikirjoituksen, ja myös leiriläisten vanhemmat tuntuivat seuraavan blogia hyvillä mielin. Erityisen otettu olin, kun eräs tiedottajana työskentelevä tuttavani kehui sitä, miten sain välitettyä leirin tunnelmia lukijoille. Sain blogikirjoituksista myös kritiikkiä. Jotkut olivat sitä mieltä, että kirjoitin liian vähän pianonsoitosta ja keskityin liikaa kaikkeneen muuhun. Mietiskelin tätä asiaa itsekin leirin aikana. Tosiasia kuitenkin oli, että olin itse tekemisissä leiriläisten kanssa enimmäkseen kaiken muun kuin pianonsoiton parissa, ja kirjoitin leiristä omasta näkökulmastani. Jokaisessa tekstissä pianonsoitto on kuitenkin tavalla tai toisella mukana, vaikkei aina ihan päällimmäinen aihe olekaan.

Olen itse melko tyytyväinen blogiin. Aina kirjoittaminen ei ollut helppoa, enkä välttämättä olisi enää pitkän leiripäivän päätteeksi jaksanut kirjoittaa, mutta mielestäni sain tärkeimmät asiat sanotuksi. Kirjoittaessani jouduin miettimään välillä paljonkin sitä, kenelle ja miten kirjoitan. Esimerkiksi yhdessä oppimista käsittelevä blogikirjoitukseni meinasi kirjoitusvaiheessa karata blogitarkoitukseen aivan liian teoreettiseksi pohdiseksi. Olisin halunnut liittää blogiin enemmän kuvia. Minulla oli ongelmia liian täyden muistikortin ja oikuttelevan verkkoyhteyden kanssa, enkä halunnut uhrata blogille liikaa omaa aikaani. Tulevina kesinä kuvalliseen viestintään voi keskittyä enemmän.

6.6 Tampereen pianoleiri 2016 -hankkeen arviointi

6.6.1 Opettajien päätöspalaveri

Kokoonnuimme yhteiselle päivälliselle leirin pianonsoitonopettajien kanssa viimeisenä leiripäivänä ennen päätöskonserttia. Keskustelimme aterian aikana leirikokemuksista. Olimme kaikki samaa mieltä siitä, että leiri onnistui hyvin ja että kaikki käytännön järjestelyt toimivat. Sain kiitosta muilta opettajilta siitä, että olin osannut ottaa kaiken

olennaisen huomioon. Pidimme Pirkanmaan musiikkiopiston tiloja sopivina tällaisen leirin järjestämiseen.

Pohdimme yhdessä sitä, miksi osa leiriläisistä jätti harjoittelamisen niin vähälle leirin aikana. Oppimistulokset olivat jääneet harjoittelemattomuuden takia vaatimattomammiksi kuin mitä olimme etukäteen odottaneet. Jatkossa haluaisimme löytää keinon innostaa kaikkia oppilaita harjoittelemaan leirin aikana aktiivisesti. Totesimme toisaalta, että viiden päivän mittaisella leirillä ei voi olettaakaan tapahtuvan mitään suunnatonta edistystä, ja että iloinen yhdessäolo oli sekin tärkeää antia leiriläisille.

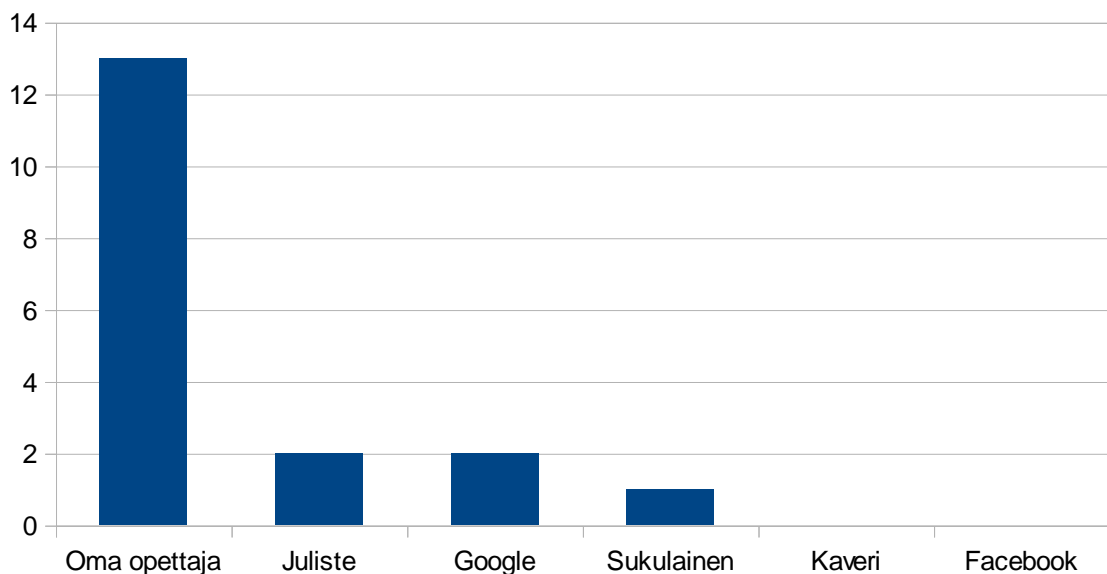
Leirin oppilailla oli hyvin erilaisia taustoja soittoharrastuksen suhteen. Suurin osa leiriläisistä tuli taiteen perusopetuksen musiikin laajan oppimäärän piiristä, mutta joukossa oli myös yleisen oppimäärän ja yksityisen opetuksen oppilaita. Jos opettaja on tottunut opettamaan tietyn standardin mukaan, voi olla vaikea suhtautua erilaista opetusta saaneen oppilaan ohjelmistoon ja siihen, mitä oppilaalle on opetettu.

Keskustelussamme nousi esiin muutamia ajatuksia siitä, miten leirin opettaja olisi esimerkiksi toivonut jollekulle oppilaalle opettavan monipuolisemmin soittotekniikkaa ja myös muuta kuin vapaaseen säestykseen perustuvaa ohjelmistoa. Näihin valintoihin leirin opettaja ei tietenkään voi pidemmän päälle vaikuttaa, mutta hän voi antaa väläyksen toisenlaisesta lähestymistavasta soitonopiskeluun. Toisaalta toivon, että kunkin oppilaan ja hänen oman opettajansa valintoja kunnioitettaisiin niin, ettei lyhyellä leirillä yritettäisi muuttaa koko soittamisen perustaa tai repertuaaria. Näin tuskin tällä leirillä kävikään.

Keskustelimme myös siitä, mitä itse olimme oppineet leirin aikana. Totesimme, että oli mukava tutustua kollegoihin myös yli oppilaitosrajojen. Pohdimme, miten saisimme jaettua osaamistamme ja käytännön kokemustamme entistä enemmän myös oppilaitoksesta toiseen. Mietimme myös, miten voisimme lisätä piano-oppilaiden yhteisöllisyyttä omissa oppilaitoksissamme.

6.6.2 Kyselyiden kautta saatu arviointiaineisto

Kysyin tutkimuskyselyssä 1 (liite 2), mistä leiriläiset olivat saaneet tiedon leiristä. Vastanneista leiriläisistä 13 (72 %, N=18) oli saanut tiedon suoraan omalta opettajaltaan. Leirin julisteen kautta tiedon oli saanut kaksi kyselyyn vastannutta (11 %), ja toiset kaksi (11 %) Googlen kautta Internetistä. Yksi vastaaja (6 %) kertoi saaneensa tiedon lähisukulaiseltaan. Vastauksesta ei käynyt kuitenkaan ilmi, mistä tämä sukulainen oli tiedon löytänyt.

KUVIO 14. Tutkimuskysely 1: Mistä sait tiedon Tampereen pianoleiristä?

Suoramarkkinointi opettajien kautta osoittautui toimivaksi menetelmäksi, ja sitä kannattaa ehdottomasti käyttää jatkossakin. Näkyvyyttä täytyy kuitenkin olla myös muuten, jotta kaikki potentiaaliset leiriläiset tietäisivät leirin olemassaolosta.

Verkkopalvelun kautta toteuttamaani leiriläisten loppukyselyyn (tutkimuskysely 2, liite 3) vastasi vain yhdeksän leiriläistä (43 % kyselyn saaneista 21 leiriläisestä) yhdessä vanhempiensa kanssa. Näin alhaisen vastausprosentin takia kyselyn tuloksista ei voi vetää kovin pitkälle meneviä johtopäätöksiä, enkä näe vastausten tilastollista käsittelyä tarpeellisena. Vastaajista seitsemän (78 %) oli alle 10-vuotiaita. Olisin kaivannut enemmän vastauksia vanhemmilta oppilailta, koska heiltä oli leirin aikana vaikea saada palautetta. Nyt jäi enimmäkseen arvailujen varaan, mitä mieltä he olivat leiristä.

Kaikki kyselyyn vastanneet olivat tyytyväisiä leiriin. Kaikki vastaajat myös ilmoittivat haluavansa tulla leirille uudestaan, ja kyselyssä vaihtoehtoina olleista ajankohdista (kesäkuu tai elokuun alku) kaikki ilmoittivat paremmaksi kesäkuun. Vastaajista seitsemän (78 %) kertoi saaneensa leiriltä uusia kavereita ja heistä neljä aikoi pitää yhteyttä myöhemmin näiden uusien kavereiden kanssa. Minulle tulikin leirin jälkeen muutamia pyyntöjä välittää yhteystietoja jollekulle leirikaverille.

Leirin opetuksen osalta kyselyn vastauksissa oli hyvin positiivisia kommentteja. Pianotunteja kuvattiin innostaviksi ja kivoiksi, ja vastaajat kokivat oppineensa tunneilla paljon. Myös opettajista pidettiin. "Ope oli tosi yliveto", kommentoi eräs vastaaja. Pianopajoistakin tykättiin. Useimmissa vastauksissa erityisen kivaksi asiaksi nousi yhdessä soittaminen. Jonkun leiriläisen äiti kommentoi näin: "Erittäin hyvin laadittu opetuksen sisältö ja tunti vedettiin ammattitaidolla – olin ekan tunnin kuuntelemassa. Ainoastaan miinuksena se, että aikaa kului toistuvasti kadonneiden etsimiseen ja hakuun, opetus jäi lyhyemmäksi kuin piti." Tämän ongelman huomasimme itsekkin.

Myös ilmaisutaitotunnit olivat vastaajien mielestä mukavia: "Sielläkin oli kivaa ja tykkäsin eniten tehdä niitä juttuja, joissa tehtiin pareittain tai kaikki yhdessä ja opettajat olivat kivoja." Yksi vastaaja ei pitänyt ilmaisutaitotuntien liikepainotteisuudesta ja olisi halunnut keskittyä enemmän soittamiseen. Erityisesti näytelmän harjoittelu oli ollut joillekin mieleen, ja myös näytelmän päätöskonsertissa nähneet pitivät siitä: "Lapsi tykkäsi näytelmästä, hyvin laadittu kokonaisuus parissa päivässä isolle ryhmälle... Myös isovanhemmat kehuivat tätä."

Yksi kyselyyn vastannut kommentoi, että vapaa-ajalla oli vähän tylsää. Kaikki muut vastaukset olivat positiivisia ja kuvasivat kavereiden kanssa leikkimistä ja harjoittelamista. Myös kioskin herkut mainittiin. Vanhemmat kehuivat leirin yleistä tunnelmaa. Eräs äiti kommentoi näin: "Leirin ohjaajat suhtautuivat lapsiin sopivasti lapsen tasolta käsin, loivat hyvän ilmapiirin ja puitteet luovalle toiminnalle. Lapsi oikein odotti askarteluhetkeä."

Leiriläiset kuvasivat kyselyn vastauksissa konserttia mukavana ja vähän jännittävänä kokemuksena. Kaksi vastausta viittasi erityiseen hienoon kokemukseen isossa salissa isolla flyygelillä soittamisesta: "Oli ihanaa soittaa isolla flyygelillä" ja "Tuntui hienolta esiintyä isossa salissa sekä yhdessä että myös yksin." Yksi vastaaja kertoi saaneensa

esiintymisvarmuuden tunteen ja yksi innostui etsimään nuotteja konserteissa kuultuihin kappaleisiin. Näytelmän esittämistä kuvattiin erityisen hauskaksi kokemukseksi.

Muutosehdotuksia kyselyn kautta tuli vain muutama. Yksi lapsi toivoi vaikeampia yhteissoittokappaleita ja isompaa roolia yhteisessä näytelmässä. Yksi äiti ehdotti uutta soittotuntivaihtoehtoa, 2 x 20 minuuttia päivässä. Tämä voisikin olla tehokas tapa jakottaa opetusta erityisesti pienten oppilaiden kanssa, ja tämä vaihtoehto kannattaa pitää mielessä jatkoa ajatellen.

Tieto viimeisen päivän tapahtumista tuli erään äidin mielestä liian myöhään, ja hän harmitteli myös sitä, etteivät pienimmät päässeet mukaan palvelutalon konserttiin. Samanlaisen kommentin sain myös suullisesti yhdeltä äidiltä – en tiedä, onko kyseessä sama vai eri äiti. Viimeisen päivän järjestelyt tehtiin olosuhteiden pakosta vasta leirin aikana, ja on ymmärrettävää, että parin päivän varoitusajaksi voi tuottaa ongelmia perheissä. Meidän oli myös pakko rajoittaa palvelutalon musiikkituokion soittajien määrää, ja ratkaisimme asian tällä kertaa näin. Pienimmillä leiriläisillä oli toisaalta kyseisenä aikana omaa ohjelmaa rytmikkaesityksen valmistelun parissa, joten heidän ei tarvinnut tyytyä vain odottelemaan muita.

6.6.3 Tampereen pianoleiri 2016 -hankkeen loppukatsaus

Esittelin loppukatsauksen Tampereen pianoleiri 2016 -hankkeesta Tampereen Pianoseura ry:n hallituksen kokouksessa 12.9.2016. Selostin leirin toimintaa ja onnistumista. Kerroin myös budjetin toteutumasta ja siitä, että pianoseuran omarahoitusosuus jäi enakoitua pienemmäksi. Esittelin myös tuossa vaiheessa vielä keskeneräistä tuotantokäsikirjaa. Hallitus totesi, että leiri vastasi tarkoitustaan ja että se kannattaa järjestää jatkossakin. Kerättyä palautetta ja muuta hankkeen aikana kertynyttä aineistoa päätettiin käyttää jatkossa pianoleirin kehittämiseen ja esimerkiksi tulevien leirien apurahahakemuksiin. (Tampereen pianoseuran hallitus 2016c.)

Keskustelimme hallituksen kokouksessa siitä, pitäisikö leirin profiilia muuttaa siihen suuntaan, että toisimme näkyvämmiin esiin korkeatasoisen ja tavoitteellisen opetuksen sekä intensiivisen harjoittelun merkitystä. Pitäisikö leirin tavoitteena olla tuloksellisuus? Totesimme, että nämä asiat eivät ole ristiriidassa nyt korostamiemme yhteisölli-

syyden, elämyksellisen oppimisen ja monipuolisen tarjonnan kanssa. Päätimme kuitenkin, ettei mitään näyttävää profiilin muuttamista kannata ainakaan tämän yhden leirin perusteella tehdä. Oppimistulosten tehostamiseksi voi harjoitteluun motivoimista kehittää edelleen, mutta sen ei tarvitse muuttaa leirin yleislinjaa tai -ilmettä.

6.6.4 Tampereen pianoleiri 2016 -hankkeen luotettavuus ja vakuuttavuus

Toikon ja Rantasen (2009, 121–122) mukaan kehittämistoiminnan luotettavuus tarkoittaa ennen kaikkea käyttökelpoisuutta. Käyttökelpoisuus puolestaan tarkoittaa prosessin tulosten hyödynnettävyyttä (emt., 124). Tampereen pianoleiri 2016 -hankkeen tärkein tuotos, itse pianoleiri, osoittautui erittäin käyttökelpoiseksi ja hyödynnettäväksi. Pianoleirin voi tämän hankkeen pohjalta todeta olevan tarpeellinen ja hyödyllinen, ja sen voi järjestää hankkeen pohjalta saadun kokemuksen pohjalta helposti uudestaan. Tässä auttaa myös hankkeen aikana koottu tuotantokäsikirja. Myös pianoleiriblogi on käyttökelpoinen tuotos, jota kannattaa käyttää ja kehittää edelleen.

Prosessin aikana kehitetty Tampereen pianoleiri sopii siihen kontekstiin, johon se on perustettu: Tampereen ja laajemmin Pirkanmaan alueen pianonsoittoa harrastavien lasten kesäleiritoiminnaksi. Mikään ei estä kuitenkaan käyttämään hankkeen aikana syntyntä tietoa ja materiaalia myös samankaltaisen musiikkileirin järjestämiseen jossain muualla.

Käyttökelpoisuuden lisäksi luotettavuutta voi arvioida myös toimijoiden sitoutumisen ja kehittäjäposition analysoinnin näkökulmista (Toikko & Rantanen 2009, 124, 129). Tampereen pianoleiri 2016 -hankkeen kaikki toimijat olivat hyvin sitoutuneita hankkeeseen. Kaikilla opettajilla ja leirin vapaa-ajan ohjaajalla oli halu osallistua uuden pianoleirin kehittämiseen ja toteuttamiseen parhaalla mahdollisella tavalla.

Olin itse hankkeessa monessa roolissa mukana ja päävastuussa hankkeen etenemisestä ja toteuttamisesta. Hankevastaavan tehtävän lisäksi huolehdin leirin käytännön järjestelyistä lounasastioiden tiskaamisesta kopiokoneen käyttämiseen, ohjasin ja valvoin leiriläisten vapaa-aikaa sekä opetin kahta oppilasta. Lisäksi minulla oli koko hankkeen ajan myös tutkijan rooli. Analysoin ja reflektoin omaa ja muiden toimintaa leirin suunnitteluvaiheessa sekä leirin aikana, tein osallistuvaa havainnointia ja keräsin ja analysoin

tutkimusaineistoa. Koin, että erilaiset tehtäväni hankkeessa syvensivät ymmärrystäni ja laajensivat näkökulmaani. Arvioni mukaan Tampereen pianoleiri 2016 -hanke saavutti riittävän luotettavuuden tason.

Toikko ja Rantanen (2009, 122) toteavat, että kehittämistoiminnan vakuuttavuutta voi verrata laadullisen tutkimuksen vakuuttavuuteen, joka syntyy tutkimusta koskevien valintojen ja tulkintojen näkyväksi tekemisestä. Olen pyrkinyt tässä kirjallisessa raportissa tekemään näkyväksi Tampereen pianoleiri 2016 -hankkeen taustan, tavoitteet, etenemisen, tuotokset ja tulokset. Olen tehnyt näkyväksi myös yhteistyön hankkeen muiden toimijoiden kanssa sekä hankkeen aikana ilmenneitä epävarmuustekijöitä. Oman arvioni mukaan olen onnistunut saavuttamaan riittävän vakuuttavuuden tason.

7 JOHTOPÄÄTÖKSET JA KEHITYSEHDOTUKSET

Kaiken kaikkiaan Tampereen pianoleiri 2016 -hanke onnistui erittäin hyvin. Leirille oli selvästi tarvetta, se kannatti järjestää. Siitä kannattaa tehdä myös jokavuotinen perinne. Oppilaat ja opettajat viihtyivät leirillä pääsääntöisesti hyvin, käytännön järjestelyt toimivat ja hankkeen talous piti hyvin. Nyt, kun Tampereen pianoleiri on toteutettu ensimmäisen kerran, se on helppo toteuttaa uudestaan. Tuotantokäsikirjasta on apua tulevien leirien suunnittelemisessa ja toteuttamisessa. Myös pianoleiriblogi osoittautui käyttökelpoiseksi. Yhteistyö eri tahojen kanssa sujui mutkattomasti, ja yhteistyötä on helppo jatkaa tältä pohjalta.

Hankkeen tietoperusta osoittautui pedagogiikan osalta varsin toimivaksi. Leirin suunnittelussa ja toiminnassa hyödynnettiin kaikkea sitä teoriataustaa, mitä esittelin tämän raportin luvussa 4. Leiri antoi pianonsoiton harrastajille mahdollisuuden tutustua toisiinsa sekä soittaa ja oppia yhdessä. Leirin opetustarjontaa tarjosi leiriläisille mahdollisuuden ilmaista itseään niin musiikin kuin ilmaisutaidon eri työtapojenkin kautta. Leirin aikana oppilaat saivat esiintymiskokemusta ja oppivat esiintymistaitoja sekä keinoja esiintymisjännityksen hallitsemiseen.

Jos jotain olisi kannattanut tietoperustaan lisätä, niin ryhmäytymistä ja ryhmädynamiikkaa. Niiden syvällisemmästä ymmärtämisestä olisi voinut olla apua erityisesti leirin toteutuksen aikana. Olisi ollut hyödyllistä rakentaa vankempaa tietoperustaa myös tapahtumatuotannon viitekehyksestä. Nyt leiri rakennettiin pedagogiikan ehdoilla, ja tuotannollinen näkökulma tuli viiveellä mukaan. Minulle itselleni kyllä kertyi hankkeen aikana tietoa ja osaamista tapahtumatuotannosta, ja sitä siirtyy myös Tampereen Piano-seura ry:n muille toimijoille tuotantokäsikirjan kautta.

Tampereen pianoleirissä 2016 erityisen onnistunutta oli se, että yleinen ilmapiiri leirillä muotoutui iloiseksi, turvalliseksi ja hyväksyväksi. Leirin yleisilme oli lämminhenkinen ja innostunut. Oppilaiden omat soittotunnit sujuivat pääsääntöisesti hyvin, ja ilmaisutaidon kurssi oli erittäin onnistunut. Pianopajat onnistuivat hyvin pienten oppilaiden osalta. Päätöskonsertti oli erittäin onnistunut katsaus koko leirin toimintaan.

Erittelen seuraavaksi kehitysehdotuksiani. Viisi päivää on lyhyt aika musiikkileirille, ja olisikin hienoa, jos leirin pituutta saataisiin venytettyä esimerkiksi viikkoon. Pirkan-

maan musiikkiopisto on tilana tällaiselle leirille oikein toimiva, mutta sen viikonloppukäyttö on kallista. Leiriä voisikin kenties jatkaa viikonlopun yli esimerkiksi jossain sellaisessa paikassa, jossa on mahdollista yöpyäkin. Näin leiri saisi pienen huipennuksen loppuun. Kesällä 2018 leiri on joka tapauksessa pakko järjestää jossain muualla, koska Pirkanmaan musiikkiopiston tilat eivät ole silloin käytettävissä.

Tulevia leirejä suunniteltaessa kannatta pohtia, kuinka leirille saataisiin tulemaan enemmän myös hieman vanhempia ja soittotaidossaan pidemmällä olevia oppilaita. Toinen vaihtoehto on tietoisesti suunnata leiri vain alakouluikäisille pianisteille. Ehkä joku nimekkäämpi opettaja voisi innostaa edistyneempiä oppilaita tulemaan leirille. Asiaa voisi pohtia myös leirin oheisohjelman kautta: mikä olisi se juttu, joka pianonsoiton lisäksi houkuttelisi yläkoulu- ja lukioikäisiä oppilaita leirille?

Leirin markkinoinnin ja tiedottamisen kannalta voi todeta, että suoramarkkinointi opettajien kautta toimii hyvin. Silti täytyy huolehtia siitä, että leiri näkyy myös ulospäin mahdollisimman laajalle. Näkyvyyttä voi kehittää sosiaalisessa mediassa ja myös piano-leiriblogin kautta. Olisi hienoa, jos myös lehdistö kiinnostuisi pianoleiristä ja saisimme leiristä juttuja lehtiin.

Leirin käytännön järjestelyissä kehittämisen varaa olisi vapaa-ajan ohjaajien määrässä. Leiriä on ollut ajatus jatkossa kasvattaa, ja erityisesti silloin tarvitsemme lisää työvoimaa huolehtimaan vapaa-ajan toiminnoista ja turvallisuudesta. Jollakin tavalla täytyy ratkaista myös leiriläisten tunneilta myöhästelyn ongelma. Auttaisiko, jos leiriläisten aikatauluista laatisi vielä sellaisen listan, jossa näkyisi aikajärjestyksessä jokainen alkava oppitunti? Ainakin se helpottaisi ohjaajien työtä.

Isompien leiriläisten pianopajatyöskentelyä täytyy kehittää. Nyt käytettävissä ollut aika oli kovin lyhyt leiriläisten kunnollista ryhmäytymistä ja sitä myötä riittävän luottamuksen saavuttamista varten. Oppilaat joutuivat myös tekemään heille uusia asioita ryhmän läsnä ollessa, mikä tuntui vaikealta. Jäin pohtimaan tätä ilmiötä, ja vastaus löytyi pienryhmän sosiaalipsykologiaan tutustuessani.

Sosiaalipsykologisessa tutkimuksessa on pyritty selittämään, miten ja miksi muiden ihmisten läsnäolo vaikuttaa yksilön suorituksiin. Tutkimuksissa on todettu, että kun suoritettava tehtävä on tuttu, helppo tai hyvin opittu, sen suorittaminen helpottuu toisten

ihmisten läsnä ollessa. Jos taas tehtävä on uusi, vaikea tai sitä ei ole vielä opittu hyvin, muiden ihmisten läsnäolo vaikeuttaa tehtävän suorittamista. (Pennington 2005, 52–57.)

Penningtonin (2005, 72) mukaan ryhmän muodostumisvaiheessa on tärkeää luoda ryhmälle rakenne ja säännöt sekä sopia ryhmän tavoitteista, jotta ryhmälle muodostuu identiteetti. Olisiko pianopajaryhmien toimintaa helpottanut, jos toiminta olisi ollut tavoitteellisempaa ja selkeämmin rajattua? Kuinka tämä olisi ollut toteutettavissa? Vastaus voisi löytyä esimerkiksi yhteistoiminnallisesta oppimisesta, jossa oppijat voivat vaikuttaa itse siihen, mitä oppivat, osallistua oppimistavoitteiden määrittelyyn ja rakentaa osaamistaan yhdessä toisten oppijoiden kanssa (Hellström ym. 2015, 115–124).

Yhteistoiminnallisessa pianopajassa oppilaat voisivat valita haluamansa aiheen, esimerkiksi improvisoinnin tai vapaan säestyksen, jota harjoittelisivat ryhmässä leirin ajan. Ryhmä määritteli yhdessä opettajan kanssa toiminnalle tavoitteen, joka voisi olla esimerkiksi tiettyjen asioiden oppiminen tai improvisaation pohjalta yhdessä työstettävän sävellyksen valmistaminen. Alkuun päästyään ryhmä voisi opiskella välillä ilman ohjausta. Opettaja voisi käydä välillä tarkistamassa tilannetta ja auttamassa ongelmakohtissa eteenpäin. En tiedä, toimisiko tällainen pianoleirin kaltaisessa oppimisympäristössä, mutta tämä on yksi mahdollisuus kehittää pianopajatoimintaa.

Harjoitteluun innostamiseen tulee jatkossa paneutua lisää. Harjoitteluaiakatauluja voisi tehdä joko etukäteen tai leirin aikana yhdessä oppilaiden kanssa. Oppilaille voisi antaa myös pari- tai ryhmäharjoittelutehtäviä, esimerkiksi "soita tämä kappale kaverille kolme kertaa" tai "opeta kaverille vasemman käden osuus näistä tahdeista". Apuopettaja tai opetusharjoittelija voisi olla hyödyllinen lisä harjoittelun tukena. Ulkoista motivaatiota voisi kenties vahvistaa ahkerimman harjoittelijan palkinnolla.

Leiriläisten vanhemmilta tuli pari varteenotettavaa muutosehdotusta. Uudeksi soittotuntivaihtoehdoksi ehdotettu 2 x 20 minuuttia voisi olla varsin toimiva ainakin pienille oppilaille. Yksi äiti ehdotti myös sähköpostitse jollekin tulevalle leirille yhteisötanssin kurssia, jolla käytettäisiin osittain oppilaiden omia soittoläksykappaleita musiikkina. Tämä vaikutti oikein hyvältä ja mielenkiintoiselta idealta. Muutenkin voisimme kehittää leirin sivuteemaa, ilmaisutaito ei ole ainoa kiinnostava asia. Alustavasti olemmekin jo kaavailleet seuraavalle leirille rytmiikkakurssia.

Oman ammatillisen osaamiseni kehittymisen ja laajentumisen kannalta Tampereen pianoleiri 2016 -hanke oli merkittävä. Ennen tätä hanketta minulla ei ollut juuri mitään kokemusta tällaisesta kehittämistyöstä. Koin myös, etten hallinnut tapahtumatuotannon perusasioitakaan. Työssäni suuren oppilaitoksen pianonsoitonopettajana olen toki osallistunut erilaisten tapahtumien tuottamiseen, mutta olen kokenut, että tarvitsisin tietoa ja taitoa enemmän siltä alueelta. En myöskään ole koskaan ollut päävastuussa näin suuren hankkeen toteuttamisessa.

Hankkeen toteuttamisen kannalta erittäin otolliseen aikaan osunut tapahtumatuotannon kurssi auttoi minua ymmärtämään, mistä osista minkä tahansa tapahtuman tuottamien koostuu. Sain kurssilta myös käyttökelpoisia työkaluja tapahtumatuotantoon, kuten mallipohjia erilaisten tapahtumien tuotanto- ja työsuunnitelmien tekemiseen. Voin käyttää niitä sekä kaikkea oppimaani jatkossa niin työssäni kuin yhdistystoiminnassakin.

Tuotantokäsikirjan laatiminen antoi minulle kokonaiskuvan siitä, mitä kaikkea tämä hanke pitikään sisällään. Tuotantokäsikirjan kautta voin jakaa tätä tietämystä muillekin. Olen itse valmis osallistumaan leirin toteuttamiseen myös jatkossa. Joskus voi kuitenkin tulla eteen se hetki, että väistyn päävastuusta. Tuotantokäsikirja on sellaisessakin tilanteessa oivallinen dokumentti. Sen avulla leirin toteuttaminen onnistuu ilman minun hiljaista tietoaikin. Tuotantokäsikirjaa kannattaa ehdottomasti myös päivittää Tampereen pianoleirin seuraavien toteutusten myötä.

Tutkimuskirjallisuuden tutustuminen syvensi tietoa erilaisten soittoharrastukseen liittyvistä ilmiöistä ja sitä kautta ammatillista osaamistani. Kiinnostuin lukemaan paljon muutakin kuin tätä raporttia kirjoittaessani käyttämäni lähdemateriaalia. Raportin kirjoittamisen prosessi oli minulle vaikea, mutta antoisa. Raportin kirjoittamisen aikana oivalsin monia tärkeitä asioita niin Tampereen pianoleiri 2016 -hankkeen käytännön toteutukseen kuin teoreettiseen ymmärrykseenkin liittyen.

Kiinnostuin hankkeen aikana pohdiskelemaan ryhmäopetusta, yhdessä oppimista ja yhteistoiminnallisten työskentelymuotojen käyttömahdollisuuksia instrumenttiopetuksessa. Nämä asiat nousevat esille myös musiikkioppilaitosten rehtoreiden arvioissa musiikkioppilaitosten kehitysnäkymistä (Pohjannoro 2010, 21–24). Olisi mielenkiintoista ja tarpeellista perehtyä tähän aihepiiriin niin käytännön toimintoja kehittämällä kuin tutkimuksellisesta näkökulmasta.

LÄHTEET

- Aarrevaara, J. Tampereen Pianoseura ry:n hallituksen puheenjohtaja. 2015. Pianoleirin apuraha. Sähköposti. Henkilökohtainen sähköpostiosoite. Tulostettu 6.11.2016.
- Aarrevaara, J., Kyrö, R. & Mantere M. 2016a. Leirin budjettia ym. Sähköpostiketju. Henkilökohtaiset sähköpostiosoitteet. Tulostettu 27.11.2016.
- Aarrevaara, J., Kyrö, R. & Mantere M. 2016b. Pianoleirin tuotantotukihakemus uusiksi muotoiltuna. Sähköpostiketju. Henkilökohtaiset sähköpostiosoitteet. Tulostettu 27.11.2016.
- Aarrevaara, J. & Viitaniemi, S. 2016. Leirin julisteesta. Sähköpostiketju. Henkilökohtaiset sähköpostiosoitteet. Tulostettu 8.11.2016.
- Alasuutari, P. 2011. Laadullinen tutkimus 2.0. Tampere: Vastapaino.
- Anttila, P. 2006. Tutkiva toiminta ja ilmaisuus, teos, tekeminen. 2. painos. Hamina: Akatiimi Oy.
- Arjas, P., Hirvonen, A. & Nikkanen, H. M. 2013. Esiintyminen ja kilpaileminen pedagogisina kysymyksinä. Teoksessa Juntunen, M.-L., Nikkanen, H. M. & Westerlund, H. Musiikkikasvattaja. Kohti reflektiivistä käytäntöä. Jyväskylä: PS-kustannus, 225–245.
- Bergee, M. J., Coffman, D. D., Demorest, S. M., Humphreys, J. T. & Thornton L. P. 2001. Influences of Collegiate Music Students' Decision to Become a Music Educator. Research study and report sponsored by MENC: The National Association for Music Education. Luettavissa osoitteessa nafme.org/influences-of-collegiate-music-students-decision-to-become-a-music-educator. Tulostettu 3.11.2016.
- Csikszentmihalyi, M. 1990. Flow. The psychology of optimal experience. New York: Harper & Row.
- De Lisi, R. 2002. From marbles to Messenger™. Implications of Piaget's ideas of peer learning. *Theory into Practice* 41 (1), 5–12.
- Diaz, F. M. & Silveira, J. 2013. Dimensions of flow in academic and social activities among summer music camp participants. *International Journal of Music Education* 31 (3), 310–320.
- Elliott, D. 1995. Music Matters. A new philosophy of music education. New York: Oxford University Press.
- Gooding, L. 2009. Enhancing social competence in the music classroom. *General Music Today* 23, 1, 35–38. The National Association for Music Education.
- Haapanen, N. Tampereen Suzukikoulun rehtori. 2016. Suzukikoulun kesäleiri. Sähköposti. Henkilökohtainen sähköpostiosoite. Tulostettu 23.10.2016.
- Haikala, T. & Paakkunainen, V. 2003. Suomen Työväen Musiikkiliiton puhallinorkesterileiri. Leirin toiminta, kehittyminen ja tulevaisuuden näkymät. Musiikin koulutusoh-

- jelma. Musiikkipedagogin ja muusikon suuntautumisvaihtoehdot. Pirkanmaan ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö.
- Helander, A. Pianokymi ry:n puheenjohtaja. 2016. Henkilökohtainen tiedonanto. 25.11.2016.
- Hellström, M., Johnson, P., Leppilampi, A. & Sahlberg, P. 2015. Yhdessä oppiminen. Yhteistoiminnallisuuden käytäntö ja periaatteet. Helsinki: Into Kustannus.
- Hirvonen, A. 2003. Pikkupianisteista musiikin ammattilaisiksi. Acta Universitas Ouluensis. Scientiae Rerum Socialium, N:o E 61. Oulu: Oulun yliopisto.
- Hyry-Beihammer, E. K., Joukamo-Ampuja, E., Juntunen, M.-L., Kymäläinen, H. & Leppänen, T. 2013. Instrumenttiopettaja oppilaan kokonaisvaltaisen muusikkouden kehittäjänä. Teoksessa Juntunen, M.-L., Nikkanen H. M. & Westerlund, H. Musiikkikasvattaja. Kohti reflektiivistä käytäntöä. Jyväskylä: PS-kustannus, 150–182.
- Hyrönen, A. Graafinen suunnittelija. 2016. Pianoleirin päätöskonsertin juliste. Sähköposti. Henkilökohtainen sähköpostiosoite. Tulostettu 25.11.2016.
- Iso-Mustajärvi, R. & Vanhala, S. 2016. Pianoleirin ilmaisutaitotunnit 13.–17.6.2016. Drama Queen oy.
- Juntu, K. 2010. Vauhdin hurmaa ja liikkeen hiljaisuutta koskettimilla. György Kurtágin Játékok-kokoelman inspiroima pedagoginen näkökulma pianonsoiton alkuopetukseen. Sibelius-Akatemia. DocMus. Kehittäjäkoulutus. Tohtorintutkimuksen raportti.
- Kauppila, R. 2007. Ihmisen tapa oppia. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Kirkkomusikantit. 2016. Luettu 25.11.2016. <https://tampereenseurakunnat.fi/toimintaa/musiikki/kirkkomusikantit>.
- Kopra, M. 2007. ”Kerran klemetiläinen, aina klemetiläinen?” Tutkimus nuorison orkesterileirin soittajista. Pirkanmaan ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö.
- Korhonen, A. 1985. Musiikkileiri musiikinopetuksen kentässä. Kuvaus neljän leirin toiminnasta Keski-Suomen läänin alueella kesällä 1983. Jyväskylän yliopisto. Musiikkitieteen laitos. Pro gradu-tutkielma.
- Kosonen, E. 2001. Mitä mieltä on pianonsoitossa? 13–15-vuotiaitten pianonsoittajien kokemuksia musiikkiharrastuksestaan. Jyväskylä Studies in the Arts 79. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Kosonen, E. 2010. Musiikkiharrastusten motivaatio. Teoksessa Louhivuori, J. ja Saarikallio, S. (toim.) Musiikkipsykologia. Jyväskylä: Atena, 295–310.
- Kurkela, K. 1994. Mielen maisemat ja musiikki. Musiikin esittäminen ja luovan asenteen psykodynamiikka. 2., korjattu painos. EST-julkaisusarja nro 1. Helsinki: Sibelius-Akatemia.
- Laakso, E. 1995a. Draamapedagogiikan keskeistä käsitteistöä. Teoksessa Grönholm, I. (toim.) Ilmaisun monet kielet. Helsinki: Opetushallitus, 122–124.

- Laakso, E. 1995b. Ilmaisukasvatuksen lähtökohdista. Teoksessa Grönholm, I. (toim.) *Ilmaisun monet kielet*. Helsinki: Opetushallitus, 11–30.
- Lehtomäki, T. 2014. Keuruun musiikkileiri. *Oppia, iloa ja motivaatiota musiikin harrastamiseen*. Jyväskylän yliopisto. Musiikin laitos. Musiikkikasvatus. Maisterintutkielma.
- Leirikalenteri 2014. *Rondo Classic 4/2014*, 84–97. Helsinki: Classicus oy.
- Leirikalenteri 2015. *Rondo Classic 4/2015*, 84–97. Helsinki: Classicus oy.
- Leirikalenteri 2016. *Rondo Classic 4/2016*, 84–96. Helsinki: Classicus oy.
- Louhivuori, J. 2009. Näkökulmia musiikkikasvatuksen merkityksiin. Teoksessa Louhivuori, J., Paananen, P. & Väkevä, L. (toim.) *Musiikkikasvatus. Näkökulmia kasvatukseen, opetukseen ja tutkimukseen*. Helsinki: Suomen Musiikkikasvatusseura FiSME ry, 11–36.
- Lång, L. 1994. Lapinlahden musiikkileirin opettajien suhtautuminen leiriopetukseen. *Sibelius-Akatemia. Solistinen osasto. Lopputyö*.
- Lähtenmäki, J. 2014. Loppuraportti. *Pianonsoiton yhdessä oppiminen -hanke*.
- Maslow, A. 1943. A Theory of Human Motivation. *Psychological Review* 50 (4), 370–96.
- Opetushallitus. 2002. Taiteen perusopetuksen musiikin laajan oppimäärän opetussuunnitelman perusteet. Määräys 41/011/2002.
- Opetushallitus. 2005. Taiteen perusopetuksen yleisen oppimäärän opetussuunnitelman perusteet. Määräys 11/011/2005.
- Opetushallitus. 2014. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet. Määräykset ja ohjeet 2014: 96.
- Orjatsalo, E. 2016. Tapahtuman tuotanto. Luentomateriaali. 10.5.2016.
- Paul, T. A. 2010. Factors concerning student participation in summer band camps. *Missouri Journal of Research in Music Education* 47, 13–22.
- Paunonen, K. 2011. Viikonlopuksi leirille: vinkkejä viikonloppuleirin järjestämiseen. *Metropolia Ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö*.
- Peltonen, A. & Puhakka, I. 2008. Raudaskylän valtakunnallinen puhallinmusiikkileiri. *Sibelius-Akatemia. Musiikkikasvatuksen osasto. Lopputyö*.
- Pennington, D. C. 2005. *Pienryhmän sosiaalipsykologia*. Suom. Ahokas, M. Helsinki: Gaudeamus.
- Pesonen, K. 2002. *Soi saloilta soitto. Juuan musiikkileiri osana Pohjois-Karjalan musiikinopetuskulttuuria 1969–2000*. Joensuun yliopisto. Pro gradu -tutkielma.

Pianoaura ry. 2016. Yhdistyksen säännöt. Luettu 16.11.2016.
http://pianoaura.fi/?page_id=317

Pohjannoro, U. 2010. Soitonopiskelua joustavasti ja yhteisöllisesti. Musiikkioppilaitosten kehitysnäkymiä rehtoreiden arvioimana. Musiikkialan toimintaympäristöt ja osaa-
 mistarve. Toive, osaraportti 6. Sibelius-Akatemian selvityksiä ja raportteja 5/2010.

Rogers, C. R. 1976. Towards a theory of creation. Teoksessa Rothenberg, A. & Haus-
 mann, C. R. (toim.) The creativity question. Durham, NC: Duke University Press, 296–
 305.

Räsänen, M. 2011. Taiteet kognition ja kulttuurin kentällä. Teoksessa Anttila, E. (toim.)
 Taiteen jälki. Taidepedagogiikan polkuja ja risteyksiä. Teatterikorkeakoulun julkaisu-
 sarja 40. Helsinki: Teatterikorkeakoulu, 121–150.

Saarikallio, S. 2010. Musiikin tunne merkitykset arkielämässä. Teoksessa Louhivuori, J.
 & Saarikallio, S. (toim.) Musiikkipsykologia. Jyväskylä: Atena, 279–294.

Salonen, K. 2013. Näkökulmia tutkimukselliseen ja toiminnalliseen opinnäytetyöhön.
 Opas opiskelijoille, opettajille ja TKI-henkilöstölle. Turun ammattikorkeakoulun pu-
 heenvuoroja 72.

Sinkkonen, J. 2005. Uusien taitojen ja ystävyysuhteiden aika. Teoksessa Karppinen, S.,
 Ruokonen, I. & Uusikylä, K. Taidon ja taiteiden luova voima. Kirjoituksia 9–12-
 vuotiaiden lasten taito- ja taidekasvatuksesta. Helsinki: Oy FINN LECTURA Ab, 15–
 22.

SML. 2005. Piano. Tasosuoritusten sisällöt ja arvioinnin perusteet. Tulostettu
 27.11.2016.

www.musicedu.fi/easydata/customers/musop/files/tasosuoritukset/suomi/piano2005.pdf

Tampereen ammattikorkeakoulu. 2013. Ohje opinnäytetyön tekemiseen. Päivitetty
 28.10.2016. Luettu 28.10.2016. [https://intra.tamk.fi/fi/web/tutkinto-opinto-opas/ohje-
 opinnaytetyon-tekemiseen](https://intra.tamk.fi/fi/web/tutkinto-opinto-opas/ohje-opinnaytetyon-tekemiseen)

Tampereen kaupunki. 2016. Taiteen perusopetus Tampereella. Päivitetty 31.10.2016.
 Luettu 3.11.2016. [http://www.tampere.fi/kulttuuri-ja-vapaa-aika/kulttuuri/lapsille/taiteen-
 perusopetus.html#musiikki](http://www.tampere.fi/kulttuuri-ja-vapaa-aika/kulttuuri/lapsille/taiteen-perusopetus.html#musiikki)

Tampereen Pianoseura ry. 2015a. Perustamiskirja.

Tampereen Pianoseura ry. 2015b. Perustamiskokouksen pöytäkirja. 16.2.2015.

Tampereen Pianoseura ry. 2015c. Tampereen Pianoseura ry:n säännöt.

Tampereen Pianoseura ry. 2015d. Toimintasuunnitelma.

Tampereen Pianoseura ry. 2015e. Toimintakertomus.

Tampereen Pianoseura ry. 2016a. Toimintasuunnitelma.

- Tampereen Pianoseura ry. 2016b. Jäsenrekisteri.
- Tampereen Pianoseura ry:n hallitus. 2015a. Kokouspöytäkirja. 15.3.2015.
- Tampereen Pianoseura ry:n hallitus. 2015b. Kokouspöytäkirja. 26.5.2015.
- Tampereen Pianoseura ry:n hallitus. 2015c. Hankesuunnitelma. 11.6.2015.
- Tampereen Pianoseura ry:n hallitus. 2015d. Apurahahakemus Tampereen kaupungin lahjoitus- ja tukirahastolle. 11.6.2015.
- Tampereen Pianoseura ry:n hallitus. 2015e. Kokouspöytäkirja. 16.–17.6.2015.
- Tampereen Pianoseura ry:n hallitus. 2015f. Kokouspöytäkirja. 21.9.2015.
- Tampereen Pianoseura ry:n hallitus. 2015g. Apurahahakemus Suomen Kulttuurirahaston päärahastolle. 31.10.2015.
- Tampereen Pianoseura ry:n hallitus. 2015h. Apurahahakemus Taiteen edistämiskeskuksen Pirkanmaan taidetoimikunnalle. 31.10.2015.
- Tampereen Pianoseura ry:n hallitus. 2016a. Kokouspöytäkirja. 14.3.2016.
- Tampereen Pianoseura ry:n hallitus. 2016b. Kokouspöytäkirja. 14.5.2016.
- Tampereen Pianoseura ry:n hallitus. 2016c. Kokouspöytäkirja. 12.9.2016.
- Tampereen Suzukikoulu. 2015. Ilmoittautumislomake kesäleirille Tampereelle 31.7.–2.8.2015. Luettu 3.12.2016. <http:// tampereensuzukikoulu.fi/wordpress/wp-content/uploads/2015/04/leirilomake-20151.pdf>.
- Toikko, T. & Rantanen, T. 2009. Tutkimuksellinen kehittämistoiminta. Tampere: Tampereen yliopistopaino oy.
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2002. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. 1.–3. painos. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Tuovila, A. 2003. "Mä soitan ihan omasta ilosta!" Pitkittäinen tutkimus 7–13-vuotiaiden lasten musiikin harjoittamisesta ja musiikkiopisto-opiskelusta. Sibelius-Akatemian julkaisusarja. Studia Musica 18. Helsinki: Sibelius-Akatemia.
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta. 2012. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkauseräilyjen käsitteleminen Suomessa. Helsinki: Tutkimuseettinen neuvottelukunta.
- Töölön yhteiskoulu. 2016. Taito- ja taideaineet. Luettu 29.11.2016. <http://www.tyk.fi/yhteiskoulu/ylakoulu/valinnaisaineet/taito-ja-taideaineet/>
- Vanhala, S. Drama Queen oy:n toimitusjohtaja. 2015. Tampereen Pianoseuran pianoleiri 2016. Sähköposti. Henkilökohtainen sähköpostiosoite. Tulostettu 6.11.2016.
- Vanhala, S. Drama Queen oy:n toimitusjohtaja. 2016. Henkilökohtainen tiedonanto. 1.12.2016.

Viitaniemi, S. 2014. Siriuksen syntymäpäivät – pianonsoittoa yhdessä oppien. Tampere: Villiviisu.

Viitaniemi, S. 2015. Karusellipiano 1. Tampere: Villiviisu.

Viitaniemi, S. 2016a. Karusellipiano 2. Tampere: Villiviisu.

Viitaniemi, S. 2016b. Pianoleirin pianopajoista. Sähköposti. Henkilökohtainen sähköpostiosoite. Tulostettu 1.12.2016.

Viitaniemi, S. 2016c. Yhdessä oppimista pianopajoissa. Blogikirjoitus. 3.5.2016. <https://pianoleiri.wordpress.com/2016/05/03/>

Vilka, H. & Airaksinen, T. 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Helsinki: Tammi.

Välimäki, M. 2016. Piano-oppilaiden määrä seurakuntien kirkkomusikanttitoiminnassa. Sähköposti. Henkilökohtainen sähköpostiosoite. Luettu 3.12.2016.

LIITTEET

Liite 1. Tutkimuslupapyyntö

Tutkimuslupapyyntö

Teen Tampereen pianoleiristä musiikkipedagogin YAMK-opintojeni opinnäytetyön Tampereen ammattikorkeakouluun. Tällä lomakkeella pyydän tutkimuslupaa lapsesi osalta. Käytän kaikkea aineistoani tutkimuksessa niin, ettei leiriläisiä voi yksilöidä opinnäytetyöraporttini tekstistä. Huolehdin muutenkin hyvien tutkimuseettisten käytänteiden toteutumisesta. Kyselyitä on suunnitteilla kaksi: leirin alussa ja lopussa. Kyselyt voi täyttää lapsi yksin, vanhempi yksin tai lapsi ja vanhempi yhdessä.

Mia Muona

Lapsen nimi _____

Ympyröi haluamasi vaihtoehto.

Kyselyjen teettäminen lapsella ja/tai vanhemmalla	KÄY	EI KÄY
Lapsen konserttiesitysten videoiminen	KÄY	EI KÄY
Videoiden sisällyttäminen opinnäytetyöraporttiin, jota säilytetään TAMKin kirjastossa	KÄY	EI KÄY
Lapsen kommenttien käyttäminen opinnäytetyön raportissa (sitaatit)	KÄY	EI KÄY

Päiväys _____

Huoltajan allekirjoitus _____

Liite 2. Tutkimuskysely 1

Tutkimuskysely 1

TAMK, YAMK-opinnäytetyö, Mia Muona

Tällä kyselyllä kartoitetaan Tampereen pianoleirille osallistuvien lasten odotuksia ja ajatuksia leiristä leirin aluksi. Kyselyyn vastaaminen on vapaaehtoista. Kyselyyn voi täyttää lapsi yksin, vanhempi yksin tai lapsi ja vanhempi yhdessä. Vastaa mielelläni kysymyksiin, puh. XXX-XXXXXXX, e-mail x.x@xxx.com.

Ikä: 7 V. TAI SEN ALLE 8–9 V. 10–11 V. 12 V. ->Sukupuoli: TYTTÖ POIKAKuinka kauan olet soittanut pianoa? EN YHTÄÄN 1–2 V. 3–4 V. 5 V. ->Oletko osallistunut aikaisemmin musiikkileireille? KYLLÄ ENTunnetko ennestään muita leiriläisiä? KYLLÄ EN EN TIEDÄ

Jos tunnet, niin kuinka monta? _____ LEIRILÄISTÄ

Mistä sait tiedon Tampereen pianoleiristä? OMALTA OPETTAJALTA KAVERILTA NÄIN JULISTEEN FACEBOOKISTA MUUALTA, MISTÄ? _____Oletko osallistunut aikaisemmin pianonsoiton ryhmäopetukseen? KYLLÄ ENOletko osallistunut aikaisemmin ilmaisutaidon opetukseen? KYLLÄ EN

Mitä odotat leirin pianotunneilta? _____

Mitä odotat leirin pianopajatunneilta? _____

Mitä odotat leirin ilmaisutaitotunneilta? _____

Mitä odotat leirin vapaa-ajalta? _____

Kyselyyn täytti LAPSI YKSIN VANHEMPI YKSIN LAPSI JA VANHEMPI YHDESSÄ.

Liite 3. Tutkimuskysely 2

Tutkimuskysely 2

TAMK, YAMK-opinnäytetyö, Mia Muona

Tällä kyselyllä kartoitetaan Tampereen pianoleirille osallistuvien lasten (ja vanhempien) kokemuksia ja ajatuksia leiristä leirin jälkeen. Kyselyyn vastaaminen on vapaaehtoista. Kyselyn voi täyttää lapsi yksin, vanhempi yksin tai lapsi ja vanhempi yhdessä. Vastaa mielelläni kysymyksiin, puh. XXX-XXXXXXX, e-mail x.x@xxx.com.

Ikä: 7 V. TAI SEN ALLE 8–9 V. 10–11 V. 12 V. TAI ENEMMÄNSukupuoli: TYTTÖ POIKAKuinka kauan olit soittanut pianoa ennen leiriä? EN YHTÄÄN 1–2 V. 3–4 V. 5 V. ->Olitko osallistunut aikaisemmin musiikkileireille? KYLLÄ ENTunsitko ennestään muita leiriläisiä? KYLLÄ EN

Jos tunsit, niin kuinka monta? _____

Olitko osallistunut aikaisemmin pianonsoiton ryhmäopetukseen? KYLLÄ ENOlitko osallistunut aikaisemmin ilmaisutaidon opetukseen? KYLLÄ EN

Kuvaile omin sanoin kokemuksiasi leirin pianotunneista.

(Mikä oli kivaa? Mikä harmitti? Mitä opit?)

Kuvaile omin sanoin kokemuksiasi pianopajatunneista.

(Mikä oli kivaa? Mikä harmitti? Mitä opit?)

Kuvaile omin sanoin kokemuksiasi leirin ilmaisutaitotunneista.

(Mikä oli kivaa? Mikä harmitti? Mitä opit?)

Kuvaile omin sanoin kokemuksiasi leirin konserteista.

(Miltä tuntui esiintyä yksin? Entä yhdessä? Miltä tuntui kuunnella muiden esityksiä? Entä osallistua kaikkien yhteiseen näytelmään? Mitä opit?)

Kuvaile omin sanoin kokemuksiasi leirin vapaa-ajasta?

(Mikä oli kivaa? Mikä harmitti? Mitä olisit halunnut tehdä toisin?)

Saitko leirillä uusia kavereita? KYLLÄ EN

Jos sait kavereita, niin kuinka monta? _____

Aiotko pitää yhteyttä yhteen tai useampaan kaveriin, johon tutustuit leirillä?

 KYLLÄ ENHaluaisitko tulla tällaiselle leirille uudestaan? KYLLÄ EN

Kumpi olisi mielestäsi parempi ajankohta leirille?

 KESÄKUUN, SUUNNILLEEN KUTEN NYT ELOKUUN ALKU

Mitä muuttaisit leirissä? (Kaikki kehitysehdotukset ovat tervetulleita.)

Jos haluat, voit kommentoida vapaasti mitä tahansa leiriin liittyvää.

Kyselyn täytti LAPSI YKSIN VANHEMPI YKSIN LAPSI JA VANHEMPI YHDESSÄ

Kiitos vastaamisesta! Painathan lopuksi "Lähetä"-nappia, jotta vastauksesi tallentuvat.

Liite 4. Tampereen pianoleirin 2016 juliste

Yhdessä oppimista ja ilmaisun iloa
pianonsoiton päiväleirillä!

Tampereen pianoleiri

13.-17.6.2016

Pirkanmaan musiikkiopistolla
Eteläpuisto 4, Tampere

Opettajat:
Piano: Jani Aarveaara ja Annika Hautamäki-Hänninen, Tampereen konservatorio
Pianopajat: Sanna Viitaniemi, Pirkanmaan musiikkiopisto
Ilmaisutaito: Suvi Vanhala ja Reija Iso-Mustajärvi, Drama Queen oy
Leirivastaava: Mia Muona, Tampereen konservatorio

Hinta: 195/165 €
(sis. soittotunnit 45/30 min., pianopajat, ilmaisutaitokurssi ja lounaat)
Lisätiedot:
www.facebook.com/tampereenpianoseura | pianoleiri@gmail.com

Ilmoittautuminen 1.4.–15.5.2016: www.tampereenpianoseura.nettilomake.fi
Järjestäjä: Tampereen Pianoseura ry

Yhteistyössä mukana:

TAMPEREEN
PIANOSEURA

Taiteen edistämiskeskus
Centret för konstfrämjande
Arts Promotion Centre Finland

Pirkanmaan
musiikkiopisto

TAMPEREEN
KONSERVATORIO

Liite 5. Ilmoittautumislomakkeessa kysytyt tiedot

Sukunimi

Etunimi

Henkilötunnus

Lähiosoite

Postiosoite

Sähköpostiosoite

Matkapuhelin

Huoltajan nimi

Huoltajan lähiosoite

Huoltajan postiosoite

Huoltajan sähköpostiosoite

Huoltajan matkapuhelin

Oppilaitos

Opettaja

Viimeisin tasosuoritus

Pianotunnin pituus: 30/45 min.

Opettajatoive

Leirin ajaksi suunniteltu ohjelmisto

Erytisyruokavalio ja ruoka-aineallergiat

Lisätiedot

Päivämäärä

Ilmoittautumislomakkeen laati Sanna Viitaniemi.

Liite 6. Tampereen pianoleirin 2016 säännöt

1. Jokainen leiriläinen ilmoittautuu Mialle tai Inalle aina tullessaan ja lähtiessään.
2. Kädet pestään aina ulkoa sisälle tultua, vessakäynnin jälkeen, ennen soittotuntia ja ennen syömistä.
3. Ahkera harjoittelu kannattaa. Voit merkitä harjoittelusi harjoittelutoukkaan tarroilla. Jokaisesta 15 minuutin harjoittelukerrasta saa laittaa yhden tarran.
4. Ulos mennään vain valvotusti.
5. Ulkona pysytään aidatulla piha-alueella.
6. Kioski toimii itsepalveluperiaatteella. Maksathan ostoksesi.
7. Menethän ajoissa oppitunneille.
8. Kiusaaminen kielletty!
9. Hauskanpito, ystävystyminen ja oppiminen sallittu!

TAMPEREEN PIANOLEIRIN 2016 TUOTANTOKÄSIKIRJA

1 IDEOINTI JA SUUNNITTELU

- Tampereen Pianoseura ry:n hallitus
- Hankevastaava Mia Muona
- Suunnittelutiimi Mia Muona ja Sanna Viitaniemi

2 RAHOITUS

2.1 Budjetti

- Budjetin laatiminen alustavasti 6/2016
- Lopullinen budjetti 3/2016 (liite 1)
- Budjetin toteutuma (liite 2)

2.2 Apurahahakemukset

- Tampereen kaupungin lahjoitus- ja tukirahasto 6/2015 (liite 3)
 - Sisältää hankesuunnitelman (liite 4)
 - Ei apurahaa
- SKR 10/2015 (liite 5)
 - Ei apurahaa
- Taike 10/2015 (liite 6)
 - XXXX € myönnettiin 2/2016
- Tampereen kaupungin tuotantotuki 4/2016 (liite 7)
 - XXX € myönnettiin 5/2016

3 TILAT JA SOITINHUOLTO

3.1 Tilat

- Sopimukset suullisesti 6/2015
- Pirkanmaan musiikkiopisto: koko päätalo lukuunottamatta toimistotiloja
 - Jouni Auramo
 - x.x@xxx.fi, puh. XXX-XXXXXXX
- Tampereen konservatorio: Pyynikkisalali päätöskonserttia varten
 - Sampsa Konttinen
 - x.x@xxx.fi, puh. XXX-XXXXXXX
- Tilat saatiin käyttöön ilmaiseksi, Pyynikkisalista maksettavaksi jäivät vahtimestarikulut.

3.2 Pianonviritykset

- Pyynikkisalilin virityksen varmistaminen 4/2016
 - Tampereen konservatorio kustansi virityksen.
- PMO:n viritysten varmistaminen 5/2016
 - N.N., puh. XXX-XXXXXXX

4 HENKILÖKUNNAN REKRYTOINTI

4.1 Ilmaisutaidon opettajat

- Tarjous ja alustava sopimus 7/2015
 - Hinta XXX €
- Drama Queen oy
 - x.x@xxx.fi, puh. XXX-XXXXXXX
 - Suullinen sopimus 4/2016

4.2 Pianonsoitonopettajat

- Varmistuivat 3/2016
- Jani Aarrevaara
 - x.x@xxx.com, puh. XXX-XXXXXXX
- Annika Hautamäki-Hänninen
 - x.x@xxx.com, puh. XXX-XXXXXXX
- Sanna Viitaniemi
 - x.x@xxx.com, puh. XXX-XXXXXXX
- Mia Muona
 - x.x@xxx.fi, puh. XXX-XXXXXXX
- Palkkioista, oppilasmääristä ym. sovittiin sähköpostitse 3/2016.
 - Opettajien tuntipalkka XX €

4.3 Vapaa-ajan ohjaaja

- Varmistui 6/2016
- Iina Sihvonen
 - x.x@xxx.fi, puh. XXX-XXXXXXX
- Palkka XX €/h
- Työaika 5 h/pvä

5 PAINOTUOTTEET

5.1 Graafinen suunnittelu

- Leirin julisteen ja flyereiden suunnittelu 3/2016 (liite 8)
- Päätöskonsertin julisteen tekeminen julisteen pohjaan 5/2016 (liite 9)
- Albert Hyrönen
 - x.x@xxx.com, puh. XXX-XXXXXXX
- Palkkio yht. XX €

5.2 Painotyöt

- Leirin julisteet ja flyerit 3/2016
- Päätöskonsertin juliste 5/2016
- Viestipaino
 - viestipaino@viestipaino.fi, puh. XXX-XXXXXXX

6 MARKKINOINTI JA TIEDOTTAMINEN

6.1 Ennakkomarkkinointi

- Tampereen kaupungin Nuorten Tampere -verkkosivut 3/2016
 - nuorisopalvelut@tampere.fi
- Tampereen kaupungin lastenkulttuurin tiedotus
 - Jenni Taipalus, x.x@xxx.fi
- Julisteiden ja flyereiden levittäminen 4/2016
 - Lista oppilaitoksista liitteessä 10
- Sähköpostimarkkinointi pianonsoitonopettajille 4–5/2016 (liite 11)
 - Tampereen Pianoseura ry:n jäsenet
 - Yhteystiedot jäsenrekisterissä
 - Pirkanmaan alueen musiikkioppilaitosten pianonsoitonopettajat
 - Lista oppilaitoksista liitteessä 10
- Facebook-tiedottaminen 4–5/2016
 - Tampereen pianoleirin oma tapahtumasivu
 - Tampereen Pianoseura ry:n julkinen sivu
 - Tampereen Pianoseura ry:n jäsenten suljettu sivu
- Pianoleiriblogi osoitteessa pianoleiri.wordpress.com 4/2016 alkaen
- Rondo Classicin leirikalenteri todettiin kalliiksi ilmoitusmuodoksi.

6.2 Muu tiedottaminen

- Facebook-tiedottaminen 4–5/2016
 - Tampereen pianoleirin oma tapahtumasivu
 - Tampereen Pianoseura ry:n julkinen sivu
 - Tampereen Pianoseura ry:n jäsenten suljettu sivu
- Pianoleiriblogi osoitteessa pianoleiri.wordpress.com 4/2016 alkaen
- Lehdistötiedote leiristä ja päätöskonsertista 6/2016 (liite 12)
 - Aamulehti
 - Tamperelainen
 - Muita lehtiä: ks. sanomalehdet.fi/sanomalehdet
- Päätöskonsertin ilmoitukset 5/2016
 - Lasten menot Pirkanmaalla -tapahtumakalenteri
 - aamulehti.menoinfo.fi
 - keskustori.fi/menovinkit
 - keskustori.fi/tapahtumat
 - tamperelainen.fi/menot
- Kutsut päätöskonserttiin sähköpostitse 6/2016
 - Jouni Auramo (Pirkanmaan musiikkiopiston rehtori)
 - Sampsa Konttinen (Tampereen konservatorion rehtori)
 - Martti Silvennoinen (Kulttuurikummit ry)
 - Tampereen Pianoseura ry:n jäsenet

7 LEIRILÄISTEN ILMOITTAUTUMINEN, YHTEYDENPITO JA LASKUTUS

7.1 Ilmoittautuminen

- Ilmoittautumislomakkeen laatiminen nettilomake.fi-palveluun 3/2016
 - Ilmoittautumislomakkeessa kysytyt tiedot liitteessä 13
 - Jatkossa voisi harkita myös tuntivaihtoehtoa 2 x 20 min.
- Ilmoittautumisaika 1.4.–15.5.2016
 - Myös jälki-ilmoittautumisia sähköpostitse ja puhelimitse

7.2 Yhteydenpito leiriläisiin

- Käytössä sähköpostiosoite pianoleiri@gmail.com
- Kutsu ja lasku sähköpostitse 16.5.2016
- Infokirje sähköpostitse 30.5.2016 (liite 14)
- Aikataulutiedot ennen leiriä sähköpostitse
- Leiriläisten yhteystiedot leirivastaavalla

7.3 Osallistumismaksujen laskutus

- Lasku kutsukirjeen mukana 16.5.2016
 - Eräpäivä 31.5.2016
- Peruuttamisen takarajan (5.6.2016) jälkeen tehdyistä peruutuksista päätettiin laskuttaa 50 %.
- Maksujen seuraaminen ja mahdolliset maksumuistutukset
 - Rahastonhoitaja Ville Hautakangas
 - x.x@xxx.com, puh. XXX-XXXXXXX
- Leirimaksu maksettava ennen leirin alkua 13.6.2016
 - Yksi leirimaksu jäi saamatta. Kaksi maksumuistutusta leirin jälkeen, maksu saatiin tilille 9/2016.

8 PALVELUT

8.1 Vakuutukset

- Ryhmätapaturmavakuutuksen kilpailuttaminen 4/2016
 - OP, op.fi
- Lopullinen vakuutus sopimus 6/2016 (liite 15)

8.2 Lounastarjoilut

- Lounastarjoilujen kilpailutus 3–4/2016
 - Soittokahvila Soppis, Katja Löfman
 - x.x@xxx.fi, puh. XXX-XXXXXXX
- PMO:n astioiden käyttö lupa 5/2016
- Tiedot ruokailijamääristä ja erityisruokavalioista Soppikseen 6.6.2016

8.3 Leirikioski

- Itsepalvelukioski PMO:n aulassa
- Kioskin pitämisestä sovittiin 6/2016.
 - Anne-Leena Rapo
 - x.x@xxx.fi, puh. XXX-XXXXXXX
- Jatkossa voisi miettiä, kannattaisiko kioski avata vasta lounaan jälkeen.

9 KÄYTÄNNÖN JÄRJESTELYT LEIRIÄ VARTEN

- Peurankallion palvelutalon konsertista sopiminen
 - Yhteys: Jenni Leijo
 - x.x@xxx.fi
- Opetustilojen jakaminen 5/2016
 - Ovilaput opetustiloihin
- Opetuksen aikatauluttaminen 5/2016
 - Kunkin opettajan aikataulut
 - Kunkin oppilaan aikataulut tiedoksi sähköpostitse
 - Kaikkien oppilaiden aikataulut koottuna
 - Jatkossa voisi tehdä vielä sellaisen lukujärjestyksen, jossa näkyvät kaikkien leiriläisten kaikkien oppituntien alkamisajankohdat aikajärjestyksessä.
- Leirin sääntöjen laatiminen 6/2016 (liite 16)
- Askartelutarvikkeiden ja ulkoleikkivälineiden hankkiminen 6/2016
 - Sponsorit – ei löytynyt: tätä kannattaa kokeilla aktiivisemmin jatkossa
 - Askartelutarvikkeet: kartonkia, paperia, tusseja, saksia, liimaa, tarroja jne.
 - Ulkoleikkivälineet: hyppynaru, katuliidut, renkaanheittopeli
- Valokuvaus-, videointi- ja haastatteluluvan laatiminen 6/2016 (liite 17)
- Alkukyselyn laatiminen (liite 18)
- Nimilappujen tekeminen

10 LEIRIN TOTEUTUS

10.1 Leiri 13.–17.6.2016

- Ilmoittautuminen ma 13.6. klo 8.30 alkaen
- Aloitustilaisuus ma 13.6. klo 9.00 PMO:lla
 - Käytiin läpi leirin säännöt ja muut leiriläisten kannalta olennaiset asiat.
- Oppilaat tekivät tekivät itselleen harjoittelutoukat leirin alussa (liite 19).
- Lounas päivittäin klo 12.00
- Viimeisen leiripäivän ohjelma liitteessä 20

10.2 Peurankallion palvelutalon musiikkituokio 17.6.2016 klo 10.30–11.00

- Ohjelman laatiminen ennen konserttia (liite 21)
 - Ei käsiohjelmia
- Juonnot
- Videointi

10.3 Päätöskonsertti 17.6.2016 klo 18.00

- Teosto-ilmoitus ennen ja jälkeen konsertin
- Ohjelman laatiminen ennen konserttia (liite 22)
 - Ei käsiohjelmia, voisi tehdä jatkossa
- Juonnot
- Videointi

11 JÄLKITYÖT

11.1 Yhteydenpito leiriläisiin

- Kiitokset sähköpostitse
- Osallistumistodistusten tekeminen ja postittaminen (liite 23)
- Palautekysely oppilaille ja vanhemmille nettilomake.fi-palvelussa (liite 24)

11.2 Talousasiat

- Palkkioiden ja laskujen maksaminen
 - Rahastonhoitaja Ville Hautakangas ja hankevastaava Mia Muona
- Apurahaselvitykset
 - Tampereen kaupungin tuotantotuki: 6/2016 (liite 25)
 - Taiken avustus: 11/2016 (liite 26)

11.3 Kiitokset

- Aktiivisille toimijoille ja yhteistyökumppaneille heti leirin jälkeen
 - Pianonsoitonopettajat
 - Drama Queen oy
 - Jouni Auramo
 - Sampsa Konttinen
 - Jenni Leijo
 - N.N.
 - Soittokahvila Soppis